ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΣΙΝ
ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΑΙ ΜΕΛΙΣΣΑΙ

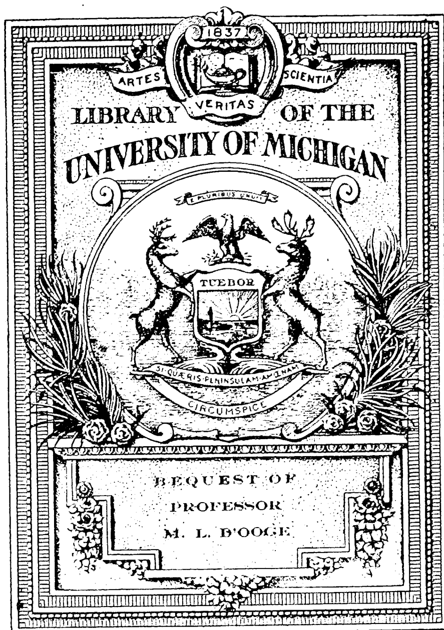

ΑΡΙΘΜΟΣ 13

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1901

ΣΥΙ ... ΙΩΝ

ΗΣ

Άρ ... λίων.
Σκοπός ... ιά τῆς
δημοσιι ... των τὸ
ὄνομα ...
Άρ ... ἐκλε-
γόμενοι ... ολύτου
πλειονο...
Άρ ... μελῶν,
ἐκλεγομ ... τοῦ ἢ
καὶ τῶν ἑταίρων, ὁρίζει τὴν ὕλην τῶν βιβλιαρίων, φροντίζουσα ὅπως ἡ γλῶσσα αὐτῶν εἶναι ὁμαλή, ὅσον ἔνεστιν ὁμοιόμορφος, ἀπέχουσα ἐπίσης καὶ τῆς ἀρχαϊζούσης καὶ τῆς λεγομένης δημώδους.

Άρθρον 6ον. Τῆς ἐκδόσεως καὶ διαδόσεως τῶν δημοσιευμάτων τοῦ Συλλόγου ἐπιμελεῖται τὸ Συμβούλιον, μὴ ἐπιτρεπομένης τῆς δωρεὰν ὑπὸ τοῦ Συλλόγου διανομῆς αὐτῶν.

Άρθρον 10ον. Οἱ Ἑταῖροι, προτεινόμενοι ὑπὸ ἑνὸς τῶν συμβούλων καὶ γινόμενοι δεκτοὶ ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου, συνεισφέρουσιν ἐτησίως ἀνὰ Δρ. 20, εἴτε ἐφάπαξ Δρ. 300. Λαμβάνουσι δὲ ἀνὰ ἓν ἀντίτυπον παντὸς δημοσιεύματος τοῦ Συλλόγου.

Άρθρον 11ον. Ἀναγράφονται ὡς δωρηταὶ οἱ καταβάλλοντες Δραχμὰς τοὐλάχιστον ἑκατόν, εἴτε ὡς εἰσφορὰν εἰς τὸν Σύλλογον, εἴτε πρὸς ἀγορὰν ἀντιτύπων ἐκ τῶν δημοσιευμάτων αὐτοῦ ἐπὶ σκοπῷ δωρεὰν διαδόσεως αὐτῶν, ἐνεργουμένης ὑπὸ τοῦ Συλλόγου. Ἀναγράφονται δὲ ὡς εὐεργέται οἱ καταβάλλοντες Δραχμὰς τοὐλάχιστον ἑξακοσίας. Οἱ εὐεργέται εἰσὶν αὐτοδικαίως ἑταῖροι.

Άρθρον 12ον. Εὐεργέται δύνανται ν' ἀνακηρυχθῶσιν ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου οἱ καὶ ἄλλως παρασχόντες μεγάλας ὑπηρεσίας τῷ Συλλόγῳ

Άρθρον 13ον. Συνέλευσις τῶν ἑταίρων καλεῖται ὑπὸ τοῦ Προέδρου ἅπαξ μὲν τοῦ ἔτους εἰς τακτικὴν συνεδρίαν κατὰ μῆνα Ἰανουάριον, ἐκτάκτως δὲ ὁσάκις ἀποφασίσῃ τὸ Συμβούλιον.

Άρθρον 16ον. Ἡ σφραγὶς τοῦ Συλλόγου φέρει ἐν κύκλῳ τὸ ὄνομα τοῦ Συλλόγου, ἐν μέσῳ δὲ ἀνοικτὸν βιβλίον.

Τὴν 14 Ἰανουαρίου 1901, ἡμέραν Κυριακὴν καὶ ὥραν 10 ½ π. μ. ἐγένετο, κατὰ τὸ ἄρθρον 13 τοῦ Καταστατικοῦ τοῦ πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων Συλλόγου, ἡ δευτέρα ἐτησία Συνέλευσις τῶν μελῶν εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας, φιλοφρόνως παραχωρηθεῖσαν. Εἰς τὴν Συνέλευσιν ταύτην παρίσταντο μέλη, ἐκ τῶν ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν Πειραιεῖ ἀποκατεστημένων, πολὺ περισσότερα τοῦ πρὸς ἀπαρτίαν ἀπαιτουμένου ἀριθμοῦ, προήδρευε δὲ ὁ Πρόεδρος τοῦ Συλλόγου κ. Δ. Βικέλας. Μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Προέδρου ἔκθεσιν τῶν κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος γενομένων, ἡ Συνέλευσις προέβη, κατὰ τὸ αὐτὸ ἄρθρον 13 τοῦ Καταστατικοῦ, εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν δύο ἐλεγκτῶν, ἐκλέξασα καὶ πάλιν παμψηφεὶ ὡς τοιούτους τοὺς κ. κ. Μ. Ἰορδανόπουλον καὶ Ι. Μαρῖνον.

ΥΠΟ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΝ ΤΗΣ Α. Β. Υ.

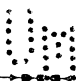
ΤΗΣ ΠΡΙΓΚΗΠΙΣΣΗΣ ΣΟΦΙΑΣ

ΣΥΛΛΟΓΟΣ

ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΣΙΝ

ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΕΤΟΣ Β΄ — 1900

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ ΟΔ. ΠΙΝΑΚΩΤΩΝ 4

1901

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

Ὁ Σύλλογος ἐκδίδει περιοδικῶς κατὰ μῆνα ἓν βιβλίον, ἀποτελούμενον ἐξ 80 — 100 σελίδων.

Τὰ βιβλία τοῦ Συλλόγου εἶναι ὁμοιόμορφα, καὶ φέρουν αὔξοντα ἀριθμὸν τῆς ἐκδόσεώς των.

Ἡ τιμὴ ἑκάστου βιβλίου ἀπὸ τοῦ Ἰανουαρίου 1901, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν προεκδοθέντων, ὡρίσθη εἰς λεπτὰ 40 διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν καὶ 40 ἑκατοστὰ τοῦ χρ. φράγκου διὰ τὸ Ἐξωτερικόν.

Τὸ γραφεῖον τοῦ Συλλόγου ἐπιβαρύνεται διὰ τῶν ταχυδρομικῶν ἐξόδων τῶν βιβλίων ὅσα ἀποστέλλει ἀπ' εὐθείας.

Οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ λάβουν τὴν σειρὰν τοῦ 1901 ἀποτελουμένην ἐκ 12 βιβλίων, δύνανται νὰ ἐγγραφοῦν συνδρομηταί, προπληρώνοντες ὡς ἐτησίαν συνδρομὴν δραχμὰς 4 διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν καὶ φρ. χρ. 4 διὰ τὸ Ἐξωτερικόν.

Αἱ ἐτήσιαι συνδρομαὶ ἀρχίζουν πάντοτε ἀπὸ τοῦ μηνὸς Ἰανουαρίου, οἱ δὲ ἐγγραφόμενοι κατὰ τὸ διάστημα τοῦ ἔτους λαμβάνουν καὶ τὰ ἐντὸς τοῦ ἔτους προεκδοθέντα βιβλία.

Αἱ συνδρομαὶ ἀποστέλλονται πρὸς τὸ Γραφεῖον τοῦ Συλλόγου, 4 ὁδὸς Πινακωτῶν, εἰς Ἀθήνας, ἢ προπληρώνονται εἰς τοὺς ὑπ' αὐτοῦ ὁριζομένους ἀντιπροσώπους.

Αἴτησις πρὸς ἐγγραφὴν συνδρομῆς, μὴ συνοδευομένη ὑπὸ τοῦ ἀναλόγου ἀντιτίμου, δὲν λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν.

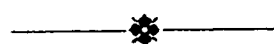
Οἱ ἀλλάσσοντες διεύθυνσιν συνδρομηταὶ ὀφείλουν νὰ καθιστοῦν τοῦτο ἐγκαίρως γνωστὸν εἰς τὸ Γραφεῖον τοῦ Συλλόγου, συναποστέλλοντες λεπτὰ 20 διὰ γραμματοσήμου πρὸς ἐκτύπωσιν νέας ἐπιγραφῆς. Ὁ Σύλλογος οὐδεμίαν εὐθύνην ἀναλαμβάνει διὰ τὴν ἀπώλειαν βιβλίων ἕνεκεν ἀλλαγῆς διευθύνσεως μὴ ἀνακοινωθείσης ἐγκαίρως.

Οἱ συνδρομηταὶ ἀπευθυνόμενοι πρὸς τὸ Γραφεῖον τοῦ Συλλόγου παρακαλοῦνται ν' ἀναφέρουν τὸν ἐπὶ τῆς ἐντύπου διευθύνσεώς των ἀριθμόν.

Οἱ ἐν ταῖς ἐπαρχίας δύνανται νὰ καταβάλλουν τὰς συνδρομὰς αὐτῶν εἰς τοὺς κατὰ τόπους ταμίας τοῦ Κράτους ἢ τὰ ὑποκαταστήματα τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης.

Οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ δημοσιεύσουν ἀγγελίας εἰς τὰ λευκὰ ἐσώφυλλα τῶν βιβλίων δύνανται ν' ἀπευθυνθοῦν εἰς τὸ Γραφεῖον τοῦ Συλλόγου.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

Κυρίαι καὶ Κύριοι,

Ὅτε, πρὸ ἑνὸς ἔτους, τὸ Συμβούλιον διὰ πρώτην φορὰν παρουσιάσθη ἐνώπιον ὑμῶν, δὲν εἴχομεν ἄλλο νὰ ὑποβάλωμεν εἰμὴ μόνον τὸ πρόγραμμα τῶν μελλουσῶν ἐργασιῶν μας. Σήμερον ἐρχόμεθα νὰ δώσωμεν λόγον τῶν πράξεών μας καὶ νὰ εἴπωμεν πῶς καὶ κατὰ πόσον τὸ πρόγραμμα ἐκεῖνο ἐξετελέσθη.

Καὶ πρῶτον ὡς πρὸς τὰ δημοσιεύματα τοῦ Συλλόγου.

Καθὼς ἐνθυμεῖσθε, ἡ ὡς ἐκ τοῦ ἀφρικανικοῦ πολέμου βραδύτης περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς παραγγελίας χάρτου ἐπέφερε τὴν ἀναβολὴν τῆς ἐνάρξεως τῶν δημοσιευμάτων. Μόλις περὶ τὰ τέλη Μαρτίου ἠδυνήθημεν νὰ ἐκδώσωμεν τὸ πρῶτον βιβλίον. Ἀνελάβομεν ὅμως τὴν ὑποχρέωσιν νὰ δημοσιεύσωμεν ἐντὸς τοῦ λήξαντος ἔτους δώδεκα βιβλία, ἓν δι' ἕκαστον μῆνα. Τὰ δώδεκα βιβλία ἐξετυπώθησαν ἐντὸς τοῦ ἔτους 1900, καὶ διενεμήθησαν ἤδη ἢ ἀπεστάλησαν εἰς τοὺς ἑταίρους καὶ

τοὺς συνδρομητάς. Πιστεύομεν δὲ ὅτι ἐν συνόλῳ, καὶ κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν μορφὴν καὶ κατὰ τὴν ἐσωτερικὴν ὕλην, δὲν διέψευσαν καὶ τὰ δώδεκα οὔτε τὰς ἰδικάς μας ἐπαγγελίας οὔτε τὰς ἰδικάς σας προσδοκίας. Τὰς ἐπιγραφὰς τῶν βιβλίων περιττὸν νὰ ἀναφέρω. Τὰ ἔχετε ὅλοι ἀνὰ χεῖρας. Ἐκ τῶν δώδεκα δημοσιευθέντων, τὰ δέκα περιελαμβάνοντο εἰς τὸν κατάλογον τῆς περυσινῆς μας λογοδοσίας. Τὰ δύο προτελευταῖα, τὸ 10ον καὶ τὸ 11ον, δηλαδὴ «ἡ Εὐρώπη κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα» καὶ «ὁ κὺρ Σῖμος», δὲν ἀνηγγέλθησαν τότε μεταξὺ τῶν ἄλλων, ἀλλ' εἴμεθα βέβαιοι ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀναγνωστῶν θὰ τὰ καταδικάσῃ ὡς παρείσακτα εἰς τὴν πρώτην δωδεκάδα.

Ὡς πρὸς τὴν κυκλοφορίαν τῶν βιβλίων, ἡ ἐπιτυχία ὑπερέβη καὶ τὰς αἰσιοδοξοτέρας προσδοκίας μας.

Εἰς τὴν περυσινὴν λογοδοσίαν ἀνηγγείλαμεν ὅτι τὸ πρῶτον βιβλίον θὰ τυπωθῇ εἰς δέκα χιλιάδας ἀντιτύπων. Τοῦτο ἦτο τόλμημα, δικαιούμενον ἐκ μόνης τῆς ἐλπίδος, ὅτι τὸ πρῶτον τοῦ Συλλόγου δημοσίευμα, ὡς ἐκ τοῦ νεωτερισμοῦ τῆς μορφῆς καὶ τῆς εὐτελοῦς τιμῆς ὅσον καὶ ἕνεκα τῆς ὕλης, ἠδύνατο νὰ ἑλκύσῃ τὴν περιέργειαν τῶν πολλῶν καὶ νὰ διασπαρῇ ἐξαιρετικῶς. Ἀλλὰ συνεχῆ καὶ τακτικὴν ζήτησιν τόσων χιλιάδων ἀντιτύπων οὐδέποτε ἐφανταζόμεθα, κατὰ τὸ πρῶτον τοὐλάχιστον ἔτος τῆς ὑπάρξεως τοῦ Συλλόγου. Ὅθεν ἐβασίσαμεν τοὺς προϋπολογισμούς μας εἰς κυκλοφορίαν τὸ πολὺ πέντε χιλιάδων ἀντιτύπων δι' ἕκαστον τῶν βιβλίων· ἡ βάσις ἀνεδείχθη σφαλερά, τὸ δὲ σφάλμα

μᾶς ἐβύθισεν εἰς περιπλοκὰς καὶ εἰς δυσχερείας, ἀπὸ τὰς ὁποίας μόλις τώρα ἀρχίζομεν νὰ ἐξερχώμεθα. Ἀντὶ τῶν 5,000 ἀντιτύπων ἐξετυπώσαμεν καὶ ἀνετυπώσαμεν εἰς Β^{αν} καὶ Γ^{ην} ἔκδοσιν ἐκ μὲν τοῦ πρώτου βιβλίου «ὁ Οὐρανὸς» 20,000 ἀντίτυπα, ἐκ δὲ τοῦ δευτέρου «ἡ Ἐκκλησία μας» 18,000. Τὰ ἑπόμενα ὀκτὼ ἐτυπώθησαν ἀνὰ 15,000 ἕκαστον, ἀλλ' ἤδη ἐξαντλουμένου τοῦ 3^{ου} βιβλίου «ἡ Γῆ τοῦ Πυρὸς» προβαίνομεν εἰς νέαν του ἔκδοσιν, πολὺ προσεχῶς δὲ θὰ προβῶμεν ἐξ ἀνάγκης καὶ εἰς τοῦ «Οὐρανοῦ» καὶ εἰς ἄλλων βιβλίων νέας ἐκδόσεις. Ἐκ τῶν δύο τελευταίων βιβλίων τοῦ ἔτους, τοῦ «Κὺρ Σίμου» καὶ τῆς «Ἀκροπόλεως», ἐτυπώθησαν ἐπίσης ἀνὰ 15,000 ἀντίτυπα, ἀλλὰ μόνον 10,000 ἐξ ἑκάστου ἐκρατήθησαν διὰ τὸ λῆξαν ἔτος, ἀπέναντι τῶν ὑποχρεώσεων τοῦ Συλλόγου πρὸς συνδρομητὰς ἢ τακτικοὺς παραγγελιοδότας, αἱ δὲ ὑπόλοιποι 5,000 ἀντιτύπων καταλέγονται εἰς τὴν χρῆσιν τοῦ 1901.

Ἐν συνόλῳ, ἐκ τῶν 12 μηνιαίων βιβλίων, τῶν φερόντων τὴν χρονολογίαν τοῦ 1900, ἐξετυπώθησαν 178,000 ἀντίτυπα. Ἔμεναν δὲ εἰς τὴν ἀποθήκην τὴν 31 Δεκεμβρίου κατὰ τὸν ἀπολογισμὸν τοῦ λήξαντος ἔτους 28,732 βιβλία.

Ἀλλ' ἐκ τούτων πρέπει ν' ἀφαιρέσωμεν 7,382 ἀντίτυπα τῶν τελευταίων τυπωθέντων βιβλίων, τὰ ὁποῖα χρεωστοῦμεν εἰσέτι ν' ἀποστείλωμεν εἰς παραγγελιοδότας ἢ ἀγοραστὰς τακτικούς, πρὸς συμπλήρωσιν τῆς σειρᾶς τοῦ 1900. Ἀφαιρουμένων καὶ τούτων, τὸ

πραγματικὸν ὑπόλοιπον τῆς ἀποθήκης συμποσοῦται εἰς 21,350 βιβλία. Ἂν δὲ ἀφαιρέσωμεν ταῦτα ἐκ τοῦ ὁλικοῦ ποσοῦ τῶν τυπωθέντων κατὰ τὸ 1900, 178,000, μένει ὑπόλοιπον 156,650· ὅ ἐστιν, ἐκ τῶν δημοσιευθέντων κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος βιβλίων, ὁ Σύλλογος ἐσκόρπισεν εἰς τὸν ἑλληνισμὸν 156,650. Ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς καὶ μόνος μαρτυρεῖ ὅτι δὲν ἦτο περιττὴ καὶ ἄσκοπος ἡ ἵδρυσις τοῦ Συλλόγου. Ἀλλὰ τὸ κατόρθωμα τῆς τοσαύτης διαδόσεως ὀφείλεται πρὸ πάντων εἰς τὴν πανταχόθεν ἐλθοῦσαν ὑποστήριξιν, διὰ τὴν ὁποίαν ἐκφράζομεν ἐνταῦθα τὴν βαθεῖαν εὐγνωμοσύνην τοῦ Συλλόγου.

Πρώτη προσῆλθεν εἰς βοήθειάν του ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, ἐκτιμήσασα εὐθὺς ἀπ' ἀρχῆς τὴν σημασίαν τοῦ ἔργου, τὸ ὁποῖον ἀνελάβομεν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Α. Β. Υ. τῆς πριγκιπίσσης Σοφίας. Τὴν πολύτιμον ταύτην καὶ τιμητικὴν συγχρόνως βοήθειαν ἐλάβομεν ὑπὸ ποικίλας φάσεις ἀπὸ ἕκαστον τῶν κλάδων τῆς Κυβερνήσεως.

Οὕτω τὸ ὑπὸ τὸν Πρόεδρον αὐτῆς κ. Θεοτόκην ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν ἀπήλλαξεν ἀπὸ τῆς 22 Μαρτίου 1900 τῶν ταχυδρομικῶν τελῶν τὰ ἐντὸς τοῦ κράτους ἀποστελλόμενα ταχυδρομικῶς βιβλία τοῦ Συλλόγου. Μετὰ τὴν ψήφισιν τοῦ νέου ταχυδρομικοῦ νόμου, ἀφῃρέθη ἀπὸ τὸν ὑπουργὸν τὸ δίκαιωμα τοῦ νὰ παρέχῃ τοιαύτην ἀτέλειαν καί, ἀτυχῶς, τὸ προνόμιον τοῦτο διεκόπη. Ἀπὸ τῆς 1ης Ἰουνίου ὁ Σύλλογος ὑπεβλήθη εἰς τὸ ὑπέρογκον βάρος τῶν ταχυδρομικῶν τελῶν· ὑπέρογκον, καθόσον ἕκαστον τῶν διὰ τοῦ ταχυδρομείου

στελλομένων ἐντὸς τοῦ Κράτους βιβλίων ἐπεβαρύνετο μὲ γραμματόσημον ἓξ λεπτῶν, ἐνῷ τὸ παρὰ τῶν συνδρομητῶν πληρωνόμενον τίμημα τοῦ βιβλίου ἦτο 25 μόνον λεπτά. Μὲ ἄλλους λόγους, τὸ ταχυδρομικὸν τοῦτο τέλος ἀναλογεῖ πρὸς 24 τοῖς ἑκατόν. Βλέπετε λοιπὸν κατὰ πόσον ἦτο εὐεργετικὴ ἡ μέχρι τέλους Μαΐου ἀπαλλαγὴ τῶν ταχυδρομικῶν τελῶν καὶ κατὰ πόσον ὀφείλομεν εὐγνωμοσύνην πρὸς τὸν κ. ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν ὑπουργὸν διὰ τὴν παραχώρησιν ἐκείνην.

Καὶ ταῦτα μὲν τὸ ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν ὑπουργεῖον.

Τὸ δὲ ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν ὑπουργεῖον διὰ τοῦ ἀπὸ 4 Μαρτίου 1900 ἐγγράφου του πρὸς τοὺς ταμίας καὶ ὑποταμίας τοῦ Κράτους συνέστησεν εἰς αὐτοὺς νὰ δέχωνται καὶ νὰ ἀποστέλλουν πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ Συλλόγου τὰ διὰ λ/μὸν αὐτοῦ χρήματα καὶ νὰ φροντίζουν περὶ διαδόσεως τῶν βιβλίων. Προθύμως συμμορφωθέντες πρὸς τὰς ὁδηγίας τοῦ Κου Ὑπουργοῦ οἱ Κύριοι Ταμίαι ἐπέδειξαν ζῆλον πολλαχῶς ὠφελήσαντα καὶ ὠφελοῦντα τὸν Σύλλογον.

Τὸ ἐπὶ τῶν Ναυτικῶν ὑπουργεῖον διετράνωσε τὴν πρὸς τὸ ἔργον τοῦ Συλλόγου ἐκτίμησίν του διὰ τῆς ἐκτακτικῆς ἀγορᾶς δέκα δωδεκάδων ἀντιτύπων ἐξ ἑκάστου τῶν δημοσιευμάτων του, πρὸς πλουτισμὸν τῶν βιβλιοθηκῶν τῶν πολεμικῶν πλοίων.

Ὡς ἀπαρχὴν παρομοίας πρὸς τὸν Σύλλογον ἐνθαρρύνσεως θεωροῦμεν καὶ τὴν παρὰ τοῦ ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν ὑπουργείου ἀγορὰν 300 ἀντιτύπων τοῦ 6ου

βιβλίου «ὁ Στρατιώτης» διὰ τὰς στρατιωτικὰς βιβλιοθήκας.

Τὸ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν ὑπουργεῖον μᾶς ἐχορήγησε πρόθυμον ἐπίσης τὴν βοήθειάν του ὁπόταν μᾶς ἐδόθη ἀφορμὴ νὰ τὴν ἐπικαλεσθῶμεν.

Μεγάλην ὀφείλομεν εὐγνωμοσύνην καὶ εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως. Διὰ τῆς υἱοθετήσεως, τρόπον τινά, μὲ τὴν ὁποίαν ἐτίμησε τὸν Σύλλογον, ἐπραγματοποίησε τὴν εὐχὴν τὴν ὁποίαν ἐξεφράσαμεν πέρυσι τοῦ νὰ ἔλθωμεν κατὰ τὸ μέτρον τῶν δυνάμεών μας ἐπίκουροι εἰς τὸ ἐκπαιδευτικὸν ἔργον τῆς Πολιτείας. Δι' ἐγκυκλίου αὐτοῦ πρὸς τοὺς λειτουργοὺς τῆς Παιδείας, ἀπὸ 4 Φεβρουαρίου 1900, τὸ ὑπουργεῖον τοῦτο συνέστησεν εἰς αὐτοὺς ἐνθέρμως τὸ ἔργον τοῦ Συλλόγου.

Ἀποτέλεσμα τῆς συστάσεώς του ὑπῆρξεν ἡ διὰ τῶν κ. κ. γυμνασιαρχῶν, σχολαρχῶν, ἐπιθεωρητῶν καὶ δημοδιδασκάλων διάδοσις τῶν δημοσιευμάτων μας εἰς τὰ σχολεῖα τοῦ Κράτους. Μία τῶν πολλῶν ἡμῶν ἐλλείψεων εἶναι καὶ ἡ ἔλλειψις σχολικῶν ἢ λαϊκῶν βιβλιοθηκῶν. Χάρις εἰς τὴν πολύτιμον συνεργασίαν τῶν λειτουργῶν τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, ἡ ἔλλειψις αὕτη θεραπεύεται ἐν μέρει διὰ τῶν βιβλίων τοῦ Συλλόγου. Ἐκ τῶν ἐξοδευθέντων κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος, τὸ τρίτον, δηλαδὴ περὶ τὰς 50 χιλιάδας βιβλία διετέθησαν εἰς σχολεῖα. Οὕτως, ἀντὶ τῶν συγκεντρουμένων εἰς σχολικὰς βιβλιοθήκας, ἕκαστος ἤδη μαθητής, ἐπωφελούμενος ἐκ τῆς εὐθηνίας τῶν βιβλίων μας, δύνα-

ται βαθμηδὸν νὰ σχηματίσῃ ἰδίαν βιβλιοθήκην, προσιτὴν καὶ εἰς ὅλα τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας του.

Πρόσθετον δεῖγμα εὐνοίας τοῦ αὐτοῦ Ὑπουργείου ἔχομεν καὶ δευτέραν ἐγκύκλιόν του, ἐκδοθεῖσαν κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ ἔτους καὶ συνιστῶσαν τὴν εἰς τὰ Σχολεῖα τοῦ Κράτους εἰσαγωγὴν ὡς ἀναγνωστικοῦ βιβλίου τοῦ ὑπ'·ἀριθ. 8 ἔργου τοῦ κ. Ε. Λυκούδη: «Καθήκοντα τοῦ πολίτου».

Ἀλλ' ἡ εὐγνωμοσύνη ἡμῶν ἐκτείνεται καὶ πέραν τῶν διαφόρων κλάδων τῆς Διοικήσεως. Ὀφείλομεν ἴσας χάριτας εἰς διάφορα ἱδρύματα διὰ τὴν πρόθυμον ἀρωγήν των πρὸς εὐόδωσιν τοῦ ἔργου ἡμῶν.

Χάρις εἰς τὴν εὐμένειαν τοῦ προϊσταμένου αὐτῆς, ἡ Διοίκησις τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος, δι' ἐγκυκλίου ἀπὸ 6 Μαρτίου 1900, συνέστησεν εἰς τοὺς διευθυντὰς τῶν ὑποκαταστημάτων της νὰ δέχωνται ἄνευ προμηθείας πᾶσαν διὰ λογαριασμὸν τοῦ Συλλόγου εἴσπραξιν καὶ κατάθεσιν. Δὲν περιωρίσθησαν δὲ εἰς τοῦτο μόνον οἱ Κύριοι Διευθυνταὶ τῶν ὑποκαταστημάτων, ἀλλά, συμμορφούμενοι ἐκθύμως πρὸς τὰς συστάσεις τῆς Διοικήσεως, ὑπεβοήθησαν μεγάλως, ἕκαστος εἰς τὴν περιφέρειάν του, τὴν διάδοσιν τῶν βιβλίων.

Ἀρωγὴν μεγίστην ἐχορήγησαν εἰς ἡμᾶς καὶ αἱ ἑταιρεῖαι τῶν ἑλληνικῶν σιδηροδρόμων. Οἱ Κ. Κ. Διευθυνταὶ τῶν ἑταιρειῶν τῶν σιδηροδρόμων τῆς Θεσσαλίας, τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Ἀττικῆς, ἐμφορούμενοι τῆς αὐτῆς πρὸς τὸν Σύλλογον εὐμενείας,

δι᾽ ἐγκυκλίων ἕκαστος πρὸς τοὺς ἐπὶ τῶν γραμμῶν τῶν ἑταιρειῶν τούτων ὑπαλλήλους, σταθμάρχας καὶ στασιάρχας, ἀνέθεσαν εἰς αὐτοὺς τὴν ὑπὲρ τῶν βιβλίων τοῦ Συλλόγου φροντίδα. Χάρις εἰς τὸν εὐγενῆ ζῆλον τῶν χρησιμωτάτων τούτων συνεργατῶν καὶ βοηθῶν τὰ βιβλία εἰσεχώρησαν καὶ εἰς σημεῖα τοῦ Κράτους ἀπόκεντρα, ὅπου ἄλλως θὰ ἦτο πολὺ δύσκολον νὰ γείνουν γνωστά. Καὶ ὅπου δὲ εὑρίσκοντο ἄλλα μέσα διαδόσεως, οἱ Κ. Κ. ὑπάλληλοι τῶν σιδηροδρόμων συνετέλεσαν μεγάλως καὶ ἐκεῖ πρὸς εὐρυτέραν κυκλοφορίαν τῶν δημοσιευμάτων τοῦ Συλλόγου.

Ὁ κατάλογος ἤθελεν ἀποβῆ μακρὸς ἐὰν ἐξηκολούθουν τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν πολλῶν ἀκόμη, καὶ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ Κράτους, δειγμάτων τῆς γενικῆς πρὸς τὸν Σύλλογον στοργῆς. Δὲν ἐκρούσαμεν θύραν ἡ ὁποία νὰ μᾶς μένῃ κλειστή, πολλαὶ δὲ καὶ ἠνοίγοντο πρὶν τὰς κρούσωμεν. Δὲν λησμονοῦμεν πόσον ἡ περιβάλλουσα τὸν Σύλλογον Ὑψηλὴ προστασία συνετέλεσεν εἰς τοῦτο. Τὸ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ Συλλόγου σεπτὸν ὄνομα τῆς λαοφιλοῦς Προστάτιδός του ἦτο ὡς κλεὶς μαγικὴ ἀνοίγουσα πᾶσαν θύραν,—ἦτο σύστασις ἐξασφαλίζουσα ἐκ τῶν προτέρων τὴν γενικὴν ὑποστήριξιν. Ἀλλ᾽ἐπιτρέπεται ἴσως νὰ προσθέσω ὅτι ἡ ποιότης, ἡ μορφὴ καὶ ἡ εὐθήνεια τῶν βιβλίων ὑπεβοήθησαν τὰς ἐνεργείας τῶν παρασχόντων τὴν ὑποστήριξίν των, καὶ ὅτι ὁ Σύλλογος δὲν ἔδωκεν ἀφορμὰς μεταμελείας εἰς ὅσους τὸν ὑπεστήριξαν κατὰ τὰ πρῶτά του βήματα καὶ τὸν ἐβοήθησαν νὰ φθάσῃ ἐντὸς τοῦ πρώτου ἔτους εἰς τὰ ἀποτε-

λέσματα τὰ ὁποῖα ἀνέφερα. Ἄνευ τῆς τοιαύτης ὑποστηρίξεως δὲν θὰ ἠδυνάμεθα βεβαίως νὰ ὑποβάλωμεν ἀριθμοὺς τόσον ἐμφαντικούς, οὔτε θὰ ἠδυνάμεθα νὰ στέλλωμεν τὰ βιβλία μας ὅπου ἤδη εἰσχωροῦν. Ἀλλὰ θὰ ἦτο παράλειψις ἀσύγγνωστος ἐὰν μεταξὺ τῶν τελεσφορωτέρων ὑποστηρίξεων, εἰς τὰς ὁποίας ὁ Σύλλογος χρεωστεῖ τὴν ἐπιτυχίαν του, δὲν ἐμνημόνευα ἰδιαιτέρως τὰ ἁπανταχοῦ ὄργανα τοῦ Ἑλληνικοῦ Τύπου. Ἡ πρὸς αὐτὰ ὀφειλὴ τοῦ Συλλόγου εἶναι μεγάλη, ὄχι μόνον διότι ἀνέκαθεν ἐξετίμησαν ἐπιεικῶς τὸ ἔργον του, ἀλλὰ καὶ διότι συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ γείνῃ γνωστὴ ἡ ὕπαρξίς του καὶ εἰς τὰς ἀπωτέρας γωνίας τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Διὰ νὰ κατανοηθῇ ἡ ἔκτασις τῆς κυκλοφορίας τῶν βιβλίων τοῦ Συλλόγου ἀρκεῖ ν' ἀναφέρω ὅτι τὰ ἀποστελλόμενα εἰς τοὺς ἐντὸς τοῦ Κράτους συνδρομητάς, τοὺς προπληρώσαντας τὴν συνδρομήν των, διευθύνονται εἰς 375 πόλεις, κωμοπόλεις καὶ χωρία τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου. Ἀλλ' ὁ ἀριθμὸς οὗτος δὲν περιλαμβάνει ὅλους τοὺς συνοικισμοὺς τοῦ Κράτους, ὥστε ἡ δρᾶσις τοῦ Συλλόγου ἔχει στάδιον μεγαλειτέρας ἐπεκτάσεως, καὶ δύνανται ἀκόμη περισσότερον νὰ διακλαδωθοῦν οἱ πλόκαμοί του.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ Κράτους συνδρομητῶν δὲν ἔλαβεν εὐθὺς ἀπ' ἀρχῆς διαστάσεις σπουδαίας. Ἐνθυμοῦμαι τὴν συλλυπητήριον ἔκφρασιν ἑνὸς ἐκ τῶν πρώτων προσελθόντων, ξένου φιλέλληνος παρεπιδημοῦντος τότε εἰς Ἀθήνας, ὅτε εἶδε τὴν 19ην

Φεβρουαρίου, ὅτι ὁ αὔξων ἀριθμὸς τῆς ἀποδείξεώς του ἦτο μόνον 7! Τὴν 15ην Μαρτίου οἱ ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν συνδρομηταὶ ἀνήρχοντο εἰς 394. Τὴν 5ην Ἀπριλίου εἶχαν ἀνέλθει εἰς 2035. Ἀπὸ τοῦ Ἰουνίου καὶ ἐφεξῆς ἡ συρροὴ ἦτο τοσαύτη, ὥστε τὸ γραφεῖον περιέπεσεν εἰς μεγάλην ἀμηχανίαν. Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ λιανικὴ πώλησις εἶχεν ἐξαντλήσει τὰς παρακαταθήκας τοῦ Συλλόγου καὶ δὲν ἔμεναν πλέον βιβλία διαθέσιμα. Ἀλλ᾽ οἱ σωρηδὸν προσερχόμενοι συνδρομηταί, προπληρώνοντες τὴν ἐτησίαν συνδρομήν των, ἀπήτουν εὐλόγως τὴν ἄμεσον ἀποστολὴν τῶν ἤδη ἐκδοθέντων βιβλίων. Προέβημεν ἀμέσως εἰς ἀνατυπώσεις τῶν ἐξαντληθέντων, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα δὲν γίνεται ἐντὸς μιᾶς ἡμέρας, οὔτε μιᾶς ἑβδομάδος. Ἡ βραδύτης τῆς ἀποστολῆς ἔφερε τοὺς συνδρομητὰς εἰς ἀδημονίαν καὶ ἐνίοτε εἰς ἀγανάκτησιν. Τινὲς ἐξ αὐτῶν ἀπηύθυναν εἰς τὸ Συμβούλιον παράπονα, εἰς τὰ ὁποῖα δὲν ἀπεκρύπτετο πάντοτε ἡ ὑποψία ὅτι τὰ προπληρωθέντα χρήματά των περιῆλθον εἰς χεῖρας ἀναξίας ἐμπιστοσύνης. Ἐπὶ τέλους αἱ νέαι ἐκδόσεις ἡτοιμάσθησαν, τὰ βιβλία ἐστάλησαν, καὶ ἀνεκτήσαμεν ἐνώπιον τῶν ἀνυπομονούντων συνδρομητῶν τὴν διακινδυνεύσασαν ὑπόληψίν μας!

Ὁ ἀριθμὸς τῶν συνδρομητῶν διὰ τὴν ἐτησίαν σειρὰν τῶν 12 βιβλίων τοῦ 1900 ἀνήρχετο τὴν 31 Δεκεμβρίου εἰς 5580. Πολλοὶ ἐξ αὐτῶν εἶναι ἐγγεγραμμένοι διὰ σειρὰς περισσοτέρας τῆς μιᾶς, ὥστε στέλλονται εἰς αὐτοὺς 6,500 ἀντίτυπα ἐξ ἑκάστου βιβλίου. Τὰ ἐπίλοιπα στέλλονται καὶ πληρώνονται ὄχι ἀνὰ σειράς,

ἀλλὰ χωριστά, κατὰ τὴν δημοσίευσιν ἑκάστου βιβλίου, εἰς τοὺς δίδοντας τακτικῶς τοιαύτας παραγγελίας ἀνταποκριτὰς τοῦ Συλλόγου, καθὼς καὶ εἰς βιβλιοπώλας· ὥστε τὴν τοποθέτησιν τῶν οὕτω διαθετομένων βιβλίων δὲν δυνάμεθα νὰ παρακολουθῶμεν, οὔτε γνωρίζομεν πῶς καὶ ποῦ σκορπίζονται. Γνωρίζομεν ὅμως εἰς τίνων χεῖρας περιέρχονται τὰ 6,500 ἀντίτυπα ἑκάστου βιβλίου, τὰ στελλόμενα εἰς τοὺς συνδρομητάς. Ἴσως ἔχετε περιέργειαν νὰ γνωρίσετε καὶ σεῖς εἰς ὁποίας βαθμίδας τῆς κοινωνικῆς κλίμακος ἀνήκουν οὗτοι. — Ἀνήκουν εἰς ὅλας τὰς τάξεις καὶ εἰς ὅλας τὰς βαθμίδας, ἀπὸ τῶν ὑψηλοτέρων μέχρι τῶν πλέον ταπεινῶν. Ἰδοὺ τὰ ἐπαγγέλματα, εἰς τὰ ὁποῖα ὑποδιαιροῦνται οἱ πλεῖστοι κατὰ τὰς ἐνδείξεις, τὰς ὁποίας ἐπρόσθεσαν ὑπὸ τὰ ὀνόματά των εἰς τοὺς καταλόγους ὅπου ἐνεγράφησαν: Ἔχομεν ἐν πρώτοις καὶ κατὰ μέγιστον ἀριθμὸν καθηγητάς, διδασκάλους, διδασκαλίσσας καὶ τοὺς μαθητάς των· μετ' αὐτοὺς ἔχομεν ἀξιωματικοὺς καὶ ὑπαξιωματικούς, ἔχομεν δικηγόρους, δικολάβους, συμβολαιογράφους, εἰρηνοδίκας, δικαστικοὺς κλητῆρας καὶ ἀστυφύλακας· ἔχομεν ἰατροὺς καὶ φαρμακοποιούς, ἔχομεν κτηματίας, ἐμπόρους, ἐργοστασιάρχας, ξενοδόχους καὶ τοὺς ὑπαλλήλους αὐτῶν, καθὼς καὶ δημοσίους ὑπαλλήλους καὶ συνταξιούχους παντὸς κλάδου καὶ παντὸς βαθμοῦ· ἔχομεν ὑπαλλήλους σιδηροδρόμων, μηχανικοὺς καὶ ἐργοδηγοὺς καὶ τηλεγραφητάς· ἔχομεν ράπτας, παντοπώλας, καφεπώλας, καπνοπώλας, κρεοπώλας, οἰνοπώλας, ἀρτοποιούς, ὑποδημα-

τοποιούς, ξυλουργούς, ἐπιπλοποιούς, κουρεῖς, φανοποιούς, βαφεῖς, σχοινοποιούς, ζαχαροπλάστας, ὑφαντουργούς, καὶ λεμβούχους ἀκόμη! Ἔχομεν ἐπὶ τέλους ἱερεῖς, ἱερομονάχους καὶ ἱεροψάλτας, ἐλπίζομεν δὲ ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν κληρικῶν συνδρομητῶν καὶ ἀναγνωστῶν θ' αὐξήσῃ προϊόντος τοῦ χρόνου, χάρις εἰς τὴν προστασίαν τῆς ὁποίας τεκμήρια μᾶς ἔδωκεν ἤδη ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, καὶ ἰδίως χάρις εἰς τὴν εὔνοιαν τοῦ προέδρου αὐτῆς, τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα, καὶ ὡς ἱδρυτοῦ καὶ ὡς ἑταίρου, τιμᾷ ἀνέκαθεν τὰς δέλτους τοῦ Συλλόγου.

Ὁ κατάλογος οὗτος ἔχει τὴν σημασίαν του. Ἐμφαίνει πόσον γενικὴ εἶναι ἡ ἀνάγκη βιβλίων ἀναγνωστικῶν καὶ πόσον ἐπίκαιρος ἦτο ἡ ἵδρυσις τοῦ Συλλόγου. Ἀπόδειξις τούτου τρανωτέρα καί, τολμῶ νὰ εἴπω, συγκινητικωτέρα ἦσαν αἱ πολυάριθμοι ἐπιστολαὶ ὅσας εἰς τὸ διάστημα τοῦ ἔτους ἐλαμβάνομεν καὶ ἐξακολουθοῦμεν νὰ λαμβάνωμεν,—ἐπιστολαὶ ἐκφράζουσαι εὐγνωμοσύνην διὰ τὴν παρεχομένην εἰς τοὺς πολλοὺς διανοητικὴν τροφήν, ἐπιστολαὶ ἀνταποκριτῶν παραιτουμένων τῶν ποσοστῶν εἰς τὰ ὁποῖα ἐδικαιοῦντο, χάριν τοῦ σκοποῦ τοῦ Συλλόγου, ἢ ἐνίοτε χάριν ἐργατῶν δυσκολευομένων νὰ πληρώσουν τὴν συνδρομήν των . . . Καὶ αὐταὶ ἀκόμη αἱ ἐπιστολαὶ τῶν παραπονουμένων διὰ τὴν βραδύτητα τῆς ἀποστολῆς τῶν βιβλίων, ἐνῷ ἐξ ἑνὸς μᾶς ἔφερον εἰς στενοχωρίαν, ἐξ ἄλλου δὲν ἠδύναντο ἢ νὰ προξενοῦν εὐχαρίστησιν, καθὸ μαρτυροῦσαι ὅτι τὰ βιβλία τοῦ Συλλόγου γίνονται ἐπὶ μᾶλλον

καὶ μᾶλλον ἐπιθυμητά. Ἂν δὲν ἐφοβούμην μὴ παρατείνω τὸν λόγον πέραν τοῦ δέοντος, ἤθελα ἀναγνώσει ἀποσπάσματα τοιούτων ἐπιστολῶν, βέβαιος ὅτι ἡ ἀκρόασίς των ἤθελε καὶ ὑμᾶς συγκινήσει.

Μέχρι τοῦδε παρέστησα ἐνώπιόν σας μόνον τὰ εὐάρεστα ἀποτελέσματα τῆς δράσεως τοῦ Συλλόγου. Ἀλλ' εἰς τὴν φαιδρὰν εἰκόνα ὑπάρχουν καί τινες σκιαί, —σκιαὶ ὅμως προερχόμεναι καὶ αὗται ἐκ τῆς ἐπιτυχίας, καθόσον ἡ ἐπιτυχία ὑπερβᾶσα τὰς προσδοκίας μας διέψευσε τοὺς οἰκονομικοὺς προϋπολογισμούς μας.

Οἱ πολλοί, βλέποντες τὰ βιβλία πωλούμενα κατὰ χιλιάδας, ἐνόμιζον ὅτι τοῦτο φέρει εὐπορίαν εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ Συλλόγου. Συνέβαινεν ὅμως τὸ ἐναντίον. Πᾶν βιβλίον πωλούμενον ἔφερε ζημίαν, ἡ δὲ αὔξησις τῆς κυκλοφορίας συνεπέφερε πολλαπλασιασμὸν τῆς ζημίας. Τὴν ἐπὶ ἑκάστου βιβλίου ζημίαν ἠδυνάμεθα νὰ προΐδωμεν ἐν μέρει καὶ πέρυσιν, ὅτε ὡρίσαμεν τὴν τιμὴν εἰς λεπτὰ τριάκοντα. Ἀλλ' ὡς ἀνέφερα ἤδη, τοὺς ὑπολογισμούς μας πέρυσιν ἐβασίσαμεν ἐπὶ κυκλοφορίας τριῶν ἢ τεσσάρων,— τὸ πολὺ πέντε χιλιάδων ἀντιτύπων. Τὴν δὲ ἐπὶ τοιούτου ποσοῦ ἐνδεχομένην ζημίαν ἠδύνατο νὰ καλύψῃ ἡ ἐτησία εἰσφορὰ τῶν ἑταίρων καὶ ἡ πρόσοδος τοῦ ἐκ δωρεῶν κεφαλαίου. Ἐπὶ τῇ βάσει δὲ τῆς οὕτω προϋπολογισθείσης κυκλοφορίας εἴχομεν κανονίσει καὶ τὰς δαπάνας τοῦ γραφείου, περιορίσαντες αὐτὰς εἰς τὸ ἀπολύτως ἀναπόφευκτον.

Ἄλλως, ἠλπίζομεν ὅτι ἡ πιθανὴ ζημία ἤθελε καλυ-

φθῇ καὶ ἐκ τοῦ κέρδους τῆς καταχωρίσεως ἀγγελιῶν. Κατὰ τοῦτο αἱ προσδοκίαι μας δὲν ἐπραγματοποιήθησαν. Εἰς ἓν δημῶδες Ἀγγλικὸν ἐγχειρίδιον Λογικῆς, ὡς παράδειγμα συλλογισμοῦ ἀτόπου φέρεται ἐκδότης περιοδικοῦ βασίζων τοὺς ὑπολογισμούς του εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν συνδρομητῶν καὶ ὄχι εἰς τὴν ἐκ τῶν ἀγγελιῶν πρόσοδον. Τοιαύτη λογικὴ δὲν ἐφαρμόζεται ἀκόμη ἐντελῶς εἰς τὴν Ἑλλάδα. Τὸ πλεονέκτημα εἰδοποιήσεων διαρκῶν εἰς βιβλία προωρισμένα νὰ κυκλοφορήσουν πανταχοῦ τοῦ Ἑλληνισμοῦ δὲν κατενοήθη. Αἱ ἀποκτηθεῖσαι καταχωρίσεις ἀγγελιῶν περιωρίσθησαν εἰς τὰς τῶν Τραπεζῶν καὶ ἄλλων τινῶν φίλων τοῦ Συλλόγου, ἦσαν δὲ καὶ αὗται εἰσφοραὶ πρὸς ὄφελός του πολὺ περισσότερον ἢ ἐκμετάλλευσις τῆς προσφερομένης δημοσιότητος. Καθ' ὅσον ηὔξανεν ἡ κυκλοφορία τῶν βιβλίων, καὶ συγχρόνως ἡ δαπάνη τοῦ προστιθεμένου εἰς αὐτὰ χάρτου διὰ τὰς ἀγγελίας, κατὰ τοσοῦτον ἐξῃτμίζετο τὸ ἐκ τῶν τοιούτων εὐεργετικῶν καταχωρίσεων κέρδος, καὶ ἐπὶ τέλους τὸ κέρδος ἐκινδύνευε νὰ μετατραπῇ εἰς ζημίαν. Διὰ τοῦτο διακόπτομεν τὴν καταχώρισιν ἀγγελιῶν, παρεκτὸς εἰς τὰς τέσσαρας ἢ πέντε σελίδας τοῦ ἐσωφύλλου, τὰς ὁποίας θέτομεν καὶ πάλιν εἰς τὴν διάθεσιν τῶν καλοθελητῶν τοῦ Συλλόγου, ἢ τῶν ἐκτιμώντων τὰ πλεονεκτήματα τοιαύτης δημοσιότητος καὶ θελόντων νὰ πληρώσουν τίμημα ἀνάλογον τῶν τοιούτων πλεονεκτημάτων.

Τὸ ζήτημα τῶν ἀγγελιῶν δὲν ἦτο τὸ μόνον, ὅπου ἀπεδείχθησαν ἐσφαλμένοι οἱ προϋπολογισμοί μας. Ὁμο-

λογοῦμεν ταπεινῶς ὅτι δὲν προείδομεν οὔτε τὴν μακρὰν παράτασιν τοῦ εἰς τὴν Νότιον Ἀφρικὴν πολέμου, οὔτε τὰ εἰς Κίναν συμβάντα, οὔτε κατὰ συνέπειαν τὴν ὑπερτίμησιν τῶν γαιανθράκων καὶ ὅσων ἐμπορευμάτων δὲν γίνονται χωρὶς γαιάνθρακας. Ἡ τιμὴ τοῦ χάρτου ὑψώθη ἐπαισθητῶς ἐντὸς τοῦ 1900, κατὰ δὲ τὰς πληροφορίας μας θεωρεῖται πιθανὴ μεγαλειτέρα ἔτι προσύψωσις ἐντὸς τοῦ 1901. Ἐννοεῖται κατὰ πόσον τοῦτο ἐνδιαφέρει τὸν Σύλλογον. Καὶ δὲν πρόκειται μόνον περὶ τοῦ χάρτου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου τυπώνεται τὸ κείμενον τῶν βιβλίων, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν ἐσωφύλλων καὶ τῶν ἐξωφύλλων καὶ τοῦ χαρτονίου τῆς βιβλιοδεσίας.

Τρίτη πηγὴ ζημίας ἦτο ἡ κατ᾽ ἀνάγκην αὔξησις τῶν δαπανῶν τοῦ γραφείου, ἀναλόγως τῆς αὐξήσεως τῆς κυκλοφορίας τῶν βιβλίων. Ἐὰν τιμήσητε ἡμέραν τινὰ διὰ τῆς ἐπισκέψεώς σας τὸ γραφεῖον τοῦ Συλλόγου καὶ ἴδῆτε τὴν πληθώραν τῆς ἐργασίας καὶ τὴν ἐπισώρευσιν τῶν βιβλίων τῶν ἐρχομένων ἐκ τῶν τυπογραφείων καὶ τῶν ἐξερχομένων πρὸς ἀποστολὴν εἰς τοὺς συνδρομητὰς καὶ παραγγελιοδότας, καὶ τῶν παραδιδομένων εἰς τοὺς βιβλιοπώλας, θὰ πεισθῆτε εὐκόλως ὄχι μόνον ὅτι οὐδεμία γίνεται σπατάλη, ἀλλ᾽ ὅτι χάριν αὐτῆς τῆς ὑπηρεσίας ἐπιβάλλεται μεγαλειτέρα ἔτι δαπάνη εἰς τὰ τῆς διεκπεραιώσεως καὶ τῆς γραφικῆς ἐργασίας.

Ταῦτα καὶ μόνα ἀρκοῦν διὰ νὰ ἐξηγήσουν πῶς ἐκλονίσθη ἡ οἰκονομικὴ τοῦ Συλλόγου ἰσορροπία. Ἂν δὲ προστεθῇ εἰς ταῦτα καὶ τὸ ἀπὸ τοῦ μηνὸς Ἰουνίου ἐπι-

βληθὲν βάρος τῶν ταχυδρομικῶν τελῶν, περὶ τοῦ ὁποίου ἀνέφερα ἤδη, ἐξηγεῖται ἄνευ σχολίων ἡ ζημία ἡ ἀναγραφομένη εἰς τὸν ἀπολογισμὸν τοῦ λήξαντος ἔτους, ζημία ἀνερχομένη εἰς Δρ. 16,598.42. Ἀπέναντι αὐτῆς ὅμως ἔχομεν εἰς τὴν ἀποθήκην βιβλία 28,732, τῶν ὁποίων ἡ βαθμιαία πώλησις θὰ μετριάσῃ ἐπαισθητῶς τὴν ζημίαν.

Ἀλλὰ τὸ ἐπιζήμιον τοῦ ἔργου δὲν παρημπόδισε τὴν ἐξακολούθησίν του. Ἡ τιμὴ ἑκάστου βιβλίου εἶχεν ὁρισθῇ εἰς λεπτὰ τριάκοντα, ἡ δὲ προπληρωτέα συνδρομὴ διὰ τὰ δώδεκα βιβλία τοῦ πρώτου ἔτους εἰς δραχμὰς τρεῖς. Εἰς τὰς τιμὰς ταύτας εἴχομεν ἀναλάβει τὴν ὑποχρέωσιν νὰ δίδωμεν τὰ βιβλία, μέχρι συμπληρώσεως τοῦ πρώτου ἔτους, εἰς τοὺς συνδρομητὰς καὶ ἀγοραστάς, ἄνευ περιορισμοῦ τοῦ ἀριθμοῦ των. Τὴν ὑποχρεώσιν ταύτην ἐξεπληρώσαμεν καί, ἐλπίζω, δὲν θὰ κατηγορηθῶμεν ὅτι τὴν ἐξεπληρώσαμεν κακῶς.

Ἀλλὰ δὲν ἠθέλομεν δυνηθῆ νὰ τὴν ἐκπληρώσωμεν ἄνευ τῆς γενναιοδωρίας ἐκείνων, ὅσοι ἐξ ἀρχῆς προσῆλθον ἀρωγοὶ τοῦ ἔργου.

Καθὼς πέρυσιν εἴπομεν «αἱ πρῶται προσπάθειαι »τοῦ Συμβουλίου ἀπέβλεπον εἰς τὴν εὕρεσιν τόσου »μόνον ποσοῦ ὅσον ἐθεωρήθη ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖον »διὰ τὴν ἀπρόσκοπον δημοσίευσιν τῶν πρώτων βι»βλίων». Τὸ ποσὸν δὲ τοῦτο εἴχομεν ὑπολογίσει εἰς δρ. 20,000. Τὴν 23 Ἰανουαρίου, ἡμέραν τῆς περυσινῆς μας λογοδοσίας, τὸ ποσὸν τοῦτο εἶχε συμπληρωθῆ. Ἔκτοτε δὲν ἔπαυσαν προσερχόμενοι νέοι ἑταῖροι, δωρη-

ται καὶ εὐεργέται. Διὰ τῶν νέων τούτων εἰσφορῶν ηὔξησε κατὰ δρ. 9000 τὸ κεφάλαιον τοῦ Συλλόγου.

Χάρις εἰς τὸ κεφάλαιον τοῦτο ἠδυνήθη ὁ Σύλλογος νὰ ἐκπληρώσῃ τὰς ληφθείσας ὑποχρεώσεις κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ὑπάρξεώς του. Ἀλλ' ἀνάγκη νὰ προνοήσωμεν καὶ περὶ τοῦ μέλλοντος Ἐλπίζομεν ὅτι ἡ γενναιοδωρία τῶν ἐκτιμώντων τὴν σημασίαν τοῦ ἔργου δὲν θὰ παύσῃ καὶ ἐφεξῆς, ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ ἐπαναπαυώμεθα εἰς τὴν προσδοκίαν τοιούτων δωρεῶν, ὅσον καὶ ἂν καθιστᾷ αὐτὰς πιθανὰς ὁ ὑπὲρ παντὸς καλοῦ ἔργου ζῆλος τῶν ἐχόντων καὶ τὰ μέσα πρὸς ὑποστήριξίν του. Ἀλλ' ἀνάγκη νὰ ἐξασφαλισθῇ ἡ αὐτάρκεια τοῦ Συλλόγου. Ἐπιτρέψατε νὰ ἀναφέρω καὶ πάλιν ἐκ τῆς περυσινῆς λογοδοσίας ὅ,τι περὶ τούτου εἴπομεν. «Ἡ ἐπιτυχία τοῦ Συλλόγου, ἐλέγομεν, τότε μόνον » θὰ λογισθῇ πλήρης, ὅταν ἐξασφαλισθῇ ἡ αὐτοσυντή- » ρησίς του, ὅταν δηλαδὴ αἱ δαπάναι ὅλαι καλύπτων- » ται διὰ τῆς πωλήσεως τῶν δημοσιευμάτων του». Ἡ πεῖρα τοῦ λήξαντος ἔτους ἀπέδειξεν ὅτι θὰ ἦτο ἀσφαλέστερον ἐὰν ἡ τιμὴ ἑκάστου βιβλίου εἶχεν ὁρισθῇ εἰς λεπτὰ 50, κατὰ τὴν πρώτην σκέψιν τοῦ Συμβουλίου. Δὲν λυπούμεθα ὅτι δὲν ὡρίσθη οὕτως, ἐὰν ἡ εὐθήνεια τῶν 30 λεπτῶν συνετέλεσεν εἰς τὴν μεγάλην διάδοσιν τῶν βιβλίων, οὔτε θὰ μᾶς ψέξουν οἱ καταβαλόντες τὸ κεφάλαιον τοῦ Συλλόγου διότι ἐδαπανήσαμεν μέρος αὐτοῦ πρὸς διασπορὰν 156,000 βιβλίων. Ἀλλ' ἡ διατήρησις τῆς τιμῆς τῶν 30 λεπτῶν δὲν ἤθελε βεβαίως συνεπιφέρει τὴν αὐτοσυντήρησιν τοῦ Συλλόγου. Ἀπ'

ἐναντίας θὰ μᾶς ἔφερεν ἀσφαλῶς εἰς οἰκονομικὸν ναυάγιον, ἐκτὸς ἐὰν ἐπήρχετο ἐπικουρία ἐπιτρέπουσα τὴν πώλησιν τῶν βιβλίων μὲ προφανῆ καὶ βεβαίαν ζημίαν. Μὴ ὑπαρχούσης ἐπὶ τοῦ παρόντος τοιαύτης ἐπικουρίας, ἓν καὶ μόνον μέσον ὑπελείπετο πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς μακροβιότητος τοῦ Συλλόγου: ἡ αὔξησις τῆς διατιμήσεως τῶν βιβλίων. Εἰς τὸ μέτρον τοῦτο ἀπέληξε τὸ Συμβούλιον μετὰ πολλὰς σκέψεις καὶ πολλοὺς ὑπολογισμούς. Δὲν ἐπανῆλθεν ὅμως εἰς τὴν πρώτην ἰδέαν, νὰ ὁρισθῇ ἡ τιμὴ εἰς λεπτὰ 50. Βασιζόμενοι εἰς τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ χορηγηθῇ καὶ πάλιν εἰς τὸν Σύλλογον ἡ ταχυδρομικὴ ἀτέλεια, ὡρίσαμεν τὴν τιμὴν ἑκάστου βιβλίου εἰς λεπτὰ 40, τὴν δὲ ἐτησίαν συνδρομὴν διὰ τὰ 12 βιβλία εἰς δρ. 4, ἢ 40 ἑκατοστὰ τοῦ φράγκου, καὶ 4 φράγκα διὰ τὸ ἐξωτερικόν. Ὥστε διὰ τοὺς προπληρώνοντας τὴν συνδρομήν των ἡ τιμὴ ἑκάστου βιβλίου ἀναλογεῖ πρὸς λεπτὰ 33 $^1/_3$.

Εὐτυχῶς, ἡ ἐλπὶς περὶ ταχυδρομικῆς ἀτελείας ἐπραγματοποιήθη. Ἡ ψῆφος τῆς Βουλῆς ἐνομοθέτησε τὴν δωρεὰν ταύτην πρὸς τὸν Σύλλογον τὴν 3ην ἱσταμένου. Ἐπ᾿ ὀνόματι τοῦ Συλλόγου, καὶ ἐπ᾿ ὀνόματι τοῦ Διοικητικοῦ αὐτοῦ Συμβουλίου, ἐκφράζω τὴν βαθεῖαν ἡμῶν εὐγνωμοσύνην καὶ πρὸς τὴν Κυβέρνησιν, τὴν υἱοθετήσασαν τὸ μέτρον τοῦτο, καὶ πρὸς τὸν βουλευτὴν Αἰγίου κ. Παναγιωτόπουλον, τὸν εὐγλώττως καὶ ἐνθέρμως συνηγορήσαντα ὑπὲρ τῆς παραδοχῆς του, καὶ πρὸς τὸν βουλευτὴν Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς κ. Παπαμιχαλόπουλον, τὸν μετὰ τοσούτου ζήλου ὑπο-

στηρίξαντα τὴν ἐπιψήφισίν του, καὶ πρὸς ὅλους τοὺς ἀξιοτίμους ἀντιπροσώπους τοῦ Ἔθνους τοὺς κυρώσαντας διὰ τῆς προθύμου καὶ ὁμοθύμου ψήφου των τὸν εὐεργετικὸν τοῦτον νόμον. Δι' αὐτοῦ ὄχι μόνον ἐξασφαλίζεται τὸ μέλλον τοῦ Συλλόγου, ἀλλὰ καὶ δίδεται εἰς αὐτὸν τιμητικὸν τρόπον τινὰ δίπλωμα ἐθνικοῦ ἱδρύματος. Τὸ Συμβούλιον θὰ καταβάλῃ πᾶσαν προσπάθειαν ὅπως φανῇ ὁ Σύλλογος ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἄξιος τῆς τοιαύτης τιμῆς.

Ὑπὸ τοιούτους καὶ πάλιν ἀγαθοὺς οἰωνοὺς εἰσερχόμεθα εἰς τὸ νέον τοῦτο ἔτος. Τὸ ἀρχίζομεν μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι κατὰ τὴν λῆξίν του θὰ παρουσιάσωμεν εἰκόνα τοῦ παρελθόντος ἄνευ οὐδεμιᾶς πλέον σκιᾶς· ὅτι ἀντὶ χρηματικῶν στενοχωριῶν θὰ δυνηθῶμεν νὰ ὑποβάλωμεν ἰσοβαρῆ ἀπολογισμόν, ὅτι μεθ' ὅλην τὴν μικρὰν ὑπερτίμησιν τῶν βιβλίων ἡ κυκλοφορία των ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ Κράτους θὰ λάβῃ μεγαλειτέραν ἔτι ἔκτασιν, καὶ ὅτι τὰ δημοσιεύματα τοῦ 1901 θὰ δικαιώσουν τὴν πρὸς τὸν Σύλλογον εὐμένειαν τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τοὐλάχιστον ὅσον καὶ τὰ τοῦ 1900.

Ἡ πέρυσιν ἐκφρασθεῖσα εὐχή, ὅτι καθ' ὅσον γίνεται γνωστὴ ἡ δρᾶσις τοῦ Συλλόγου θ' αὐξήσῃ ὁ ἀριθμὸς τῶν συνεργατῶν του, ἐξεπληρώθη. Τὸ Συμβούλιον ἔχει ἤδη εἰς τὴν κατοχήν του δέκα χειρόγραφα, ἀναμένει δὲ περὶ τὰ δέκα εἰσέτι ἐντὸς τῶν προσεχῶν ἑβδομάδων, καὶ ἐλπίζει κατὰ τὰς ὑποσχέσεις τῶν συγγραφέων ὅτι θὰ λάβῃ διπλάσια περίπου ἐντὸς τοῦ

ἔτους. Ἡ ἔγκαιρος ἀπόκτησις ἱκανῶν χειρογράφων θὰ διευκολύνῃ ὄχι μόνον τὴν συγκρότησιν σειρᾶς βιβλίων ὕλης ποικίλης, κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῆς περυσινῆς δωδεκάδος, ἀλλὰ καὶ τὸ ἔγκαιρον τῆς δημοσιεύσεώς των.

Χρεωστῶ νὰ ἀνακοινώσω ὅτι δύο τῶν μελῶν τοῦ Συμβουλίου ἔπαυσαν ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ λήξαντος ἔτους νὰ ἀποτελοῦν μέρος αὐτοῦ. Ὁ καθηγητὴς κ. Τιμολέων Ἀργυρόπουλος, πιεζόμενος ἀπὸ τὰς πολλὰς ἄλλας ἀσχολίας του, καὶ ὁ κ. Παντελῆς Ψύχας, ἕνεκα τῆς ἀπουσίας του μετὰ τὸν διορισμόν του ὡς ἀκολούθου τῆς Ἑλληνικῆς πρεσβείας τῶν Παρισίων, ἐζήτησαν τὴν ἀντικατάστασίν των. Μετὰ λύπης πολλῆς τὸ Συμβούλιον ἐδέχθη τὴν διπλῆν ταύτην παραίτησιν καὶ ἀπεχωρίσθη τῶν δύο πολυτίμων καὶ ἀγαπητῶν συνεργατῶν, μὲ τὴν βοήθειαν τῶν ὁποίων ἐτέθησαν τὰ θεμέλια τοῦ Συλλόγου. Εἴμεθα ὅμως βέβαιοι ὅτι, καίτοι μένοντες ἐκτὸς τοῦ Συμβουλίου, δὲν θὰ παύσουν παρέχοντες εἰς αὐτὸ τὴν ἀδελφικὴν στοργὴν καὶ τὴν σύμπραξίν των. Πρὸς ἀντικατάστασιν αὐτῶν, κατὰ τὸ ἄρθρον 3ον τοῦ Καταστατικοῦ, τὸ Συμβούλιον ἐξέλεξε παμψηφεὶ τοὺς ἑταίρους κ. κ. Ἀριστομένην Προβελέγγιον καὶ Ἀντώνιον Μάτεσιν, οἱ ὁποῖοι καὶ ὡς μέλη τῆς ἐπὶ τῶν βιβλίων ἐπιτροπῆς στενῶς μέχρι τοῦδε συνεδέοντο μετὰ τοῦ Συλλόγου.

Οὕτως ἀνακαινισθὲν τὸ Συμβούλιον ἐλπίζει ὅτι θὰ φανῇ καὶ ἐφέτος ἄξιον τῆς ἐπιδαψιλευομένης εἰς αὐτὸ Ὑψηλῆς προστασίας καὶ τῆς γενικῆς ὑποστηρίξεως. Εὐ-

χεται νὰ μὴ ἔχῃ καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ν' ἀντιμετωπίσῃ δυσχερείας ὁμοίας πρὸς τὰς περυσινάς. Ἐὰν δὲ τὰ πράγματα λάβουν εὐνοϊκωτέραν τροπήν, καὶ ἀντὶ ἐλλείμματος προκύψῃ πλεόνασμα, τὴν ἐκ τούτου ὠφέλειαν θὰ καρπωθῇ καὶ πάλιν τὸ κοινόν. Οὔτε ἀποβλέπει εἰς κέρδη ὁ Σύλλογος, οὔτε λησμονεῖ τὸ Συμβούλιον τὴν ἐπαγγελίαν περὶ ἐπιδιώξεως τοῦ σκοποῦ του καὶ δι' ἄλλων ἀκόμη μέσων.

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΔΡΟΣΙΝΗ

ΑΙ ΜΕΛΙΣΣΑΙ

[*Μετὰ 31 εἰκόνων*]

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
1901

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΣΙΝ

ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΑΡΙΘ. 13.—ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1901

Τυπογραφεῖον "Ἑστία" Κ. Μάϊσνερ καὶ Ν. Καργαδούρη — 2740

Κατὰ τὴν θερινὴν διαμονήν μου εἰς τὸ Πήλιον τῆς Θεσσαλίας ἔτυχε κάποτε νὰ εὕρω κρεμασμένον ἀπὸ τοὺς κλάδους ἐλαίας ἓν περιπλανώμενον μελίσσιον.

Τὸ μελίσσιον αὐτὸ ἐγκατέστησα εἰς μίαν παλαιὰν ἀκατοίκητον κυψέλην καὶ ἔκτοτε ἐγεννήθη ἡ ἀγάπη μου πρὸς τὰς μελίσσας.

Ἡ σπουδὴ τῶν μικρῶν φιλοπόνων ἐντόμων παρουσίαζε τόσα ἐντελῶς νέα δι' ἐμὲ καὶ θαυμάσια φαινόμενα, ὥστε μ' ἔκαμε νὰ διέλθω τὰς πλέον εὐχαρίστους ὥρας τῆς ἐξοχικῆς ζωῆς.

Ἀλλὰ συγχρόνως ἤρχισα νὰ αἰσθάνωμαι τὴν ἀκατανίκητον ἐπιθυμίαν νὰ διηγηθῶ καὶ εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῶν δημοσιευμάτων τοῦ Συλλόγου ὅσα μοῦ εἶχαν κάμη τὴν μεγαλητέραν ἐντύπωσιν ἀπὸ τὸν βίον τῶν μελισσῶν, ἀπὸ τὰς συνηθείας των καὶ ἀπὸ τοὺς τρόπους, τοὺς ὁποίους ἐπενόησαν οἱ ἄνθρωποι

διὰ νὰ ἐκμεταλλεύωνται ἐπικερδῶς τὴν φιλοπονίαν των.

Ὅπως σχηματίζονται αἱ κηρῆθραι μέσα εἰς τὰς κυψέλας, τὸ μικρὸν αὐτὸ βιβλίον ἤρχισε σιγὰ σιγὰ νὰ σχηματίζεται μέσα εἰς τὸν νοῦν μου καί, ὅταν αἱ φθινοπωριναὶ βροχαὶ μὲ ἀπέκλεισαν ἐντὸς τῆς οἰκίας, δὲν ἔμενε πλέον παρὰ νὰ γραφῇ — καὶ ἐγράφη.

Γ. Δ.

ΑΙ ΜΕΛΙΣΣΑΙ

Α΄

Χαρακτηριστικὰ τῶν μελισσῶν.

Ἐκ πρώτης ὄψεως ἡ μέλισσα ὁμοιάζει πολὺ μὲ τὴν μυῖαν. Ὅταν ὅμως προσέξῃ κανεὶς περισσότερον, θὰ εὕρῃ σημαντικὴν διαφοράν· ἡ μυῖα ἔχει μόνον δύο πτερά, ἐνῷ ἡ μέλισσα ἔχει τέσσαρα. Διὰ τοῦτο ἀνήκουν εἰς χωριστὰς τάξεις ἐντόμων σχετικὰς μὲ τὸ σχῆμα καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν πτερῶν: ἡ μέλισσα εἰς τὰ *ὑμενόπτερα* καὶ ἡ μυῖα εἰς τὰ *δίπτερα*. Ὑμενόπτερα ἔντομα λέγονται ὅλα, ὅσα ἔχουν δύο πτερὰ μεγάλα καὶ δύο μικρότερα. Τὰ πτερὰ αὐτὰ εἶνε ἀσκέπαστα πάντοτε καὶ συνήθως διαφανῆ ὡς κρυστάλλινα.

Μεταξὺ τῶν ἐντόμων τὰ ὑμενόπτερα κατέχουν τὴν πρώτην θέσιν ὡς πρὸς τὴν νοημοσύνην· εἰς τὴν τάξιν αὐτὴν ἐκτὸς τῶν μελισσῶν, τῶν σφηκῶν καὶ ἄλλων ἐντόμων, ἀνήκουν καὶ οἱ μύρμηκες.

Εἴδη μελισσῶν ὑπάρχουν πολλά, ὅλα δὲ μαζὶ ἀποτελοῦν τὴν οἰκογένειαν τῶν *μελισσοειδῶν*. Ἐκ τούτων ὅμως οἱ μελισσοκόμοι τοῦ παλαιοῦ καὶ τοῦ νέου κόσμου χρησιμοποιοῦν μόνον περὶ τὰ δέκα εἴδη.

Αἱ μέλισσαι διαιροῦνται εἰς τρία φῦλα : τὰς ἀρσενικάς, τοὺς λεγομένους *Κηφῆνας*, κοινῶς *Ἀργούς*· τὰς θηλυκάς, *Βασιλίσσας*, κοινῶς *Μάννες*· καὶ τὰς οὐδετέρας, τὰς *Ἐργάτιδας*, κοινῶς *Μυῖγες* ἢ *Πουλιά*. Αἱ Ἐργάτιδες πραγματικῶς εἶνε θηλυκαί, ἀλλ' ἔχουν ἀτελῆ ὀργανισμὸν καὶ δὲν ἠμποροῦν νὰ γεννήσουν· δὲν συντελοῦν εἰς τὴν αὔξησιν τοῦ γένους, εἶνε λοιπὸν ὡς οὐδέτεραι.

Ἕκαστον μελίσσιον ἀποτελεῖται ἀπὸ μίαν Βασίλισσαν, ὀλίγους Κηφῆνας καὶ πολλὰς Ἐργάτιδας.

Ἡ Ἐργάτις, μικροτέρα καὶ ἀπὸ τὴν Βασίλισσαν καὶ ἀπὸ τὸν Κηφῆνα, εἶνε ὁ καθαυτὸ τύπος τῆς Μελίσσης, ἡ *χρηστὴ μέλισσα*, καθὼς τὴν ὀνομάζει ὁ Ἀριστοτέλης. Αὐτὴν μόνην γνωρίζει ὁ πολὺς κόσμος, διότι αὐτὴ ζῇ ἔξω τῆς κυψέλης τὸν περισσότερον καιρὸν καὶ πετᾷ ἐδῶ κ' ἐκεῖ διὰ νὰ συνάξῃ τὰ ὑλικὰ μὲ τὰ ὁποῖα κατασκευάζει τὸ μέλι.

Τὸ σῶμα τῆς μελίσσης, ὅπως ὅλων τῶν ἐντόμων, ἔχει *ἐντομὰς* καὶ διαιρεῖται εἰς τρία μέρη: τὴν κεφαλήν, τὸν θώρακα καὶ τὴν κοιλίαν.

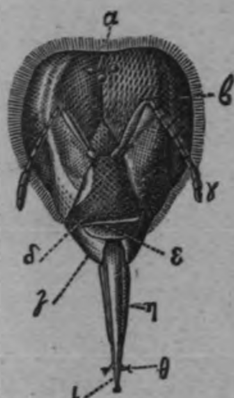
Ἐξωτερικὰ ὄργανα τῆς κεφαλῆς εἶνε οἱ ὀφθαλμοί, αἱ κεραῖαι—δηλαδὴ τὰ κέρατα—καὶ τὸ στόμα.

Αἱ μέλισσαι ἔχουν πέντε ὀφθαλμούς, δύο πολὺ μεγάλους εἰς τὰ πλάγια τῆς κεφαλῆς καὶ τρεῖς μικροὺς εἰς τὴν κορυφήν. Μὲ τοὺς μεγάλους ὀφθαλμοὺς αἱ μέλισσαι βλέπουν μακράν, ἐνῷ μὲ τοὺς μικροὺς πιθανῶς διακρίνουν τὰ πλησίον ἀντικείμενα.

Ἂν ἐξετάσῃ κανεὶς μὲ τὸ μικροσκόπιον τοὺς μεγά-

ποτελοῦνται ἀπὸ πολλοὺς μικρούς, καὶ ὅτι εἶνε τοποθετημένοι μὲ τρόπον ὥστε ἡ μέλισσα βλέπει ὁλόγυρά της χωρὶς νὰ κινηθῇ ἀπὸ τὴν θέσιν της.

Αἱ κεραῖαι ἔχουν δώδεκα κλειδώσεις—τοῦ Κηφῆνος δεκατρεῖς—καὶ εἶνε πολὺ εὐκίνητοι. Θεωροῦνται ὡς ὄργανα ἁφῆς, ἴσως γεύσεως, καὶ πιθανώτατα ἀκοῆς, ἐκτὸς ἂν παραδεχθῇ κανεὶς ὅτι αἱ μέλισσαι εἶνε κωφαί. Ἅμα χάσῃ τὰς κεραίας της ἡ μέλισσα, δὲν ἠμπορεῖ νὰ ζήσῃ πλέον. Ἂν μείνῃ χωρὶς κεραίας ἡ Βασίλισσα, γυρίζει ὡσὰν τρελλὴ μέσα εἰς τὴν κυψέλην καὶ ἀφίνει ἐδῶ κ' ἐκεῖ ἀσυλλόγιστα τὰ αὐγά της· οἱ Κηφῆνες καὶ αἱ Ἐργάτιδες φεύγουν ἀπὸ τὴν κυψέλην καὶ δὲν γυρίζουν πλέον.

1. *Κεφαλὴ Ἐργάτιδος Μελίσσης.*

α. Οἱ τρεῖς μικροὶ ὀφθαλμοί.
β. Μεγάλοι ὀφθαλμοί.
γ. Κεραῖαι.
δ. ε. ζ. κ. } ὄργανα τοῦ στόματος.
θ. Παραγλωσσίδια.
ι. Γλῶσσα.

Τὸ στόμα τῆς μελίσσης, ὅπως καὶ τῶν ἄλλων ἐντόμων, ἀνοιγοκλείεται πρὸς τὰ πλάγια καὶ ἔχει δύο λαβίδας κατασκευασμένας μὲ τρόπον, ὥστε νὰ μαλάσσουν τὸ κηρίον καὶ νὰ ἀνοίγουν τὰ κλεισμένα ἄνθη. Ἡ γλῶσσα ἢ προβοσκὶς χρησιμεύει πρὸ πάντων διὰ νὰ ῥοφᾷ τὸ νέκταρ ἀπὸ τὰ ἄνθη, καὶ ὁ μηχανισμός της εἶνε πολύπλοκος. Ἡ μέλισσα ἔχει τὸ

ἰδιαίτερον χάρισμα νὰ συμμαζεύῃ καὶ νὰ καταπίνῃ τὴν γλῶσσάν της, ὅταν δὲν τὴν χρειάζεται.

Τῆς Βασιλίσσης καὶ τοῦ Κηφῆνος ἡ γλῶσσα εἶνε πλέον κοντή, διότι αὐτοὶ τρέφονται εἰς τὴν κυψέλην μὲ ἕτοιμον μέλι καὶ δὲν ἔχουν ἀνάγκην νὰ βόσκουν εἰς τὰ ἄνθη.

Ὁ θώραξ τῆς μελίσσης διαιρεῖται εἰς τρεῖς ζώνας, ἢ **δακτυλίους**, ὅπως τοὺς λέγουν οἱ ἐντομολόγοι: τὸν προθώρακα, τὸν μεσοθώρακα καὶ τὸν μεταθώρακα. Εἰς τὸν καθένα εἶνε κολλημένοι δύο πόδες. Ἀπὸ τὰ τέσσαρα πτερά, τὰ δύο μεγάλα εἶνε κολλημένα εἰς τὸν μεσαῖον δακτύλιον καὶ τὰ δύο μικρὰ εἰς τὸν κάτω.

Οἱ τέσσαρες πόδες τῆς μελίσσης δὲν ἔχουν τίποτε ἰδιαίτερον, ἀλλ' οἱ δύο ὀπίσθιοι διαφέρουν ἀπὸ τῶν ἄλλων ἐντόμων, διότι εἶνε αὐλακωτοὶ πρὸς τὸ ἔξω μέρος ὡς κοχλιάρια. Ἐκεῖ συνάζει ἡ Ἐργάτις μέλισσα ἀπὸ τὰ ἄνθη τὴν λεπτὴν κιτρινωπὴν σκόνην, τὴν λεγομένην γῦριν. Ἐὰν παρατηρήσῃ κανεὶς ἐκ τοῦ πλησίον μελίσσας κατὰ τὸν καιρὸν τῆς συγκομιδῆς, θὰ ἰδῇ πάντοτε εἰς τοὺς ὀπισθίους πόδας των δύο μικροὺς κιτρινωποὺς βώλους κολλημένους. Οἱ βῶλοι αὐτοὶ δὲν εἶνε κηρίον, ὅπως κοινῶς πιστεύεται, ἀλλὰ γῦρις ἀπὸ τὰ ἄνθη.

Τὰ πτερά της μεταχειρίζεται ἡ μέλισσα ὄχι μόνον διὰ νὰ πετᾷ ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ ἐργάζεται ὅταν οἰκοδομῇ τὰς κηρήθρας. Σχετικῶς πρὸς τὸ μακρὸν σῶμά της ἡ Βασίλισσα ἔχει πολὺ κοντὰ πτερά.

Καὶ ἡ κοιλία τῆς μελίσσης ἀποτελεῖται ἀπὸ δακτυλίους, ὄχι τρεῖς ὅπως ὁ θώραξ, ἀλλὰ ἕξ. Εἰς τὰ

μεταξὺ τῶν δακτυλίων ὑπάρχουν μικρὰ θυλάκια καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἐξέρχεται τὸ κηρίον. Ἐννοεῖται ὅτι μόνη ἡ Ἐργάτις ἔχει τοιαῦτα θυλάκια.

Εἰς τὸ ἄκρον τῆς κοιλίας ὑπάρχει τὸ κέντρον, τὸ φαρμακερὸν ὅπλον τῆς μελίσσης. Τὸ κέντρον εἶνε πολὺ μυτερόν, ὥστε νὰ εἰσέρχεται μὲ εὐκολίαν, ἀλλ' ἔχει τὰ πλάγια ὀδοντωτὰ καθὼς τὸ πριόνιον, καὶ ὅταν εἰσέλθῃ εἰς σκληρὸν σῶμα, δὲν ἐξέρχεται πλέον, ἀλλὰ μένει ἐκεῖ. Ἡ μέλισσα ἅμα χάσῃ τὸ κέντρον της χάνει καὶ τὴν ζωήν της. Καὶ ἡ Βασίλισσα ἔχει κέντρον, ἀλλὰ δὲν τὸ μεταχειρίζεται· μόνον ὁ Κηφὴν εἶνε ἄοπλος.

Τῆς νοημοσύνης τῶν μελισσῶν ὑπάρχουν πολλὰ δείγματα. Ἓν ἐκ τούτων εἶνε ὅτι γνωρίζουν καὶ διακρίνουν τὰ διάφορα χρώματα· ἔχουν μάλιστα φανερὰν προτίμησιν διὰ τὸ κυανοῦν. Ἀλλὰ τὰ ὑπομονητικὰ πειράματα τοῦ Ἄγγλου Λῶμποκ ἀπέδειξαν ὅτι αἱ μυῖαι εἶνε πολὺ ἐξυπνότεραι ἀπὸ τὰς μελίσσας.

Β΄

Ἡ Βασίλισσα.

Ὁ λαὸς ὀνομάζει συνήθως τὴν Βασίλισσαν *Μάννα*· καὶ εἶνε τὸ ὄνομα αὐτὸ πολὺ ἐκφραστικόν, διότι πράγματι εἶνε ἡ κοινὴ μήτηρ ὁλοκλήρου τοῦ μελισσίου καὶ ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἀκμῆς του.

Οἱ μελισσολόγοι τὴν μετωνόμασαν ***Βασίλισσαν*** μόλις πρὸ διακοσίων ἐτῶν, ὅτε εἷς σοφὸς Ὁλλανδός, ὁ

τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους, ἐνομίζετο ἀρσενικὴ κ
ἐλέγετο *Βασιλεύς*. Ὁ Ἀριστοτέλης «Βασιλέα τῶ
μελιττῶν» τὴν ὀνομάζει εἰς τὸ «Περὶ ζῴων ἱστορία
σύγγραμμά του καὶ ὁ Βεργίλιος ἔψαλε φανταστικο
πολέμους μεταξὺ τῶν Βασιλέων τῶν μελισσῶν. Ἔμει
δὲ ἀκόμη ἕως τώρα τὸ ὄνομα *Βασιλέας* ἢ *Γεμονι*
εἰς τὰς Κυκλάδας καὶ εἰς τὴν Κρήτην *Πρῶτος*.

2. Βασίλισσα.

Προορισμὸς τῆς Βασιλίσσης εἶ
ν' αὐξάνῃ τὸν πληθυσμὸν τῆς κυψ
λης μὲ τὴν γονιμότητά της. Εἶ
πράγματι καταπληκτικὸς ὁ ἀριθ
μὸς τῶν αὐγῶν, ὅσα γεννᾷ καθη
μερινῶς καὶ ἰδίως ἐπὶ δύο ἢ τρε
μῆνας τὴν ἄνοιξιν καὶ τὸ θέρο
Γόνιμος Βασίλισσα ἠμπορεῖ νὰ γεν
νήσῃ τέσσαρας χιλιάδας αὐγὰ ε
εἰκοσιτέσσαρας ὥρας. Τὰ αὐγὰ αὐτὰ ὅλα μαζί, ἂ
ζυγισθοῦν, θὰ εὑρεθοῦν δύο καὶ τρεῖς φορὰς βαρύτερ
ἀπὸ τὴν μέλισσαν, ἡ ὁποία τὰ ἐγέννησε!

Ἡ Βασίλισσα γνωρίζεται ἀπὸ τὰς ἄλλας μελίσσα
διότι ἔχει μακρύτερον τὸ σῶμα καὶ σχετικῶς κοντ
τὰ πτερά, ὥστε ὅλον τὸ ὀπίσω μέρος τῆς κοιλία
μένει ἀσκέπαστον. Εἶνε ἀκόμη περισσότερον κιτρι
νωπὴ ἀπὸ τὰς ἐργάτιδας καὶ εἰς τὸν ἥλιον φαίνετα
ὡσὰν χρυσωμένη. Ἐὰν ἰδῇ κανεὶς διὰ πρώτην φορὰ
Βασίλισσαν, ἠμπορεῖ νὰ τὴν νομίσῃ μικρὰν σφῆκα
διότι ἔχει πολλὴν ὁμοιότητα.

Αἱ κινήσεις τῆς Βασιλίσσης εἶνε συνήθως βραδεῖαι καὶ ἐπιβλητικαί, ὡσὰν νὰ ἐννοῇ ὅτι αὐτὴ εἶνε ἡ μεγαλητέρα ἀρχόντισσα τῆς κυψέλης. Ἐὰν ὅμως τύχῃ ἀνάγκη, τότε γίνεται ἔξαφνα πολὺ ζωηρὰ καὶ εὐκίνητος.

Ὅλαι αἱ ἄλλαι μέλισσαι τῆς κυψέλης φέρονται μὲ στοργὴν καὶ σεβασμὸν πρὸς τὴν Βασίλισσαν. Προθυμοποιοῦνται ποία πρώτη νὰ παραμερίσῃ διὰ νὰ τῆς ἀφήσῃ τόπον εἰς τὰς κηρήθρας, ποία νὰ τὴν θωπεύσῃ μὲ τὰ κέρατά της, ποία νὰ τῆς προσφέρῃ τροφήν.

Χωρὶς Βασίλισσαν τὸ μελίσσιον δὲν ἠμπορεῖ νὰ διατηρηθῇ, ἀλλὰ σκορπίζεται καὶ χάνεται. Αἱ μέλισσαι ἐννοοῦν τοῦτο καὶ ἅμα χάσουν τὴν ἀγαπημένην μητέρα των φανερώνουν μὲ τρόπον πολὺ ζωηρὸν τὴν λύπην, τὴν ταραχὴν καὶ τὴν ἀπελπισίαν των.

Γυρίζουν ἐπάνω καὶ κάτω, ἐδῶ κ᾽ ἐκεῖ, καὶ τὴν ζητοῦν παντοῦ μὲ παραπονετικὸν βόϋσμα τῶν πτερῶν. Εἷς Ἀμερικανὸς μελισσοκόμος λέγει ὅτι αἱ φωναὶ αὐταὶ ἀδύνατον εἶνε νὰ μὴ συγκινήσουν ἄνθρωπον ἀνατρέφοντα μὲ ἀγάπην μελίσσας. Γνωρίζονται δὲ τόσον εὔκολα καὶ διαφέρουν τόσον ἀπὸ τὰς φωνὰς τῆς χαρᾶς καὶ τῆς εὐτυχίας τῶν μελισσῶν, ὅσον διαφέρει ὁ θρῆνος παιδίου ἀρρώστου ἀπὸ τὰ χαρωπὰ παιδικὰ τραγούδια.

Ἡ Βασίλισσα ἔχει κέντρον καὶ μάλιστα μεγαλήτερον ἀπὸ τὴν Ἐργάτιδα καὶ φαρμακερόν· ἀλλ᾽ εἶνε λοξὸν καὶ ὄχι τόσον δυνατὸν ὥστε νὰ τρυπᾷ καὶ σκληρὰ ἀντικείμενα.

Ἐὰν εἰπῇ κανεὶς τοῦτο εἰς ἁπλοϊκὸν μελισσοτρόφον, θὰ τὸν κάμῃ νὰ γελάσῃ, διότι ἔχει πλήρη πεποίθησιν ὅτι ἡ Βασίλισσα δὲν ἔχει κέντρον.

Τὴν πεποίθησιν αὐτὴν ἐσχημάτισε δικαίως, ἀφοῦ ἐγγίζει μὲ τὰς χεῖράς του, ὁσάκις τύχῃ ἀνάγκη, τὰς Βασιλίσσας τῶν μελισσῶν χωρὶς νὰ κεντρωθῇ.

Καὶ οὔτε θὰ κεντρωθῇ ποτέ, ὅσον καὶ ἂν τὴν σφίξῃ μὲ τὰ δάκτυλά του καὶ ἂν τὴν βασανίσῃ, ἀκόμη καὶ ἂν τῆς κόψῃ τοὺς πόδας καὶ τὰ πτερά.

Καὶ ὅμως ἡ Βασίλισσα ἔχει κέντρον. Ἔχει, ἀλλὰ δὲν ἠξεύρει ἢ δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὸ μεταχειρισθῇ ὡς ὅπλον, παρὰ μόνον εἰς μίαν περίστασιν: ὁσάκις πρόκειται νὰ κτυπήσῃ ἄλλην Βασίλισσαν.

Μέσα εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν κυψέλην δύο Βασίλισσαι δὲν ἠμποροῦν νὰ ζήσουν καὶ ἅμα τύχῃ νὰ συναντηθοῦν ὁρμοῦν ἡ μία ἐναντίον τῆς ἄλλης καὶ ἀρχίζει ἀγὼν φοβερός, ὁ ὁποῖος τελειώνει μὲ τὸν θάνατον τῆς ὀλιγώτερον δυνατῆς ἢ τῆς ὀλιγώτερον πονηρᾶς Βασιλίσσης.

Εἰς τὰς μονομαχίας αὐτὰς συμβαίνει κάτι πολὺ περίεργον. Αἱ δύο Βασίλισσαι ἁρπάζονται μὲ τοὺς ἐμπροσθίους πόδας, σφίγγονται στῆθος μὲ στῆθος καὶ προσπαθοῦν ἡ μία νὰ κεντρώσῃ τὴν ἄλλην εἰς τὸ κάτω μέρος τῆς κοιλίας. Ἀλλὰ μόλις προβάλουν τὰ φαρμακερὰ κέντρα, ἀφίνονται καὶ ἀπομακρύνονται πρὸς τὰ ὀπίσω· ἔπειτα ὁρμοῦν πάλιν καὶ συμπλέκονται. Τοῦτο ἐπαναλαμβάνεται ἕως νὰ εὕρῃ ἡ μία κατάλληλον στιγμήν, ὅταν ἡ ἀντίπαλός της εἶνε ἀπρο-

φύλακτος, καὶ τότε ὁρμᾷ ἔξαφνα, τὴν κτυπᾷ μὲ τὸ κέντρον καὶ τὴν θανατώνει. Μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν ἡ μία ἀπὸ τὰς Βασιλίσσας θὰ ζήσῃ καὶ τὸ μελίσσιον δὲν μένει ὀρφανόν, ἐνῷ ἂν ἐκτυπῶντο καὶ αἱ δύο κατὰ τὴν ὥραν τῆς συμπλοκῆς, θὰ ἔμενε χωρὶς Βασίλισσαν καὶ θὰ ἐχάνετο. Ὅ,τι λοιπὸν γίνεται δὲν εἶνε οὔτε τυχαῖον οὔτε ἀσήμαντον γεγονός, ἀλλ' ἓν ἀπὸ τὰ πολλὰ δείγματα, τὰ ὁποῖα φανερώνουν τὴν πρόνοιαν τῆς φύσεως διὰ τὴν συντήρησιν τῶν πλασμάτων της.

Κἄποτε συμβαίνει νὰ εὑρεθοῦν δύο Βασίλισσαι εἰς τὴν αὐτὴν κυψέλην, ἀλλὰ τοῦτο εἶνε σπάνιον καὶ ἐξαιρετικόν. Ὁσάκις τύχῃ, σημαίνει ὅτι ἡ μία ἀπὸ τὰς Βασιλίσσας εἶνε γραῖα καὶ ἄγονος, ἐπομένως ἄχρηστος εἰς τὴν κυψέλην, ὄχι πλέον Βασίλισσα, ἀλλ' εἶδος Βασιλομήτορος.

Ὅπως δήποτε, ἡ ἀνώμαλος αὐτὴ κατάστασις δὲν ἠμπορεῖ νὰ διατηρηθῇ ἐπὶ πολὺν καιρόν· καὶ ἂν ἡ μία Βασίλισσα δὲν φονεύσῃ τὴν ἄλλην, αἱ Ἐργάτιδες θὰ ἐκτελέσουν τὴν θανατικὴν ἀπόφασιν, ἡ ὁποία πηγάζει ἀπὸ αὐτὸ τὸ πολίτευμα τοῦ κράτους τῶν μελισσῶν, πολίτευμα μοναρχικὸν μὲ ἕνα μόνον ἀνώτατον ἄρχοντα.

Αἱ Ἐργάτιδες, ὅταν θέλουν νὰ θανατώσουν Βασίλισσαν, τὴν συλλαμβάνουν εἰς μίαν γωνίαν τῆς κυψέλης, ὅπου τὴν σφίγγουν μαζευμέναι πολλαὶ γύρῳ της, καὶ δὲν τὴν ἀφίνουν οὔτε νὰ κινηθῇ οὔτε νὰ φάγῃ. Ἀποθνήσκει λοιπὸν ἀπὸ νηστείαν ἢ ἀπὸ ἀσφυξίαν καὶ τὸ πτῶμά της σύρεται ἔξω ἀπὸ τὴν κυψέλην.

Ἡ Βασίλισσα φυσικὰ γεννᾶται ἀπὸ ἄλλην Βασίλισσαν. Εἰς τὰς κηρήθρας αἱ Ἐργάτιδες κατασκευάζουν ἰδιαιτέρας φωλεὰς μεγαλητέρας καὶ διαφορετικοῦ σχήματος, προωρισμένας διὰ τὰ αὐγὰ ἐκεῖνα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα θὰ ἐξέλθουν νέαι Βασίλισσαι. Αἱ φωλεαὶ αὐταὶ εἶνε δύο, τρεῖς ἢ πέντε, σπανίως περισσότεραι.

Ἡ Βασίλισσα διατηρεῖ τὴν γονιμότητά της ἐπὶ τρία ἢ τέσσαρα ἔτη, ἐπομένως ἡ κατασκευὴ τῶν φωλεῶν αὐτῶν (κυττάρων ἢ κελλίων) θὰ ἦτο περιττή, ἂν ἐπρόκειτο νὰ ἐξέλθουν νέαι Βασίλισσαι μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ ἀλληλοφαγωθοῦν μὲ τὴν μητέρα των. Ἀλλ' αἱ μέλισσαι ἀνατρέφουν τὰς νέας Βασιλίσσας, ὅταν πρόκειται νὰ χωρισθῇ τὸ μελίσσιον, ὅταν ἕνεκα στενοχωρίας τῆς κυψέλης ἓν μέρος ἀπὸ τὸ σμῆνος φεύγῃ καὶ πηγαίνῃ ν' ἀποκατασταθῇ ἀλλοῦ καὶ ν' ἀποτελέσῃ ἰδιαιτέραν ἀποικίαν. Τότε ἡ νέα Βασίλισσα μένει ὡς διάδοχος εἰς τὴν κυψέλην· τὴν ἀποικίαν, τὸν *ἀφεσμὸν* ὅπως ἔλεγαν οἱ ἀρχαῖοι, τὸ *σμάρι* (ἑσμάριον) ὅπως τὸ ὀνομάζουν σήμερον εἰς τὰς Κυκλάδας καὶ ἀλλοῦ, ὁδηγεῖ πάντοτε ἡ παλαιὰ Βασίλισσα.

Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν περίστασιν αὐτὴν μία μόνη νέα Βασίλισσα ἀρκεῖ, οὔτε εἶνε ἀνάγκη νὰ ἐξέλθουν συγχρόνως περισσότεραι ἀπὸ τὰ βασιλικὰ κελλία· καὶ ἂν τύχῃ ποτὲ τοῦτο, ἡ μία θανατώνει τὴν ἄλλην. Πραγματικῶς, εὐθὺς ὡς ἡ νέα Βασίλισσα σχηματισθῇ τελείως καὶ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὸ κελλίον της, πρώτην φροντίδα ἔχει νὰ γυρίσῃ ὅλας τὰς κηρήθρας διὰ νὰ ἰδῇ μήπως ἔχῃ καμμίαν ἀντίζηλον. Ἐὰν πεισθῇ ὅτι ἄλλη

Βασίλισσα δὲν ὑπάρχει, τότε στρέφει ὅλον τὸν θυμόν της ἐναντίον τῶν κελλίων, ὅπου ἴσως ἀνατρέφονται σκώληκες διὰ νὰ γείνουν Βασίλισσαι. Τὰ σκαλίζει μὲ τοὺς πόδας, τὰ ἀνοίγει, καὶ ἂν εὕρῃ σκώληκας τοὺς κεντρώνει καὶ τοὺς θανατώνει.

Ἀλλὰ καὶ αἱ Ἐργάτιδες, ἅμα ἐξασφαλίσουν τὴν ἀπόκτησιν νέας Βασιλίσσης, καταστρέφουν ὅλα τὰ ἄλλα βασιλικὰ κελλία, ἐκτὸς ἂν πρόκειται νὰ στείλῃ καὶ ἄλλην ἀποικίαν ἡ κυψέλη. Τότε ὄχι μόνον διατηροῦν τὰ κελλία, ἀλλὰ καὶ τὰ προφυλάττουν ἀπὸ τὸν θυμὸν τῆς Βασιλίσσης.

Ἡ Βασίλισσα γονιμοποιεῖται πέντε ἕως ἑπτὰ ἡμέρας, ἀφοῦ σχηματισθῇ καὶ γείνῃ τελεία μέλισσα. Τότε διὰ πρώτην καὶ μόνην φορὰν πετᾷ ἔξω ἀπὸ τὴν κυψέλην καὶ δὲν ἐξέρχεται ποτὲ πλέον παρὰ μόνον ἂν πρόκειται νὰ φύγῃ μαζὶ μὲ τὸ μελίσσιον.

Ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον πετᾷ ἔξω εἶνε πολὺ περίεργος. Δὲν φεύγει διὰ μιᾶς, ἀλλὰ πηγαίνει ὀλίγον καὶ πάλιν γυρίζει· ἀπομακρύνεται δὲ ἀφοῦ παρατηρήσῃ καλὰ τὴν κατοικίαν της καὶ πεισθῇ ὅτι ἠμπορεῖ νὰ τὴν γνωρίσῃ ὅταν θὰ ἐπιστρέψῃ.

Μ' ὅλας αὐτὰς τὰς προφυλάξεις πολλαὶ Βασίλισσαι χάνονται εἰς τὸν μοναδικόν των περίπατον. Ἄλλαι κατὰ λάθος εἰσέρχονται εἰς ξένην κυψέλην καὶ θανατώνονται, ἄλλαι τρώγονται ἀπὸ τὰ πτηνά, ἄλλαι ῥίπτονται κάτω ἀπὸ τὸν ἄνεμον ἢ πνίγονται ἀπὸ ἐξαφνικὴν βροχήν.

Εἰς τὸν περίπατον αὐτὸν τὴν Βασίλισσαν παρακολουθοῦν καὶ πολλοὶ Κηφῆνες.

της ἢ ἕνεκα κακοκαιρίας ἢ δι' ἄλλον λόγον, δὲν ἐξέλθ
ἀπὸ τὴν κυψέλην τὰς τρεῖς πρώτας ἑβδομάδας τῆ
ζωῆς της, τότε δὲν γονιμοποιεῖται ποτὲ πλέον κα
δὲν γεννᾷ οὔτε ἄλλας Βασιλίσσας οὔτε Ἐργάτιδας
ἀλλὰ μόνον Κηφῆνας.

Ἡ Βασίλισσα τῶν μελισσῶν, καθὼς καὶ ἄλλ
ἔντομα, ἔχει τὸ χάρισμα νὰ γεννᾷ καὶ χωρὶς νὰ γονι
μοποιηθῇ, ἀλλὰ τότε γεννᾷ μόνο
ἀρσενικὰ τέκνα. Τὸ φαινόμενο
αὐτὸ οἱ ἐντομολόγοι ὀνομάζου
Παρθενογονίαν.

3. *Πῶς γεννᾷ ἡ Βασίλισσα.*

Ἡ Βασίλισσα ζῇ τέσσαρα ἕω
πέντε ἔτη, ἀλλὰ μετὰ τὸ τρί
τον ἔτος γεννᾷ μόνον Κηφῆνας
ὥστε γίνεται ὄχι μόνον ἄχρη
στος ἀλλὰ καὶ ἐπιβλαβὴς εἰς τὴ
κυψέλην. Γόνιμος Βασίλισσα ἠμ
πορεῖ νὰ γεννήσῃ κατὰ τὰ τρί
αὐτὰ ἔτη τῆς ἀκμῆς της ἕω
τριακοσίας χιλιάδας μελίσσας.

Ἀπὸ ἔκτακτον περιστατικὸν ἡ Βασίλισσα συμβαί
νει νὰ χάσῃ τὴν γονιμότητά της. Ἂν ἔξαφνα ἀπ
πολὺ δυνατὸν ψῦχος παγώσῃ καὶ ναρκωθῇ, ἀφο
ζωογονηθῇ, γεννᾷ μόνον Κηφῆνας.

Ἡ Βασίλισσα γεννᾷ τὰ αὐγά της ἐντὸς τῶν κελ
λίων. Ἀλλὰ φροντίζει συγχρόνως ὥστε εἰς τὰ μικρ
κελλία νὰ γεννᾷ αὐγά, ἀπὸ τὰ ὁποῖα θὰ γείνου

ποῖα θὰ γείνουν Κηφῆνες, χωρὶς νὰ κάμνῃ λάθος.

Τοῦτο ἔκαμε μερικοὺς μελισσολόγους νὰ φανταθοῦν ὅτι ἡ Βασίλισσα τῶν μελισσῶν, μόνη αὐτὴ ἀπὸ λας τὰς μητέρας, ἔχει τὸ χάρισμα νὰ γνωρίζῃ ἐκ ῶν προτέρων τὸ γένος τῶν τέκνων της.

Γ΄

Ἡ Ἐργάτις.

Ὁ πληθυσμὸς τῆς κυψέλης ἀποτελεῖται κατὰ τὸ λεῖστον ἀπὸ Ἐργάτιδας. Ἓν καλὸν μελίσσιον ἠμπορεῖ ὰ περιέχῃ ἕως ἑκατὸν χιλιάδας ἐργαζομένας μελίσσας.

Αὐταὶ ἔχουν ὅλας τὰς φροντίδας τοῦ συνοικισμοῦ. Ἡ ωή των εἶνε διαρκὴς ἐργασία. Ἀπὸ τὴν ρώτην στιγμήν, ὅτε ἐξέρχονται τέλειαι έλισσαι ἀπὸ τὸ κελλίον, ἕως τὴν τελευαίαν στιγμήν, ὅτε πίπτουν θύματα τῆς ιλοπονίας των, ἐργάζονται.

4. Ἐργάτις.

Διὰ τοῦτο καὶ δὲν ζοῦν περισσότερον πὸ ἓξ ἢ ἑπτὰ μῆνας, μερικαὶ μάλιστα ὔτε δύο μῆνας. Ἄλλαι τρώγονται ἀπὸ τὰ πτηνὰ ἐνῷ υλλέγουν νέκταρ ἐπάνω εἰς τὰ ἄνθη· ἄλλαι θανατώονται ἀπὸ κακοκαιρίας καὶ βροχὰς πρὶν προφθάσουν ὰ φέρουν τὸ φορτίον των εἰς τὴν κυψέλην. Ὀλίγαι ροφθάνουν νὰ γηράσουν, ὅσαι γεννῶνται κατὰ τὸ

φθινόπωρον καὶ μένουν τὸν χειμῶνα κλεισμέναι εἰς τὰς κατοικίας των.

Καὶ αὐταὶ μὲ πτερὰ σχισμένα, μὲ σῶμα μαδημένον, ἐργάζονται ὅσον ἠμποροῦν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς κυψέλης μέχρι τῆς ὥρας τοῦ θανάτου, ὁ ὁποῖος ἐπέρχεται αἰφνίδιος, χωρὶς ἀσθενείας καὶ βάσανα.

Ἡ Ἐργάτις τὰς πρώτας δεκαπέντε ἡμέρας τῆς νεότητός της περιορίζεται εἰς τὸ καθάρισμα τῶν κελλίων καὶ εἰς τὴν διατροφὴν τῶν ἀνηλίκων ἀδελφῶν της· κατόπιν δὲ ἀρχίζει νὰ κατασκευάζῃ κηρίον ἀπὸ τὸ μέλι, τὸ ὁποῖον τρώγει ἕτοιμον εἰς τὰς κηρήθρας.

Ἅμα ἀρχίσῃ νὰ ἐξέρχεται τῆς κυψέλης, τὰς πρώτας ἡμέρας φέρει νερόν, ἔπειτα γῦριν, καὶ ἐπὶ τέλους μέλι. Ὥστε ἀπὸ τὰς Ἐργάτιδας μελίσσας «αἱ μὲν ἀνθοφοροῦσιν, αἱ δὲ ὑδροφοροῦσιν, αἱ δὲ λεαίνουσι καὶ κατορθοῦσι τὰ κηρία».

Ἐὰν καμμία ἀπὸ τὰς Ἐργάτιδας γεννηθῇ ἀνίκανος πρὸς ἐργασίαν, ἀμέσως θανατώνεται ἀπὸ τὰς ἀδελφάς της. Ἐπίσης καταδικάζεται εἰς θάνατον ἀπὸ πεῖναν, ἐὰν παύσῃ νὰ ἐργάζεται διότι ἔπαθε σωματικὴν βλάβην. Τότε αἱ ἄλλαι μέλισσαι μὲ σπαρτιατικὴν αὐστηρότητα τὴν σύρουν καὶ τὴν ῥίπτουν ἔξω ἀπὸ τὴν κυψέλην, διότι ἡ πολιτεία τῶν μελισσῶν δὲν ἐννοεῖ νὰ τρέφῃ πολίτας ἀέργους καὶ ἀχρήστους.

Δὲν πρέπει ὅμως ἐκ τούτου νὰ ὑποθέσῃ κανεὶς ὅτι δὲν ὑπάρχει αἴσθημα στοργῆς μεταξὺ τῶν μελισσῶν τῆς αὐτῆς κυψέλης. Ἐὰν τύχῃ νὰ συλληφθῇ μία μέλισσα ἀπὸ κανὲν ἔντομον, ἢ ὁπωσδήποτε εὑρεθῇ εἰς

κίνδυνον, τότε τὸ αἴσθημα τῆς ἀδελφότητος φανερώνεται ἀμέσως. Ὅλαι αἱ ἄλλαι μέλισσαι, χωρὶς νὰ συλλογισθοῦν μήπως πάθουν καὶ αὐταί, τρέχουν νὰ τὴν βοηθήσουν καὶ νὰ τὴν σώσουν.

Πῶς γνωρίζονται μεταξύ των αἱ μέλισσαι τῆς αὐτῆς κυψέλης, κανεὶς δὲν ἠξεύρει ἀκριβῶς. Πιθανὸν εἶνε ὅτι τὰς ὁδηγεῖ ἡ ὄσφρησις.

Αἱ Ἐργάτιδες, μολονότι ἐπλάσθησαν στεῖραι, ἐν τούτοις συμβαίνει κἄποτε ἐξαιρετικῶς νὰ τεκνοποιήσουν, δηλαδὴ γεννοῦν αὐγὰ καὶ αὐταὶ ὅπως αἱ Βασίλισσαι, ἀλλ' ἀπὸ τὰ αὐγά των μόνον Κηφῆνες ἐξέρχονται. Τοῦτο γίνεται ὅταν τὸ μελίσσιον ἔχει χάση τὴν Βασίλισσάν του, εἶνε δὲ ἓν ἀπὸ τὰ μυστήρια τοῦ βίου τῶν μελισσῶν.

Ἐὰν τύχῃ νὰ γεννήσῃ Ἐργάτις, οἱ μελισσοκόμοι τὸ ἐννοοῦν ἀπὸ τὴν ἄτακτον τοποθέτησιν τῶν αὐγῶν εἰς τὰ κελλία.

Αἱ Ἐργάτιδες μέλισσαι ἔχουν ὅπλον δυνατὸν τὸ φαρμακερὸν κέντρον, ἐν τούτοις ποτὲ δὲν τὸ μεταχειρίζονται διὰ νὰ ἐπιτεθοῦν χωρὶς λόγον, ἀλλὰ μόνον διὰ νὰ ὑπερασπίσουν τὴν ζωήν των καὶ νὰ προφυλάξουν τὴν κατοικίαν των.

Ὅταν εὑρίσκωνται μακρὰν ἀπὸ τὴν κυψέλην, εἶνε ἐντελῶς ἀκίνδυνοι. Καὶ εἶνε παράλογος ὁ τρόμος, τὸν ὁποῖον αἰσθάνονται μερικοὶ εὐθὺς ἅμα ἰδοῦν μέλισσαν εἰς κῆπον ἢ εἰς δωμάτιον, καὶ ἄδικος ὁ θάνατος, τὸν ὁποῖον εὑρίσκουν ἀπὸ χεῖρας δειλῶν τὰ δυστυχισμένα αὐτὰ ἔντομα.

Ἀλλ' ὅταν εἶνε πλησίον εἰς τὴν κυψέλην, ἀλλάσσει τὸ ζήτημα. Καὶ ἐκεῖ ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ πλησιάσῃ μὲ προσοχήν· ἀλλ' ἀρκεῖ τὸ παραμικρὸν κίνημα διὰ νὰ τὰς τρομάξῃ καὶ νὰ τὰς θυμώσῃ, καὶ ἀλλοίμονον εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος θὰ δεχθῇ τὰ φαρμακερὰ κεντρώματα χιλιάδων μελισσῶν! Εἴτε ἄνθρωπος εἶνε, εἴτε ζῷον, τρέχει τὸν κίνδυνον νὰ χάσῃ τὴν ζωήν του.

Ὑπάρχει παράδειγμα ἵππου, ὁ ὁποῖος ἐπέρασε πλησίον μελισσοκομείου καὶ ἐκεντρώθη ἀπὸ μίαν μέλισσαν. Τότε ἠρεθίσθη καὶ ἤρχισε νὰ λακτίζῃ δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ἕως ὅτου ἔρριψε κάτω δύο τρεῖς κυψέλας. Αἱ μέλισσαι ἐξηγριωμέναι ὥρμησαν ἐναντίον του καὶ τὸ ταλαίπωρον ζῷον ἔπεσεν ἄψυχον. Τὸ σῶμά του τόσον εἶχε φαρμακευθῇ ἀπὸ τὰ ἀμέτρητα κεντρώματα τῶν μελισσῶν, ὥστε ἔμεινε πολλὰς ἡμέρας ἄταφον χωρὶς νὰ τὸ ἐγγίσῃ οὔτε σκύλος οὔτε κόραξ.

Τὸ δηλητήριον τῆς μελίσσης ἔχει ἰδιαιτέραν ὀσμὴν καὶ ἅμα τὴν αἰσθανθοῦν αἱ ἄλλαι μέλισσαι ἐρεθίζονται. Διὰ τοῦτο ἂν κεντρωθῇ κανεὶς ἀπὸ μέλισσαν πλησίον κυψέλης, πρέπει νὰ φύγῃ ἀμέσως καὶ νὰ κρυφθῇ, πρὶν μυρισθοῦν τὸ δηλητήριον τοῦ κεντρώματος αἱ ἄλλαι μέλισσαι καὶ ὁρμήσουν ἐναντίον του. Τόσον τὸ χειρότερον δὲ ἂν δοκιμάσῃ νὰ τὰς διώξῃ μὲ τὴν χεῖρα ἢ μὲ μανδήλιον ἢ πληγώσῃ καμμίαν.

Μερικοὶ ἄνθρωποι, καὶ χωρὶς νὰ ἐνοχλήσουν καθόλου τὰς μελίσσας, μόλις πλησιάσουν εἰς κυψέλην, τὰς ἐρεθίζουν καὶ τὰς θυμώνουν. Φαίνεται ὅτι οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ «μυρίζουν ἄσχημα», κατὰ τὴν ἀντίληψιν τῶν

μελισσῶν. Ὑπάρχει παλαιὰ ἰδέα ὅτι αἱ μέλισσαι ὁρμοῦν ἐναντίον τῶν ἀλειμμένων μὲ μύρα. Καὶ κατὰ τὸν Θεόφραστον «πολεμοῦσι δὲ δὴ σφόδρα καὶ αἱ μέλιτται τοῖς μεμυρισμένοις».

Κἄποιος μελισσοκόμος παρετήρησεν, ὅτι ἐνῷ πάντοτε ἐπλησίαζε χωρὶς κίνδυνον τὰς μελίσσας του, ἀφοῦ ἔπαθεν ἀπὸ σοβαρὰν ἀσθένειαν, δὲν ἠμπόρεσε πλέον νὰ συμφιλιωθῇ μαζί των. Τὸ πρᾶγμα δὲν ἐξηγεῖται μὲ ἄλλον τρόπον, παρὰ μόνον ἂν παραδεχθῇ κανεὶς ὅτι ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν ἔμεινεν ἰδιαιτέρα ὀσμὴ εἰς τὸν ἄνθρωπον αὐτόν, πολὺ δυσάρεστος διὰ τὰς μελίσσας.

Ὅταν ἔχουν τὸν στόμαχον γεμᾶτον μέλι αἱ Ἐργάτιδες εἶνε ὀλιγώτερον ἄγριαι καὶ ἐπιθετικαί. Διὰ τοῦτο οἱ μελισσοκόμοι, ὁσάκις θέλουν νὰ ἐξετάσουν τὸ ἐσωτερικὸν τῆς κυψέλης, συνηθίζουν νὰ τὴν κτυποῦν μὲ ῥαβδίον διὰ νὰ τρομάξουν τὰς μελίσσας. Ἅμα τρομάξουν, τρέχουν ἐπάνω εἰς τὰς κηρήθρας καὶ προσπαθοῦν νὰ γεμίσουν τὸν στόμαχόν των μέλι. Φαίνεται ὅτι φοβοῦνται μήπως ληστεύσῃ κανεὶς τὰς ἀποθήκας των καὶ δὲν εὑρίσκουν ἄλλον καλήτερον τρόπον διὰ νὰ τὰς σώσουν.

Ὅπως δήποτε, διὰ νὰ εἶνε ἀσφαλὴς ὁ μελισσοκόμος, ποτὲ δὲν ἀνοίγει κυψέλην χωρὶς νὰ ζαλίσῃ τὰς μελίσσας μὲ καπνὸν ἀπὸ ὕσκαν, κουρελόπανα ἢ ξηρὰ φύλλα. Τώρα μεταχειρίζονται ὡς καθησυχαστικὸν καὶ τὸ φαινικὸν ὀξύ· βρέχουν μὲ διάλυσιν αὐτοῦ ἓν πανίον καὶ σκεπάζουν τὴν κυψέλην.

Τὸ κέντρωμα τῆς μελίσσης εἶνε δυσάρεστον, πονεῖ

ὅμως πολὺ ὀλιγώτερον ἀπὸ τὸ κέντρωμα τῶν μεγάλων σφηκῶν. Ὁ πόνος παρέρχεται, ἂν κατορθωθῇ μὲ μικρὰν λαβίδα ἢ μὲ τοὺς ὄνυχας ν' ἀφαιρεθῇ τὸ κέντρον ἀπὸ τὴν πληγήν. Καταπραΰνεται προσέτι ὁ πόνος διὰ τῆς ἀμμωνίας ἢ διὰ τοῦ χυμοῦ τοῦ καπνοῦ, ὁ ὁποῖος μένει μέσα εἰς τὴν πίπαν. Παρετηρήθη ὅτι, ἂν κεντρωθῇ κανεὶς κατ' ἐπανάληψιν, ἐμβολιάζεται καὶ δὲν αἰσθάνεται πλέον καμμίαν ἐνόχλησιν.

Τὰ κέντρα τῶν μελισσῶν μετεχειρίσθησαν μὲ ἐπιτυχίαν πολλοὶ πάσχοντες ἀπὸ ῥευματισμούς. Ἀλλ' ἡ μεγαλητέρα χρησιμοποίησις αὐτῶν ἔγεινεν εἰς πολέμους. Οἱ Ἱσπανοὶ πολιορκούμενοι ἐτοποθέτουν εἰς τὰς ἐπάλξεις κυψέλας διὰ νὰ ἐμποδίζουν τὰς ἐφόδους τῶν ἐχθρῶν. Κἄποτε δὲ Ἕλληνες πειραταὶ καταδιωκόμενοι ἀπὸ μέγα ὀθωμανικὸν πλοῖον κατώρθωσαν νὰ ἐπιτεθοῦν καὶ νὰ τὸ κυριεύσουν μὲ τὴν βοήθειαν τῶν μελισσῶν. Ἐπλησίασαν εἰς τὸ ἐχθρικὸν σκάφος καὶ ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ ἱστοῦ ἔρριψαν μέσα εἰς αὐτὸ τὰς πηλίνας κυψέλας, τὰς ὁποίας εἶχαν εἰς τὸ πλοιάριόν των. Αἱ κυψέλαι ἔσπασαν καὶ αἱ μέλισσαι ἐσκορπίσθησαν καὶ ἐπετέθησαν ἐναντίον τοῦ πληρώματος. Οἱ Τοῦρκοι τόσον ἐπαραζαλίσθησαν ἀπὸ τὰ κεντρώματα χιλιάδων μελισσῶν, ὥστε ἔτρεχαν καὶ ἐκρύπτοντο εἰς τὰ βάθη τοῦ σκάφους, ἐνῷ οἱ πειραταί, προφυλαγμένοι μὲ προσωπίδας, ὥρμησαν καὶ ἐκυρίευσαν τὸ πλοῖον χωρὶς νὰ εὕρουν καμμίαν ἀντίστασιν.

Ὁ Κηφήν.

Ὁ μόνος προορισμὸς τῶν νωθρῶν καὶ ἀκέντρων Κηφήνων εἶνε νὰ καταστήσουν γόνιμον τὴν Βασίλισσαν καὶ νὰ συντελέσουν εἰς τὴν αὔξησιν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς κυψέλης. Ἐκτὸς τούτου καμμίαν ἄλλην χρησιμότητα δὲν ἔχουν· οὔτε νὰ ὑπερασπίσουν τὴν κατοικίαν των ἠμποροῦν, οὔτε ἠξεύρουν νὰ ἐργασθοῦν εἰς τὰς κηρήθρας, οὔτε κἂν πηγαίνουν ἔξω διὰ νὰ βοσκήσουν. Μένουν σχεδὸν διαρκῶς κλεισμένοι καὶ τρέφονται μὲ μέλι.

5. *Κηφήν.*

Δὲν ἐξέρχονται ἀπὸ τὴν κυψέλην παρὰ μόνον τὰς ὡραίας ἡμέρας τῆς ἀνοίξεως, μὲ τὸν λαμπρὸν ἥλιον τῆς μεσημβρίας, ἢ χάριν διασκεδάσεως ἢ διὰ ν' ἀκολουθήσουν καμμίαν νέαν Βασίλισσαν. Φαίνεται ὅμως ὅτι τὸ ἐρωτικὸν αἴσθημα τῶν Κηφήνων ἀναπτύσσεται μόνον ἔξω εἰς τὸν ἀνοικτὸν ἀέρα, διότι μέσα εἰς τὴν κυψέλην ποτὲ δὲν δίδουν προσοχὴν εἰς τὰς Βασιλίσσας.

Ἀπὸ τοὺς περιπάτους αὐτοὺς ἐπιστρέφουν μὲ καλητέραν ὄρεξιν καὶ ἐπιπίπτουν ἀχόρταστοι ἐναντίον τῆς ἀποθήκης τοῦ μέλιτος. Εἷς μόνος δὲν ἐπιστρέφει· ἀκριβῶς ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἠξιώθη νὰ γείνῃ σύζυγος Βασιλίσσης, διότι ἡ τιμὴ αὐτὴ κατὰ γενικὸν κανόνα πληρώνεται μὲ τὴν ζωήν του.

Οἱ Κηφῆνες εἶνε πλέον μεγαλόσωμοι καὶ χονδροὶ ἀπὸ τὰς Ἐργάτιδας, ἔχουν λοιπὸν καὶ στόμαχον ἀνάλογον. Ἀλλ' αἱ Ἐργάτιδες, ἐν ὅσῳ ὑπάρχουν ἀρκετὰ ἄνθη, χωρὶς κανὲν παράπονον ἐναντίον τῶν ἀέργων αὐτῶν καταναλωτῶν, ἐξακολουθοῦν νὰ φέρουν τροφήν. Ἅμα ὅμως ἀρχίσῃ νὰ ὀλιγοστεύῃ ἡ συγκομιδὴ τοῦ μέλιτος, ἡ ἀνοχὴ αὐτὴ παύει.

Τότε αἱ Ἐργάτιδες καταλαμβάνονται ἀπὸ ἀνησυχίαν καὶ φόβον, μήπως οἱ ἀμέριμνοι καὶ πολυφάγοι Κηφῆνες ἐξοδεύσουν τὸ ἀποθηκευμένον μέλι καὶ χαθῇ ἀπὸ πεῖναν τὸ μελίσσιον κατὰ τὸ διάστημα τοῦ χειμῶνος. Ἐπιδίδονται λοιπὸν εἰς τὴν καταδίωξίν των. Ὁ ἀπαράβατος νόμος τοῦ κοινοῦ συμφέροντος τὰς ὁδηγεῖ καὶ εἰς τοῦτο, ὅπως εἰς ὅλας τὰς πράξεις των.

Τοὺς ἕως χθὲς φιλτάτους ἀδελφούς, μὲ τοὺς ὁποίους ἐγεννήθησαν καὶ ἐμεγάλωσαν ὑπὸ τὴν αὐτὴν στέγην, καὶ τοὺς ὁποίους ἔθρεψαν μὲ τὸ προϊὸν τόσων κόπων καὶ τόσων κινδύνων, τώρα τοὺς συλλαμβάνουν χωρὶς εὐσπλαγχνίαν καὶ τοὺς σύρουν ἔξω ἀπὸ τὴν κυψέλην. Ἐὰν δυστροποῦν, τοὺς φονεύουν μὲ τὰ κέντρα των ἢ καταξεσχίζουν τὰ πτερά των καὶ τοὺς περιορίζουν εἰς τὸ κάτω μέρος τῆς κυψέλης φυλακισμένους καὶ καταδικασμένους ν' ἀποθάνουν ἀπὸ τὴν πεῖναν.

Καὶ δὲν περιορίζεται μόνον ἕως ἐδῶ ἡ καταδίωξις. Ὅσοι Κηφῆνες δὲν ἐσχηματίσθησαν τελείως, ἀλλ' εἶνε ἀκόμη μέσα εἰς τὰ κελλία, θανατώνονται ἐπίσης.

Ἐν ὅσῳ ὑπῆρχεν ἀρκετὴ τροφή, ἂς ἔτρωγαν καὶ οἱ ἀργοὶ καὶ οἱ ἄχρηστοι. Τώρα τροφὴ δὲν ὑπάρχει παρὰ

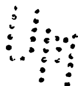
μόνον διὰ τοὺς ἐργαζομένους καὶ τοὺς χρησίμους εἰς τὴν διατήρησιν τῆς κυψέλης.

Ὅταν αἱ μέλισσαι καταγίνωνται εἰς τὴν καταδίωξιν τῶν Κηφήνων, ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ πλησιάσῃ καὶ νὰ τὰς βοηθήσῃ εἰς τὸ ἔργον τῆς καταστροφῆς χωρὶς νὰ ἐπισύρῃ τὸν θυμόν των. Βλέπουν μάλιστα μ' εὐχαρίστησιν ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος φονεύει Κηφῆνας, ἐνῷ εἰς ἄλλην περίστασιν θὰ ἐπετίθεντο ἄγριαι ἐναντίον του διὰ νὰ σώσουν τὴν ζωὴν τῶν ἀδελφῶν των.

Οἱ Σίφνιοι μελισσοτρόφοι πιστεύουν ὅτι κατὰ διαταγὴν καὶ ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ Βασιλέως αἱ Ἐργάτιδες ὁδηγοῦν ἔξω τῆς κυψέλης τοὺς Κηφῆνας καὶ ἐκεῖ τοὺς ἀποκεφαλίζουν.

Ἡ ἐξολόθρευσις τῶν Κηφήνων εἶνε ἀπαραίτητος διὰ τὴν εὐτυχίαν καὶ τὴν προκοπὴν τῆς κυψέλης. Ἂν αὐτοὶ πλεονάσουν, καὶ ἂν τὸ ἀποθηκευμένον μέλι ἐξοδευθῇ πρὶν ἔλθῃ ὁ καιρὸς τῆς νέας συγκομιδῆς, τότε ὁλόκληρον τὸ μελίσσιον θὰ χαθῇ κατὰ τὸ διάστημα τοῦ χειμῶνος.

Ὁ Κηφὴν εἶνε ἡ ἄκρα ἀντίθεσις τῆς Ἐργάτιδος καὶ ἀπὸ ἠθικῆς ἀπόψεως. Αὐτὴ σύμβολον τῆς φιλοπονίας καὶ τῆς ἐργατικότητος· ἐκεῖνος τύπος τῆς νωθρότητος καὶ τῆς ἀργίας. Ὅθεν τὸ ὄνομά του «Κηφὴν» εἰς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν, καὶ τὸ παραγόμενον ἐκ τούτου «Κηφηναριὸ» εἰς τὴν δημώδη, ἐξέπεσαν εἰς τὸν χαρακτηρισμὸν ἀέργων καὶ ὀκνηρῶν ἀνθρώπων, ἀχρήστων εἰς τὴν κοινωνίαν καὶ ζώντων ἀπὸ τοὺς ξένους κόπους καὶ ἀπὸ τὴν ἐργασίαν τῶν ἄλλων.

Αἱ κυψέλαι.

Αἱ μέλισσαι ζοῦν πολλαὶ μαζί. Ἂν μείνῃ μόνη
μέλισσα δὲν ἠμπορεῖ νὰ ζήσῃ, διότι ἔχει ἀνάγκην ἀ
ζέστην. Ἐντὸς τῆς κυψέλης ἀναπτύσσεται θερμ
της ἕως 29 βαθμοὺς Ῥεωμύρου κατὰ τὸ θέρος. Κ

6. Κυψέλη ἀπὸ κορμὸν δένδρου.

τὸν χειμῶνα ἀκόμη, μὲ τὰς χιόνας καὶ τοὺς πάγους,
μέλισσαι διατηροῦν ζέστην 16 βαθμῶν· διὰ τοῦτο
ναρκώνονται ὅπως αἱ σφῆκες.

Φαίνεται ὅτι ἡ ἀνάγκη τῆς ζέστης τὰς κάμ
νὰ προτιμοῦν διὰ κατοικίαν τοὺς τρυπημένους κορμ
μεγάλων δένδρων, διότι ἐκεῖ ὑπάρχει ἡ ζωϊκὴ θερμ

της τοῦ δένδρου. Μὲ τὸ μέσον αὐτὸ κατορθώνουν νὰ ζήσουν καὶ εἰς τὰ πλέον ψυχρὰ κλίματα τῆς Ῥωσίας.

Εὐθὺς ὡς ἐγκατασταθῇ τὸ μελίσσιον εἰς τὴν κατοικίαν του, πρώτη φροντὶς τῶν μελισσῶν εἶνε ὁ καθαρισμὸς τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ τὸ φράξιμον ὅλων τῶν σχισμάδων, ἐκτὸς μιᾶς μόνης, ἡ ὁποία στενεύεται ἐὰν εἶνε μεγάλη καὶ χρησιμοποιεῖται ὡς εἴσοδος τῆς κυψέλης.

Διὰ τὸ φράξιμον αὐτὸ μεταχειρίζονται αἱ μέλισσαι μίαν οὐσίαν κιτρινωπὴν ὡς γόμμαν ἢ ῥητίνην, τὴν ὁποίαν οἱ μελισσοκόμοι ὠνόμασαν **πρόπολιν** καὶ οἱ ἀρχαῖοι ἔλεγαν **μίτυν.** Τὴν συλλέγουν ἀπὸ διάφορα δένδρα: τὰς καστανέας, τὰς ἰτέας, τὰς λεύκας, τὰ πεῦκα, τὰ ἔλατα καὶ ἄλλα. Μὲ τὴν πρόπολιν ἀλείφουν καὶ ἀπονεκρώνουν αἱ μέλισσαι τὰ μικρὰ ζῷα καὶ τὰ ἔντομα, ὅσα τύχῃ νὰ εἰσέλθουν εἰς τὴν κυψέλην. Μὲ τὴν πρόπολιν ὄχι μόνον τὰ φονεύουν, ἀλλὰ καὶ δὲν τὰ ἀφίνουν νὰ ἀποσυντεθοῦν καὶ νὰ μολύνουν τὴν κατοικίαν των. Πολλὰς φορὰς εὑρῆκαν εἰς κυψέλας σαύρας, γυμνοσαλιάγκους καὶ ἄλλα ἔντομα βαλσαμωμένα μὲ πρόπολιν καὶ διατηρημένα καθὼς αἱ μούμιαι τῶν ἀρχαίων Αἰγυπτίων.

Αἱ μέλισσαι διὰ νὰ ζήσουν ἔχουν ἀνάγκην ὄχι μόνον ἀπὸ ζέστην ἀλλὰ καὶ ἀπὸ καθαρὸν ἀέρα. Τοῦτο δὲν εἶνε εὔκολον, διότι ἡ κυψέλη ἔχει μόνον μίαν στενὴν εἴσοδον καὶ ὁ ἀὴρ δὲν ἠμπορεῖ νὰ κυκλοφορῇ εἰς τὸ ἐσωτερικόν. Καθαρίζουν λοιπὸν τὸν ἀέρα αἱ μέλισσαι μὲ πολὺ περίεργον τρόπον. Συνάζονται πολλαὶ εἰς διά-

φορα μέρη τῆς κυψέλης καὶ ἀρχίζουν νὰ σαλεύουν τὰ πτερά των τόσον γρήγορα, ὥστε μὲ τὸ ἀνέμισμα αὐτὸ κυκλοφορεῖ ὁ ἀὴρ καὶ καθαρίζεται.

Τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ἀερίσματος ἐκτελοῦν κατὰ σειρὰν διάφοροι μέλισσαι, διότι εἶνε, καθὼς φαίνεται, πολὺ κοπιαστική. Καὶ ἐκτελεῖται τόσον καλῶς, ὥστε ἐβεβαιώθη ἀπὸ πολλὰς ἐπιστημονικὰς παρατηρήσεις, ὅτι ὁ ἀὴρ μέσα εἰς τὴν κλειστὴν καὶ περιωρισμένην κυψέλην δὲν διαφέρει κατὰ τὴν καθαριότητα ἀπὸ τὴν ἔξω ἀτμόσφαιραν.

Ἄλλη φροντὶς τῶν μελισσῶν εἶνε ἡ φύλαξις τῆς κατοικίας των. Εἰς τὴν εἴσοδον στέκονται ἄγρυπνοι σκοποί, οἱ ὁποῖοι ἐπιβλέπουν τὰς μελίσσας ὅσαι εἰσέρχονται, καὶ ὁρμοῦν ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν, ὅσοι τολμοῦν νὰ πλησιάσουν. Ἐὰν τύχῃ ἀνάγκη, οἱ φύλακες προσκαλοῦν εἰς βοήθειαν καὶ ὁλόκληρον τὸ μελίσσιον.

Σπανίως συμβαίνει αἱ μέλισσαι μιᾶς κυψέλης νὰ ὁρμήσουν εἰς ἄλλην διὰ ν' ἁρπάσουν τὸ ἀποθηκευμένον μέλι. Τοῦτο γίνεται μόνον ὅταν ἐννοήσουν ὅτι κανὲν γειτονικὸν μελίσσιον δὲν εἶνε πυκνὰ κατοικημένον καὶ δὲν ἔχει ἀρκετὴν φύλαξιν. Ὁπωσδήποτε, ὀλίγαι ἢ πολλαί, αἱ μέλισσαι ὑπερασπίζονται τὴν κατοικίαν των μὲ γενναιότητα καὶ συγκροτοῦνται μάχαι μὲ νεκροὺς καὶ πληγωμένους. Ἐὰν οἱ ἐχθροὶ κυριεύσουν τὴν κυψέλην, τότε αἱ νικημέναι μέλισσαι, ὅσαι ἐσώθησαν, φεύγουν καὶ μένουν κύριοι τῆς κυψέλης οἱ νικηταί.

Διὰ νὰ ζεσταίνωνται εἰς τὴν κυψέλην αἱ μέλισσαι τὸν χειμῶνα, κρεμῶνται ἡ μία κάτω ἀπὸ τὴν ἄλλην,

ὥστε ἡ κεφαλὴ τῆς μιᾶς τρυπώνει κάτω ἀπὸ τὰ ὀπίσθια τῆς ἄλλης, ἀπαράλλακτα ὅπως τοποθετοῦνται τὰ κεραμίδια εἰς τὰς κατηφορικὰς στέγας τῶν οἰκιῶν. Τρέφονται δὲ μὲ τὴν ἑξῆς μέθοδον: ἡ ἐπάνω σειρὰ δίδει μέλι εἰς τὴν κάτω καὶ ἐκείνη εἰς τὴν παρακάτω, ἕως τὴν τελευταίαν σειράν.

Ὅταν τὸ κρύον εἶνε πολὺ δυνατόν, σαλεύουν διαρκῶς τὰ πτερὰ καὶ τοὺς πόδας, δηλαδὴ κάμνουν εἶδος γυμναστικῆς, διὰ νὰ ζεσταθοῦν. Καὶ διὰ νὰ μὴ παγώσουν, ἐκεῖναι αἱ ὁποῖαι εἶνε χαμηλὰ ἢ πρὸς τὰ ἄκρα ἔρχονται ἐπάνω, καὶ καταβαίνουν ὅσαι μέλισσαι ἦσαν πρὶν ὑψηλά.

Αἱ μέλισσαι ποτὲ δὲν ῥυπαίνουν τὴν κατοικίαν των· οὔτε φυσικὴ ἀνάγκη τὰς ἐξαναγκάζει εἰς τοῦτο, παρὰ μόνον ἐὰν εἶνε ἀσθενεῖς. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἐξέρχονται ἀπὸ τὴν κυψέλην καὶ ὅταν δὲν εἶνε καιρὸς διὰ νὰ συλλέξουν μέλι ἢ ἄλλα ὑλικὰ χρήσιμα. Καὶ τὸν χειμῶνα ἀκόμη, ἅμα φανῇ ὀλίγος ἥλιος, ἐπωφελοῦνται διὰ νὰ ἐλαφρώσουν τὸν στόμαχόν των ἀπὸ τὸ βάρος ὀκτώ, δέκα καὶ περισσοτέρων ἡμερῶν.

Αἱ μέλισσαι δὲν ἐγκαταλείπουν τὴν κατοικίαν των παρὰ μόνον ἂν τύχῃ νὰ μὴ εἶνε πλέον εὐχαριστημέναι ἐκεῖ, διότι συνέβη κἄτι, τὸ ὁποῖον κατέστρεψε τὴν παλαιὰν ἡσυχίαν. Πολλάκις ὁλόκληρον μελίσσιον φεύγει ἀπὸ τὴν κυψέλην κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ἀνοίξεως, διότι ἡ ὑγρασία τοῦ χειμῶνος εἶχε προσβάλῃ τὰς κηρήθρας. Ἄλλοτε πάλιν αἱ μέλισσαι ἄφησαν ἔρημον τὴν κατοικίαν των, διότι κατὰ τὴν ἐπο-

χὴν τῶν πάγων, ὅτε εἶχε παραλύσῃ ἡ φύλαξις τῆς κυψέλης, ποντικοὶ ἐτρύπωσαν ἐκεῖ χάριν τῆς ζέστης καὶ ἔκαμαν τὴν φωλεάν των. Αἱ μέλισσαι δὲν ἠμποροῦν νὰ ὑποφέρουν τὴν δυσάρεστον ὀσμὴν τῶν ποντικῶν καὶ φεύγουν.

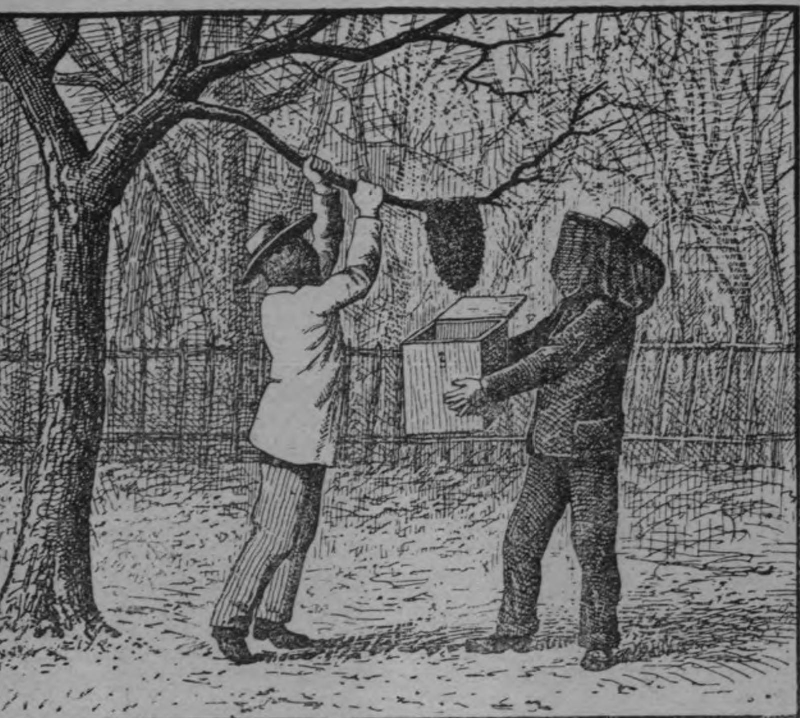
Ὅταν τὸ μελίσσιον χωρισθῇ καὶ φύγῃ μόνον ἓν μέρος τῶν μελισσῶν μὲ τὴν παλαιὰν Βασίλισσαν, εἰς τὴν κυψέλην μένει ἡ νέα Βασίλισσα. Αὐτὴ συνήθως εἶνε ἕτοιμος νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὸ βασιλικὸν κελλίον, δὲν ἐξέρχεται ὅμως πρὶν φύγῃ ἡ προκάτοχός της. Καὶ ἂν ἔχῃ γείνῃ τελεία μέλισσα, αἱ Ἐργάτιδες τὴν ἐμποδίζουν νὰ ἐξέλθῃ. Κλείουν μὲ ὀλίγον κηρίον τὴν εἴσοδον τοῦ κελλίου καὶ ἀφίνουν μόνον μικρὰν τρῦπαν, διὰ νὰ δίδουν τροφὴν εἰς τὴν φυλακισμένην.

Τότε ἐὰν πλησιάσῃ κανεὶς εἰς τὴν κυψέλην πρὸς τὸ βράδυ, ἀκούει τὴν μικρὰν Βασίλισσαν, ἡ ὁποία ζητεῖ νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὴν φυλακήν της μὲ παραπονετικὴν φωνήν, καὶ τὴν μεγάλην Βασίλισσαν, ἡ ὁποία ἀποκρίνεται ὡς νὰ τὴν φοβερίζῃ μὲ φωνὴν χονδρήν.

Αἱ μέλισσαι, ἅμα φύγουν ἀπὸ τὴν κατοικίαν των, μαζεύονται καὶ κρεμῶνται ὡς σταφύλια ἀπὸ τὸν κλάδον ἑνὸς δένδρου ὄχι πολὺ ὑψηλοῦ. Κατόπιν μερικαὶ πετοῦν τριγύρω, καθὼς οἱ πρόσκοποι τοῦ στρατοῦ, διὰ νὰ εὕρουν νέον κατάλληλον μέρος νὰ κατοικήσουν. Ἅμα εὕρουν, ἔρχονται, φέρουν τὸ καλὸν μήνυμα καὶ ὁδηγοῦν ὅλον τὸ μελίσσιον ἐκεῖ.

Κάποτε ὅμως παραπλανῶνται καὶ χάνονται ἢ κατα-

ἐκεῖ, ὥστε ἐπὶ τέλους σκορπίζονται. Συμβαίνει
μη νὰ πέσῃ κάτω ἡ Βασίλισσα, διότι εἶνε ἀσυνή-
τος νὰ πετᾷ ἢ διότι τὴν βαρύνουν τὰ αὐγά της.
ἄλλαι μέλισσαι προσπαθοῦν νὰ τὴν βοηθήσουν,

7. *Μελίσσιον κρεμασμένον ἀπὸ δένδρον.*

ἂν δὲν τὸ κατορθώσουν, γυρίζουν πάλιν εἰς τὴν
μέλην των.

Ὅσοι ἔτυχε νὰ ἰδοῦν τὴν ἄνοιξιν μεγάλον σμῆνος
λισσῶν εἰς τὸν ἀέρα, ὁμολογοῦν ὅτι εἶνε ἀπὸ τὰ
αιότερα θεάματα τῆς ἀγροτικῆς ζωῆς. Καὶ εἶνε εἰς

ὅλους γνωστὴ ἡ περίφημος ὁμηρικὴ παρομοίωσις τῶν Ἀχαιῶν μὲ τοιοῦτο σμῆνος μελισσῶν

ποῦ βγαίνουν κι' ὅλο βγαίνουνε μέσ' ἀπὸ κούφια πέτρα
καὶ στοῖβες, στοῖβες στοὺς ἀνθοὺς τῆς ἄνοιξης πετᾶνε
κ' ἐδῶθε τρέχει ἕνας σωρὸς καὶ πάλ' ἐκεῖθες ἄλλος.

Ὁ Ὅμηρος δὲν ζωγραφίζει βέβαια τὴν καθημερινὴν ἥσυχον καὶ τακτικὴν ζωὴν κυψέλης, ἀλλὰ τὴν πολυτάραχον μετανάστευσιν μεγάλου σμήνους.

ϛ'

Αἱ κηρῆθραι.

Αἱ Ἐργάτιδες μέλισσαι καταγίνονται εἰς διαφόρους ἐργασίας καὶ ἐντὸς τῆς κυψέλης καὶ ἔξω. Ὅλαι ὅμως αὐταὶ αἱ ἐργασίαι ἀποβλέπουν εἰς ἕνα σκοπόν: πῶς νὰ κάμουν κηρήθρας καὶ πῶς νὰ τὰς γεμίσουν μέλι καὶ γῦριν διὰ νὰ ἀναθρέψουν τοὺς σκώληκας καὶ νὰ φάγουν καὶ αὐταὶ κατὰ τὸ διάστημα τοῦ χειμῶνος.

Ἅμα λοιπὸν ἐγκατασταθοῦν εἰς τὴν κατοικίαν των καὶ τὴν τακτοποιήσουν, ἀρχίζουν νὰ μαζεύουν τὸ κατάλληλον ὑλικὸν διὰ τὰς κηρήθρας καὶ νὰ τὰς οἰκοδομοῦν.

Τὸ κηρίον δὲν εἶνε χωριστὴ ὕλη, οὔτε τὸ προμηθεύονται ἕτοιμον αἱ μέλισσαι ἀπὸ τὰ φυτά, ὅπως νομίζουν πολλοί. Ἡ μέλισσα ἔχει δύο στομάχους καὶ τὸ κηρίον γίνεται εἰς τὸν κάτω στόμαχον ἀπὸ τὸ μέλι,

ῶν ζώων. Ἐὰν παρατηρήσῃ κανεὶς μὲ προσοχὴν τὴν Ἐργάτιδα, εἰς τὸ κάτω μέρος τῆς κοιλίας της ἀπ' ἐδῶ καὶ ἀπ' ἐκεῖ, θὰ διακρίνῃ μικρὰ πεντάγωνα λέπια. Τὰ λέπια αὐτὰ εἶνε κηρίον, ἀλλ' εἶνε τόσον μικρά, ὥστε χρειάζονται τοὐλάχιστον ἑκατὸν διὰ νὰ ζυγίσουν ἓν σταρόσπειρον.

Διὰ νὰ σχηματισθῇ τὸ κηρίον πρέπει αἱ μέλισσαι νὰ γεμίσουν τὸν στόμαχόν των μὲ μέλι ἢ μὲ ἄλλην ζαχαρώδη οὐσίαν. Ἔπειτα κρεμῶνται πολλαὶ κατὰ σειρὰν ἀπὸ τὸ ἐπάνω μέρος τῆς κυψέλης, καὶ κάτω ἀπ' αὐτὰς ἄλλαι καὶ ἄλλαι, μία ἀπὸ τοὺς πόδας τῆς ἄλλης, ὥστε ἀποτελοῦν ἁλυσίδας. Ἡ οἰκοδομὴ λοιπὸν γίνεται κρεμαστή· ἀρχίζει ἐπάνω καὶ προχωρεῖ πρὸς τὰ κάτω, ἐκτὸς ἂν τύχῃ κανὲν ἐμπόδιον καὶ τότε γίνεται διαφορετική.

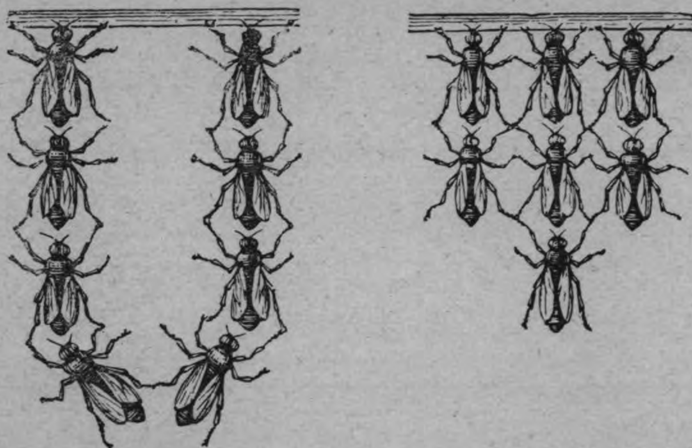

8. *Πῶς ἐξέρχεται τὸ κηρίον.*
(Διὰ τοῦ μικροσκοπίου).

Ἡ μέλισσα λαμβάνει ἀπὸ τὸ σῶμά της τὸ κηρίον μὲ τοὺς πόδας καὶ τὸ φέρει εἰς τὸ στόμα ὅπου τὸ μαλάσσει. Ὑπελογίσθη ὅτι διὰ νὰ κάμῃ ἓν δράμιον κηρίου ἡ μέλισσα χρειάζεται τοὐλάχιστον ἓξ δράμια μέλι.

Αἱ κηρῆθραι εἶνε χονδραὶ πλάκες καὶ ὁμοιάζουν μὲ τρυπητὰ δίκτυα, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι δὲν εἶνε ἐντελῶς τρυπημέναι, ἀλλ' ἀποτελοῦνται ἀπὸ κύτταρα ἢ κελλία φραγμένα εἰς τὸ βάθος. Ἔχουν

στρογγυλά, ἀλλὰ μὲ χείλη ἑξάγωνα καὶ ὁμοιά ζουν μικροσκοπικὰ πολύγωνα ποτήρια. Καὶ τὸ βά θος των δὲν εἶνε ὁμαλόν. Στενεύεται καὶ τελειώνει μ μύτην τριγωνικήν. Τὰ περισσότερα κελλία εἶνε πολ μικρά, ὀλίγα δὲ μεγαλήτερα, καὶ ὅλα κανονικώτατα

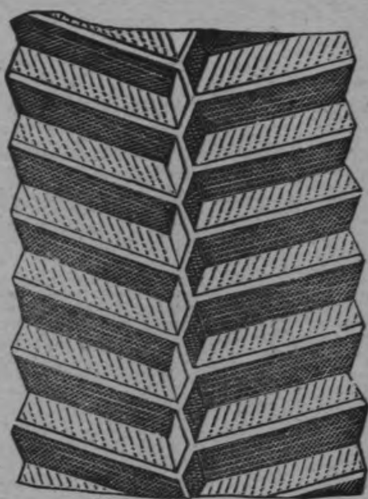
9. Μέλισσαι κατασκευάζουσαι κηρήθρας.

Μόνον ἐκεῖ ὅπου ἀλλάσσει τὸ μέγεθος εἶνε μερικὰ κα ἀνάγκην ἀκανόνιστα.

Τὰ κελλία τῆς μιᾶς ὄψεως καὶ τὰ κελλία τ ἄλλης συνδυάζονται μὲ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε βάθος τριῶν τοῦ ἑνὸς μέρους χρησιμεύει συγχρόνως δ νὰ σχηματίζῃ τὸ βάθος ἑνὸς τοῦ ἄλλου μέρου Τὰ κελλία ἔχουν μικρὰν κλίσιν πρὸς τὰ μέσ ὥστε τὰ χείλη ἔρχονται ὀλίγον ὑψηλότερα ἀπὸ βάθος διὰ νὰ μὴ χύνεται τὸ ἀποθηκευμένον μέλ

τῶν μαθηματικῶν, διότι λύουν δυσκολώτατον γεωμετρικὸν πρόβλημα.

Μὲ τὸ ἑξάγωνον σχῆμα τῶν κελλίων κατορθώνουν νὰ ἔχουν τὴν περισσοτέραν στερεότητα καὶ τὴν μεγαλητέραν χωρητικότητα εἰς τὸν μᾶλλον περιωρισμένον τόπον, ἐνῷ συγχρόνως ἐξοδεύουν τὸ ὀλιγώτερον ὑλικὸν καὶ τὸν ὀλιγώτερον κόπον διὰ τὴν κατασκευήν των. «Αἱ μέλισσαι ἔλυσαν τὸ πρόβλημα τοῦ ἐλαχίστου», λέγει ὁ μαθηματικὸς Λαλάν. Ὅ,τι θὰ κατεσκεύαζαν οἱ τεχνῖται μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ διαβήτου καὶ ἄλλων μετρικῶν ἐργαλείων, αἱ μέλισσαι φιλοτεχνοῦν μόνον μὲ τὰ ὄργανα, τὰ ὁποῖα ἔλαβαν ἀπὸ τὴν φύσιν. Καὶ τὰ ὄργανα αὐτὰ εἶνε πραγματικῶς θαυμάσια. Δὲν ἠμπορεῖ νὰ εἶνε ἀπὸ τὴν τύχην καμωμένα τὰ κελλία ὅμοια κατὰ τὸ σχῆμα καὶ ἴσα κατὰ τὴν χωρητικότητα, οὔτε ἁπλοῦν ὁρμέμφυτον ὁδηγεῖ τὰς μελίσσας. Φαίνεται μᾶλλον ὅτι τὰ κέρατα τῆς μελίσσης ἔχουν τὸ χάρισμα νὰ ὑπολογίζουν καὶ νὰ μετροῦν τὰ βάθη, τὰ πλάτη καὶ τὰ ὕψη.

10. Συνδυασμὸς τῶν κελλίων.

Καὶ ἓν ἄλλο εἶνε ἐπίσης ἀξιοθαύμαστον: Ἂν κανεὶς σαλεύσῃ ἀπὸ τὴν θέσιν της τὴν κυψέλην καὶ κάμῃ

λισσαι διὰ νὰ ἐπαναφέρουν τὴν ἰσορροπίαν μεταρρυθ-
μίζουν τὰς οἰκοδομάς των σύμφωνα μὲ τὴν νέαν τοπο-
θέτησιν. Τοῦτο σημαίνει ὅτι ἀντιλαμβάνονται τὴ
κάθετον γραμμὴν καὶ τὴν ὁριζόντιον πολὺ εὐκολώτερ
ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους.

Τὰ κελλία χρησιμεύουν διὰ τὴν ἀνατροφὴν τῶ
σκωλήκων καὶ διὰ τὴν ἀποθήκευσιν τῶν τροφῶν. Α
κηρῆθραι εἶνε παράλληλοι κα
εἰς ἀπόστασιν ἑνὸς δακτύλου
μία ἀπὸ τὴν ἄλλην. Εἰς τὰ
μεσινὰς κηρήθρας τοποθετοῦν
ται τὰ αὐγὰ καὶ μάλιστα εἰ
τὸ μέσον ἑκάστης κηρήθρας.

11. Κελλίον διασώσεως.

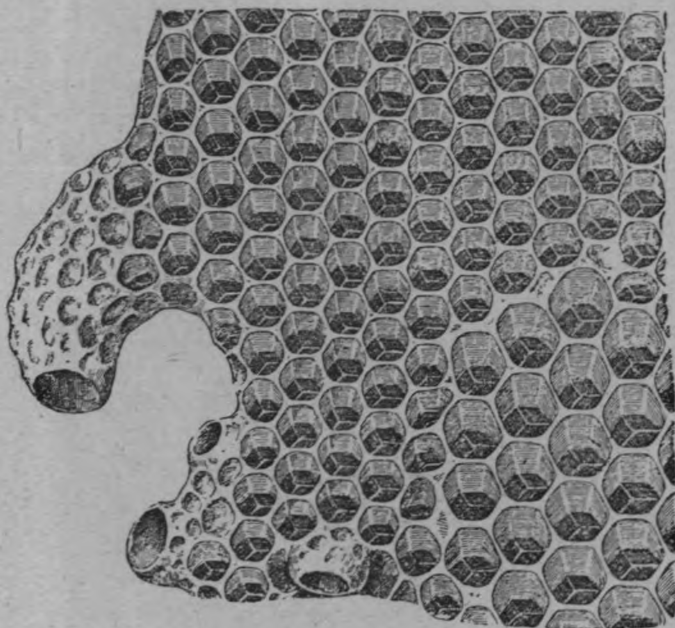
Τὰ μικρότερα κελλία εἶνε δι
τὰς Ἐργάτιδας καὶ τὰ μεγα-
λήτερα διὰ τοὺς Κηφῆνας. Εἰ
πᾶσαν κυψέλην ὑπάρχουν κα
μερικὰ πολὺ μεγάλα καὶ δια-
φορετικά, τὰ ὁποῖα προεξέχουν ὡς ῥᾶγες σταφυλῆ
καὶ κρέμανται πρὸς τὰ κάτω. Αὐτὰ εἶνε τὰ βασιλικ
κελλία, κοινῶς λεγόμενα *βασιλοκέρια.*

Εἰς τὰ μικρὰ κελλία ἀποθηκεύεται τὸ μέλι, συνή-
θως πρὸς τὰ ἐπάνω, μακρὰν ἀπὸ τὴν εἴσοδον χάρι
ἀσφαλείας. Τὰ κελλία αὐτὰ φράσσονται μὲ φύλλο
κηρίου. Χαμηλὰ τοποθετεῖται ἡ γῦρις.

Κἄποτε εὑρίσκεται εἰς μερικὰς κηρήθρας καὶ ἄλλ
εἶδος κελλίου, τὸ ὁποῖον κατασκευάζουν αἱ μέλισσαι μ

α ὁλικὰ γειτονικῶν κελλίων, ἀφοῦ τὰ κατα-
τρέψουν. Τὸ κελλίον τοῦτο εἶνε ἓν μόνον, μεγα-
λήτερον τῶν συνηθισμένων βασιλικῶν κελλίων, καὶ
νομάζεται ἀπὸ τοὺς μελισσοκόμους ***κελλίον δια-
ώσεως***. Εἰς αὐτὸ ἀνατρέφεται νέα Βασίλισσα γεν-
ημένη ἀπὸ αὐγὸν ἁπλῆς Ἐργάτιδος.

α

γ β

12. Τεμάχιον κηρήθρας.
α. Κελλίον Ἐργάτιδος. β. Κελλίον Κηφῆνος. γ. Βασιλικὰ κελλία.

Ἄλλο καὶ τοῦτο μυστήριον τῆς ζωῆς τῶν μελισσῶν!
Ἐὰν τύχῃ νὰ χαθῇ ἡ Βασίλισσα τῆς κυψέλης χωρὶς
 ἀφήσῃ διάδοχον ἄλλην Βασίλισσαν κλεισμένην εἰς
ὸ κελλίον της, τότε αἱ Ἐργάτιδες καταστρέφουν
ερικὰ κελλία Ἐργατίδων καὶ Κηφήνων, ἀφοῦ θανα-
ώσουν τοὺς σκώληκας ὅσοι εἶνε μέσα, καὶ κατασκευά-

ζευν ἓν βασιλικὸν κελλίον. Κλείουν ἐκεῖ σκώληκα Ἐργάτιδος καὶ ἀρχίζουν νὰ τὸν τρέφουν μὲ ἰδιαιτέραν ἐκλεκτὴν τροφήν, τὴν λεγομένην *βασιλικὴν ζύμην.* Μὲ τὸ μέσον αὐτὸ κατορθώνουν ἀπίστευτον μεταμόρφωσιν : ὁ σκώληξ ἀντὶ νὰ γείνῃ Ἐργάτις μέλισσα, γίνεται Βασίλισσα τῶν μελισσῶν ! Τὸ κελλίον αὐτὸ οἱ Κρῆτες μελισσοτρόφοι ὀνομάζουν *Πρωτιά,* διότι θὰ ἐξέλθῃ ἐξ αὐτοῦ *Πρῶτος,* δηλ. Βασίλισσα.

Αἱ κηρῆθραι εἰς τὴν ἀρχὴν εἶνε λευκαί, κατόπιν κιτρινίζουν καὶ μὲ τὴν πολυκαιρίαν μαυρίζουν. Ὅσον παλαιότεραι εἶνε αἱ κηρῆθραι, τόσον γίνονται στερεώτεραι.

Αἱ Ἐργάτιδες κατασκευάζουν μὲ περισσοτέραν εὐχαρίστησιν τὰ μεγάλα κελλία, ἐνῷ ἡ Βασίλισσα προτιμᾷ τὰ μικρά. Ὁσάκις λοιπὸν δὲν ἐπιβάλλει τὴν θέλησίν της καὶ δὲν ἐπιτηρεῖ τὴν ἐργασίαν τῶν ὑπηκόων της, αἱ Ἐργάτιδες ἐπωφελοῦνται καὶ πληθύνουν τὰ κελλία τῶν Κηφήνων. Διὰ τοῦτο ἡ Βασίλισσα ἀναγκάζεται κάποτε νὰ ζητῇ τὴν μεταρρύθμισιν τῶν μεγάλων κελλίων διὰ νὰ γεννήσῃ ἐκεῖ αὐγὰ Ἐργατίδων.

Κανεὶς βέβαια δὲν ἔχει τὴν ἀφέλειαν νὰ νομίζῃ ὅτι αἱ μέλισσαι κατασκευάζουν τὸ μέλι διὰ τοὺς ἀνθρώπους. Τὸ μέλι τὸ θέλουν διὰ τὸν ἑαυτόν των καὶ τὸ ἀποθηκεύουν διὰ νὰ τὸ φάγουν κατὰ τοὺς μῆνας τοῦ χειμῶνος καὶ τὰς ἡμέρας τῆς κακοκαιρίας. Ὡς νὰ ἐννοοῦν δὲ πόσον εἶνε περιζήτητον, τὸ κρύπτουν εἰς τὰ βάθη τῆς κυψέλης. Δὲν τὸ τοποθετοῦν ὅμως ἀπ' εὐθείας

ἐκεῖ ὅσαι ἔρχονται ἀπ' ἔξω φορτωμέναι μέλι. Μόλις φθάσουν, συναντοῦν νέας Ἐργάτιδας μὲ κενὸν στόμαχον· εἰς αὐτὰς παραδίδουν τὸ φορτίον, ἀναπαύονται ὀλίγον, τινάσσουν τὴν γῦριν, ὅση ἔμεινε κολλημένη εἰς τὸ σῶμά των ἀπὸ τὰ ἄνθη, καὶ φεύγουν πάλιν.

Τὸ νωπὸν μέλι περιέχει πολὺ νερὸν καὶ δὲν διατηρεῖται, ἂν δὲν στραγγισθῇ. Τὸ μέλι στεγνώνει μέσα εἰς τὰ κελλία μὲ τὸ ἀέρισμα τῶν μελισσῶν, ὅταν σαλεύουν τὰ πτερά των διὰ νὰ καθαρίζουν τὸν ἀέρα.

Κάποτε προμηθεύονται τὸ μέλι αἱ μέλισσαι ὄχι μόνον ἀπὸ ἄνθη, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν ζαχαρώδη οὐσίαν μερικῶν δένδρων ἢ καὶ ἀπὸ μικρὰ ἔντομα, τὰς **μιλίγρας** καὶ ἄλλα. Συμβαίνει δὲ καὶ νὰ ἔχῃ βλαβερὰς ἢ φαρμακερὰς ἰδιότητας τὸ μέλι, διότι αἱ μέλισσαι ἐβόσκησαν εἰς ἄνθη βλαβερὰ ἢ φαρμακερά.

Τὴν γῦριν τῶν ἀνθέων μεταχειρίζονται αἱ μέλισσαι εἰς τὰς κηρήθρας, ἀλλὰ πρὸ πάντων εἰς τὴν διατροφὴν τῶν σκωλήκων. Ὅταν δὲν εὑρίσκουν γῦριν αἱ Ἐργάτιδες, μαζεύουν ἄλευρον, πίτυρα, ἀκόμη δὲ καὶ πριονίδια ξύλου διὰ νὰ τὴν ἀναπληρώσουν.

Ἀπαραίτητον εἶνε καὶ τὸ νερὸν εἰς τὰς μελίσσας. Τὸ μεταχειρίζονται πρῶτον διὰ νὰ ἀναλύσουν τὸ μέλι ὅταν ζαχαρώνῃ ἀπὸ τὴν πολυκαιρίαν εἰς τὰς κηρήθρας, ἀκόμη δὲ διὰ νὰ ζυμώνουν τὴν τροφὴν τῶν σκωλήκων.

Διὰ νὰ εὕρουν νερὸν πηγαίνουν εἰς μεγάλας ἀποστάσεις, ἂν δὲν τύχῃ νὰ εἶνε πλησίον τῆς κυψέλης βρύσις ἢ ποτάμιον. Κάποτε τὸ ἀναπληρώνουν μὲ τὴν

πρωϊνὴν δρόσον, τὴν ὁποίαν ῥοφοῦν ἀπὸ τὰ φύλλα τῶν δένδρων καὶ ἀπὸ τὴν χλόην.

Ἰδιαιτέραν ἀγάπην ἔχουν αἱ μέλισσαι πρὸς τὸ ἅλας. Διὰ τοῦτο καθίζουν πολλάκις ἐπάνω εἰς τὰς χεῖρας καὶ εἰς τὸ πρόσωπον ἱδρωμένου ἀνθρώπου καὶ πίνουν τὸν ἁλμυρὸν ἱδρῶτα.

Ζ΄

Αἱ μεταμορφώσεις τῶν μελισσῶν.

Καθὼς ὅλα τὰ ἔντομα καὶ αἱ μέλισσαι μεταμορφώνονται, δηλαδὴ πρὶν γείνουν τέλειαι μέλισσαι ἀλλάσσουν διαφόρους μορφάς.

Ἡ Βασίλισσα τοποθετεῖ τὰ αὐγά της εἰς τὰ βάθη τῶν κελλίων, ὅπου προσκολλῶνται μὲ μίαν οὐσίαν ὡς γόμμαν. Τὸ μῆκος τῶν αὐγῶν εἶνε ἓν χιλιοστὸν τοῦ μέτρου καὶ τὸ χρῶμά των ἀσπρογάλανον. Ἐὰν τύχῃ ν' ἀφήσῃ κατὰ λάθος ἡ Βασίλισσα περισσότερα αὐγὰ εἰς ἓν κελλίον, αἱ Ἐργάτιδες τρώγουν τὰ περισσεύοντα ἢ τὰ ἀφαιροῦν καὶ τὰ τοποθετοῦν εἰς ἄλλα κελλία.

Μετὰ τέσσαρας ἡμέρας ἐξέρχεται ἀπὸ τὸ αὐγὸν μικρὸν λευκὸν σκωλήκιον. Τὸ σκωλήκιον αὐτὸ ἀρχίζουν νὰ τὸ τρέφουν αἱ Ἐργάτιδες μὲ χυλόν, τὸν ὁποῖον ἑτοιμάζουν εἰς τὸν ἐπάνω στόμαχόν των. Εἰς τὰ κελλία μοιράζουν τόσον χυλόν, ὥστε τὰ μικρὰ σκωλήκια σχεδὸν κολυμβοῦν μέσα. Ἡ ἐκλεκτὴ αὐτὴ τροφὴ ἐξακολουθεῖ καὶ κατόπιν μόνον διὰ τοὺς σκώληκας, ὅσοι

ην τρίτην ἡμέραν μὲ ἄλλον χυλὸν ἀπὸ μέλι, γῦριν καὶ
ρόν. Τὴν πρώτην τροφὴν οἱ μελισ-
λόγοι ὠνόμασαν *βασιλικὴν ζύμην*.

13. *Σκώληξ εἰς τὸ βάθος κελλίου.*
(Διὰ τοῦ μικροσκοπίου).

Ὕστερον ἀπὸ πέντε ἡμέρας τὰ
λλία τῶν Ἐργατίδων φράσσον-
ι μὲ μικρὸν φύλλον ἀπὸ κηρίον
ὶ γῦριν, ὀλίγον φουσκωτόν. Τὰ
λλία τῶν Κηφήνων φράσσονται
τὰ ἓξ ἡμέρας καὶ τὸ σκέπασμά
ν εἶνε πολὺ πλέον φουσκωτόν.
αὶ τὰ βασιλικὰ κελλία φράσσον-
ι ἐπίσης μετὰ πέντε ἡμέρας.

Ἡ τροφὴ μοιράζεται μὲ τόσην
ξιν καὶ ἀκρίβειαν ἀπὸ τὰς Ἐρ-
τιδας εἰς τὰ διάφορα κελλία,
στε κανεὶς σκώληξ δὲν μένει νηστικός. Καὶ δὲν εἶνε
κολον τοῦτο, ἀφοῦ πολλάκις οἱ μελισσοσκώληκες εἶνε
περισσότεροι ἀπὸ δέκα χιλιάδας.

β γ

4. *Αἱ μεταμορφώσεις τῆς μελίσσης.*
Αὐγά. β) Σκώληξ. γ) Νύμφη.

Ὁ μελισσοσκώληξ ἀλλάσσει
δέρμα ἢ ὑποκάμισον καθὼς ὁ
μεταξοσκώληξ. Ἀλλὰ τὸ δέρμα
αὐτὸ εἶνε τόσον λεπτόν, ὥστε
κανεὶς ἀκόμη δὲν κατώρθωσε
νὰ τὸ ἰδῇ. Ἅμα κλεισθῇ εἰς τὸ
κελλίον του, ἀρχίζει νὰ ὑφαίνῃ
κρὸν κουκούλιον καὶ μέσα εἰς αὐτὸ μεταμορφώνεται
ς νύμφην, καὶ ἔπειτα ἐξέρχεται πλέον τελεία μέλισσα.

Ἀπὸ τὴν γέννησιν τῶν αὐγῶν ἕως τὸν τέλειον σχηματισμὸν τῆς Ἐργάτιδος παρέρχονται 21 ἡμέραι, κἄποτε ὅμως καὶ περισσότεραι, ἂν ὁ καιρὸς εἶνε δροσερός, ἢ ὀλιγώτεραι, ἂν εἶνε πολὺ ζεστός. Διὰ τὸν σχηματισμὸν τοῦ Κηφῆνος χρειάζονται 24 ἡμέραι. Ἡ Βασίλισσα ἀναπτύσσεται πολὺ γρηγορώτερα, εἰς 15—16 ἡμέρας.

Η΄

Αἱ μέλισσαι καὶ ἡ γεωργία.

Κανεὶς δὲν ἠμπορεῖ ν' ἀρνηθῇ ὅτι αἱ μέλισσαι χρησιμεύουν εἰς τὴν γονιμοποίησιν τῶν ἀνθέων. Ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχουν πολλὰ μελίσσια, οἱ ἀγροὶ καὶ οἱ κῆποι εἶνε ἀνθηρότεροι. Εἷς Γάλλος ἐπιστήμων, ὁ Ζοβὰρ (Jobard) ἔγραψεν ὁλόκληρον βιβλίον διὰ τὴν χρησιμότητα τῶν μελισσῶν καὶ ἀναφέρει πολλὰς πειστικὰς παρατηρήσεις του.

Εἰς τὰ κτήματα τοῦ πατρός του, λέγει, ὑπῆρχαν ἄλλοτε πολλὰ μελίσσια καὶ ἐνθυμεῖται ὅτι τὰ δένδρα ἐγέμιζαν ἀπὸ καρποὺς καὶ ἡ συγκομιδὴ ἦτον ἄφθονος. Μετὰ τεσσαράκοντα ἔτη ἐπεσκέφθη πάλιν τὰ κτήματα ἐκεῖνα. Εἰς τὸ μεταξὺ ὅμως διάστημα τὰ μελίσσια εἶχαν καταστραφῆ καὶ ὡς ἐκ τούτου τὰ περισσότερα δένδρα ἐξηράνθησαν. Ὅσα μένουν ἀκόμη παράγουν καρποὺς ὀλίγους καὶ ἐλεεινούς. Καὶ εἰς τὰ γειτονικὰ κτήματα, ὅπου δὲν πτερυγίζουν πλέον μέλισσαι, ἡ αὐτὴ ἀξιολύπητος κατάστασις.

Εἰς ἓν χωρίον τῆς Νορμανδίας ἔλειψαν ἐπὶ τρία ἔτη αἱ μέλισσαι καὶ αἱ μηλέαι, ἐνῷ ἐξηκολούθουν ν' ἀνθίζουν, δὲν ἐκαρποφόρουν πλέον. Τότε ἐπρομηθεύθησαν νέα μελίσσια καὶ τὰ μῆλα ἔγειναν καθὼς πρὶν ἄφθονα.

Καὶ εἰς τὴν Αὐστραλίαν εὑρέθησαν εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἐγκαταστήσουν κυψέλας διὰ νὰ ἐπιτύχουν τὸν πολλαπλασιασμὸν τοῦ τριφυλλίου.

Εἰς τὴν Καλιφορνίαν, ὅπου ἡ καλλιέργεια τῶν ὀπωροφόρων δένδρων εἶνε πολὺ ἀνεπτυγμένη, θεωρεῖται ἀπαραίτητος ἡ συνδρομὴ τῶν μελισσῶν διὰ τὴν εὐδοκίμησιν αὐτῶν, καὶ διὰ τοῦτο ὅσον αὐξάνουν αἱ φυτεῖαι τῶν δένδρων, τόσον αὐξάνουν καὶ τὰ μελίσσια.

Ὁ Δαρβῖνος ἔκαμεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη πειράματα διὰ ν' ἀποδείξῃ ὅτι τὰ ἔντομα εἶνε χρησιμώτατα διὰ τὴν γονιμοποίησιν τῶν ἀνθέων.

Ἐὰν σκεπάσῃ κανεὶς μὲ ἓν λεπτότατον πανίον ἀνθισμένον κλάδον ἀμυγδαλιᾶς ἢ ῥοδακινιᾶς καὶ ἐμποδίσῃ τὰς μελίσσας νὰ πετοῦν ἀπὸ ἄνθους εἰς ἄνθος, θὰ παρατηρήσῃ ὅτι, καὶ ἂν ὅλον τὸ δένδρον γεμίσῃ ἀπὸ καρπούς, μόνος ὁ σκεπασμένος κλάδος θὰ μείνῃ ἐντελῶς ἄκαρπος ἢ θὰ καρποφορήσῃ πολὺ ὀλίγον.

Ἀλλ' ἡ μέλισσα χρησιμεύει ἀκόμη εἰς τὴν γεωργίαν, διότι καταστρέφει πολλὰ βλαβερὰ ἔντομα. Εἶνε σχεδὸν βέβαιον ὅτι ἐμποδίζει τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ***Ἀνθονόμου***, ἐντόμου καταστρεπτικοῦ διὰ τὰς μηλέας.

Ὁ ***Ἀνθονόμος*** γεννᾷ τὰ αὐγά του μέσα εἰς τὰ λευκὰ ἄνθη τῆς μηλέας καὶ αἱ μέλισσαι, διὰ νὰ ῥοφήσουν τὸ νέκταρ, τὰ ῥίπτουν ἔξω ἀπὸ τὸ ἄνθος καθὼς

μὲ τὴν γῦριν τοῦ ἄνθους.

Ἐὰν εἶνε σωστὸς ὁ ὑπολογισμὸς ὅτι μία μέλισ
ἠμπορεῖ νὰ ἐπισκεφθῇ εἰς διάστημα μιᾶς ὥρας διακ
σια πεντήκοντα ἄνθη, τότε εὐκόλως ἐννοεῖ κανεὶς πόσ
ἀποτελεσματικὴ εἶνε ἡ ἐνέργεια ἑνὸς ὁλοκλήρου μελι
σοκομείου ἀπὸ ἑκατομμύρια ἐργαζομένων μελισσῶν.

Εἰς τὴν γονιμοποίησιν τῶν ἀνθέων συντελοῦν περι
σότερον ἀπὸ ἄλλα ἔντομα αἱ μέλισσαι ὡς ἐκ τῆς συν
θείας, τὴν ὁποίαν ἔχουν, νὰ μὴ πετοῦν εἰς διαφόρ
εἰδῶν ἄνθη, ἀλλὰ
ἑνὸς εἴδους, ἕως ὅτ
συμπληρώσουν τὸ φο
τίον των καὶ ἐπιστρ
ψουν εἰς τὴν κυψέλη

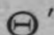
15. α) Στόμα σφηκός β) Στόμα μελίσσης.
(Διὰ τοῦ μικροσκοπίου).

Ἀλλ' ἐὰν ὠφελοῦ
αἱ μέλισσαι εἰς τ
καρποφορίαν τῶν δέ
δρων, τί κερδίζομεν, ἀφοῦ αὐταὶ πάλιν βλάπτουν κ
καταστρέφουν τοὺς καρποὺς ἅμα ὡριμάσουν ;

Αὐτὸ ἠμπορουν νὰ εἰποῦν μόνον ὅσοι δὲν γνωρίζου
πῶς εἶνε καμωμένον τὸ στόμα τῆς μελίσσης, μόνο
ὅσοι δὲν ἠξεύρουν ὅτι, καὶ ἂν θέλῃ, δὲν ἔχει τὴν δύνα
μιν ἡ μέλισσα νὰ δαγκάσῃ καὶ νὰ τρυπήσῃ τοὺς καρ
πούς, διότι αἱ λαβίδες τοῦ στόματός της δὲν εἶνε ὀδον
τωταὶ ὅπως τῆς σφηκός. Διαφέρουν δηλαδὴ τόσον
ὅσον τὸ ἁπαλὸν στόμα νεογεννήτου παιδίου ἀπὸ τ
γεμᾶτον ὀδόντας στόμα μεγάλου ἀνθρώπου.

μέλισσαι, ὅπως κοινῶς πιστεύεται. Τοῦτο ἐβε-
ιώθη ἀπὸ δοκιμάς, τὰς ὁποίας ἔκαμαν ἐπιστήμονες
ρισμένοι ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν τῶν Ἡνωμένων Πο-
τειῶν τῆς Ἀμερικῆς.

Πρό τινων ἐτῶν πολλοὶ Ἀμερικανοὶ ἀμπελουργοὶ
ρεπονέθησαν ὅτι τὰ γειτονικὰ μελίσσια ἔβλαπταν
ς ἀμπέλους των. Ἀλλ' αἱ δοκιμαὶ ἀπέδειξαν ὅτι
νον τὰς σαπημένας καὶ τὰς σκασμένας ῥᾶγας ἀπομυ-
ῦν αἱ μέλισσαι· εἶνε λοιπὸν μᾶλλον ὠφέλιμοι εἰς τὰς
πέλους παρὰ βλαβεραί.

Θ΄

Οἱ ἐχθροὶ τῶν μελισσῶν.

Αἱ μέλισσαι ἔχουν πολλοὺς ἐχθρούς, ἀλλ' ὁ ἐπικιν-
νότερος ἀπὸ ὅλους, ἀληθινὸς ὄλεθρος διὰ τὰς κυψέ-
ς, εἶνε ἓν μικρὸν ἔντομον λεπιδόπτερον, πεταλοῦδα
ομαζομένη ἀπὸ τοὺς ἐντομολόγους
alleria mellonella. Οἱ Γάλλοι
ὀνομάζουν Fausse Teigne (ψευ-
σκωρον), καὶ οἱ Γερμανοὶ ἀκριβέ-
ερον Wachsmotte (κηρόσκω-
ν). Ὁ ἑλληνικὸς λαὸς τὸ ὀνομάζει
νικῶς *Κάμπιαν*.

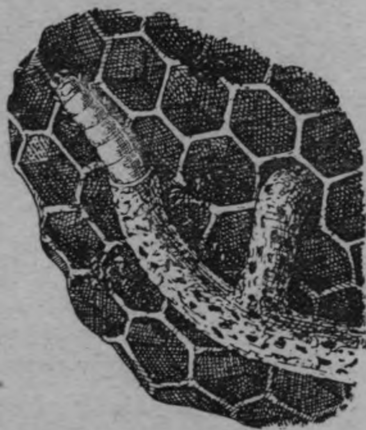

16. Κηρόσκωρος.

Τὸ ἔντομον αὐτὸ σπανίως φαίνεται κατὰ τὸ διά-
ημα τῆς ἡμέρας, διότι μένει κάπου τρυπωμένον.
ρὸς τὸ βράδυ ὅμως, ὅταν ὁ καιρὸς εἶνε ὁμιχλώδης,

Προσελκύεται ἐκεῖ ὄχι ἀπὸ τὸ μέλι, ἀλλὰ ἀπὸ
κηρίον, καὶ μὲ τὴν καταπληκτικὴν εὐκινησίαν τ
ποδῶν του καὶ τῶν πτερῶν του κατορθώνει νὰ ἀπ
φεύγῃ τὰς μέλισσας.

Ἅμα κατορθώσῃ νὰ εὕρῃ τὴν εἴσοδον τῆς κυψέλ
χωρὶς νὰ παρατηρηθῇ ἀπὸ τοὺς φύλακας, ἐμβαίνει
πολλὴν ἐπιτηδειότητα
γεννᾷ εἰς μίαν γωνίαν
αὐγά του. Ἐὰν δὲν τὸ κ
τορθώσῃ, διότι ἡ κυψέ
εἶνε καλὰ φυλαγμένη, τ
γεννᾷ ἀπ' ἔξω, ἐπάνω
καμμίαν σχισμάδα. Τὸ μ
κρὸν σκωλήκιον ἅμα ἐξέλ
ἀπὸ τὸ αὐγὸν τρυπώνει
τὸ ἐσωτερικὸν τῆς κυψέλ

17. Σκωλήκιον Κηροσκώρου ἐπάνω εἰς κηρήθραν.

Ἐκεῖ διὰ νὰ προφυλαχ
ἀπὸ τὰ κεντρώματα τ
μελισσῶν ὑφαίνει γύρω του ἓν εἶδος σωλῆνος ἢ σύρι
γος καὶ προχωρεῖ ἐντὸς αὐτῆς μὲ ὅλην του τὴν ἡσ
χίαν· μόνον τὴν κεφαλὴν ἐκθέτει μὲ ἀφοβίαν, δι
φορεῖ κράνος καὶ θώρακα ἀδιαπέραστον.

Ὁ σκῶρος αὐτὸς τοῦ κηρίου δὲν τρώγει μόν
τὸ κηρίον, ἀλλὰ καὶ τὴν γῦριν καὶ τὴν πρόπο
καὶ αὐτὰ τὰ ξύλα τῆς κυψέλης. Μετὰ τρεῖς ἑβδ
μάδας οἱ σκώληκές του δὲν βόσκουν πλέον καὶ ζ
τοῦν θέσιν κατάλληλον διὰ νὰ ὑφάνουν τὰ κουκο

'Από τὸν μικρόν, ἀλλὰ φοβερὸν αὐτὸν ἐχθρόν, προσ-
ἰλλονται πρὸ πάντων ὅσαι κυψέλαι δὲν εἶνε πυκνὰ
ιτοικημέναι ἢ ἔχουν χάσῃ τὴν Βασίλισσάν των.
Ημποροῦν δὲ νὰ καταστραφοῦν ἐντελῶς καὶ αἱ κηρῆ-
αι καὶ τὸ μελίσσιον. Κηρήθρα καταφαγωμένη ἀπὸ
ν σκῶρον, κοινῶς **καμπιασμένη**, ὁμοιάζει μὲ ἐλεεινὸν
ουρελόπανον.

'Εχθρὸς τῶν μελισσῶν εἶνε καὶ μία μεγάλη τρι-
ωτὴ πεταλοῦδα, ἀπὸ τὸ εἶδος τῶν Σφιγγῶν, ἡ λεγο-
ένη **Ἄτροπος**, ἡ ὁποία φέρει ἐπάνω
ς τὴν ῥάχιν της παράξενον σημεῖον
σὰν κεφαλὴν νεκροῦ.

Αὕτη τρώγει ὄχι τὸ κηρίον, ἀλλὰ
ὸ μέλι. Ἅμα κατορθώσῃ νὰ ἔμβῃ εἰς
ὴν κυψέλην, φωνάζει μὲ παράξενον
ρόπον καὶ ἡ φωνή της εἶνε τόσον
ρομακτικὴ διὰ τὰς μελίσσας, ὅσον ἡ
ωνὴ τοῦ ὀρνέου διὰ τὰ μικρὰ πτηνά.

18. **Φίλανθος ὁ μελισσοφάγος.**

Αἱ σφῆκες καὶ ἄλλα μεγάλα ἔντομα συλλαμβάνουν
αὶ τρώγουν τὰς μελίσσας ἐνῷ πετοῦν. 'Από ὅλα φο-
ερώτερον εἶνε τὸ λεγόμενον **Φίλανθος ὁ μελισσοφά-
ος**· εἰς τὴν Γερμανίαν τὸν ὀνομάζουν λύκον τῶν
ελισσῶν (Bienenwolf).

Αὐτὸς κατορθώνει μὲ ἓν κέντρωμά του νὰ καθιστᾷ
ναίσθητον τὴν μέλισσαν ἅμα τὴν συλλάβῃ. Τότε τὴν
έρει εἰς τὴν φωλεάν του καὶ ἐπάνω εἰς τὸ σῶμά της
εννᾷ ἓν αὐγόν. Τὸ σκωλήκιον τὸ ὁποῖον ἐξέρχεται ἀπὸ

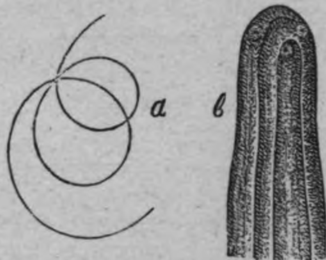
ἀναίσθητον, ἀλλὰ ζωντανὸν ἀκόμη.

Οἱ μύρμηκες εἶνε ἐνοχλητικοὶ εἰς τὰς μελίσσα ἀλλὰ δὲν κάμνουν ζημίαν. Εἰς τὰς κυψέλας ἐμβαίνο καὶ κτίζουν κἄποτε φωλεάς, μᾶλλον χάριν τῆς ζέστη

Ἓν εἶδος κολεοπτέρου, ἡ Μελόη, ὅταν ἀκόμ εἶνε μέσα εἰς τὰ ἄνθη, σκωλήκιον πολὺ μικρό κατορθώνει νὰ κρεμασθῇ ἐπάνω εἰς τὸ τρίχωμα τ μελίσσης καὶ μεταφέρεται εἰς τὴν κυψέλην. Τὰ σκω λήκια αὐτὰ τόσον ἐνοχλοῦν καὶ ἐρεθίζουν τὰς μελί

19. *Μελισσόψειρα.*
(Διὰ τοῦ μικροσκοπίου).

20. *α) Μέρμις β) Κεφαλὴ Μέρμιδ*
(Διὰ τοῦ μικροσκοπίου).

σας, ὥστε, ἂν τύχουν πολλά, ἠμποροῦν νὰ τὰς κάμο νὰ ἀποθάνουν ἀπὸ τὸ κακόν των. Προξενοῦν ἀκόμ καὶ ἄλλην ζημίαν τὰ σκωλήκια τῆς Μελόης: τρώγο τὰ αὐγὰ τῶν μελισσῶν εἰς τὰς κηρήθρας.

Ὑπάρχουν καὶ ἄλλα ἔντομα ὀλιγώτερον βλα πτικά. Τὸ πλέον παράξενον εἶνε ἡ *Μελισσόψειρα.* Τ μικροσκοπικὸν αὐτὸ παράσιτον ζῇ ἐπάνω εἰς τὸ σῶμ τῆς μελίσσης καί, ἅμα πεινάσῃ, πλησιάζει πρὸς τ στόμα της καὶ τὴν γαργαλίζει, ἕως ὅτου τὴν ἀνα κάσῃ νὰ τοῦ δώσῃ ὀλίγον μέλι διὰ νὰ ἡσυχάσῃ.

αι, τὴν Μέρμιδα (Mermis), ἀνάλογον μὲ τοὺς σκώ-
ηκας, τοὺς ὁποίους ἔχουν τὰ ζῷα εἰς τὰ ἔντερά
ων. Ἀφοῦ εἶνε παράσιτον τῆς μελίσσης, ἠμπορεῖ νὰ
αντασθῇ κανεὶς πόσον εἶνε μικρόν!

Ἀπὸ τὰ πτηνὰ ὁ μεγαλήτερος ἐχθρὸς τῶν μελισ-
ῶν εἶνε ὁ *Μέροψ*, ὁ γνωστὸς μὲ τὸ ὄνομα ***Μελισ-***

21. Μέροψ ἢ Μελισσουργός.

ουργὸς ἢ ***Μελισσοφάγος.*** Καὶ πολλὰ ἄλλα ἐντομο-
άγα πτηνά, πρὸ πάντων ὁ Αἰγίθαλος — καὶ αὐτὸν
Μελισσουργὸν τὸν ὀνομάζουν εἰς τὴν Θεσσαλίαν — κυνη-
οῦν τὰς μελίσσας. Ὑπάρχει ἰδέα ὅτι καὶ οἱ Σπουρ-
ῖται εἶνε καταστρεπτικοὶ διὰ τὰ μελίσσια, ὅταν εἶνε
ολλοί· διὰ τοῦτο οἱ Ἄγγλοι μελισσοκόμοι τοὺς κατα-
ώκουν χωρὶς ἔλεος. Ἄξιον παρατηρήσεως εἶνε ὅτι αἱ

νας, δὲν ἐγγίζουν τὰς Ἐργάτιδας, πιθανώτατα διό
φοβοῦνται τὸ φαρμακερὸν κέντρον. Διὰ τὸν αὐτὸ
λόγον καὶ ἄλλα ἐντομοφάγα πτηνὰ δὲν τρώγουν τὰ
μελίσσας.

Ὀλίγας μελίσσας κατορθώνουν νὰ φάγουν αἱ σαῦ
ραι. Οἱ φρῦνοι παραφυλάττουν πλησίον εἰς τὰς κυψέ

22. Αἰγίθαλος ἢ Κλειδωνᾶς.

λας καὶ ἁρπάζουν εἰς τὸν ἀέρα τὰς Ἐργάτιδας ὅσ
ἐπιστρέφουν φορτωμέναι μέλι.

Ἐχθρὸς τῶν μελισσῶν ἐπικίνδυνος εἰς τὴν Κρήτ
θεωρεῖται καὶ ὁ τρωγλοδύτης Τρόχος, ὁ καλούμεν
ἐκεῖ ***Ἄρκαλος*** καὶ εἰς τὴν Θεσσαλίαν ***Ἄσβος***. Αὐτ
πηγαίνει τὴν νύκτα, ἀνατρέπει μὲ τὸ ῥύγχος του τ
κυψέλας καὶ τρώγει τὸ περιεχόμενον μέλι χωρὶς ν
τὸν ἐνοχλοῦν τὰ κέντρα τῶν μελισσῶν, τὰ ὁποῖα χώ
νονται ματαίως εἰς τὸ δασύμαλλον δέρμα του.

Παροιμιώδης εἶνε καὶ ἡ πρὸς τὸ μέλι ἀγάπη τ

τῶν ὑπάρχουν ἐχθροί των μελισσῶν; Καὶ ἐν τούτοις ὁ *Μελισσοπιάστης* (Setaire verticillée) ἔλαβε τὸ ὄνομα αὐτό, διότι ὅσαι μέλισσαι καθίσουν ἐπάνω εἰς τὸν τριχωτὸν στάχυν του κολλοῦν καὶ ἀποθνήσκουν ἐκεῖ. Καὶ εἰς τὰ ἄνθη τῆς Ἀσκληπιάδος πολλάκις εὑρίσκουν οἰκτρὸν τέλος αἱ Ἐργάτιδες, ἂν τύχῃ νὰ σφηνωθῇ ἐκεῖ κανεὶς ἀπὸ τοὺς πόδας των.

. Μελισσοπιάστης.

24. Μέλισσα συλλαμβανομένη ἀπὸ ἄνθος Ἀσκληπιάδος.

Ἀλλ' ὁ ἐπικινδυνότατος ἐχθρός, ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ...πορεῖ νὰ φέρῃ τὰς μεγαλητέρας ζημίας εἰς τὰς ...ψέλας καὶ νὰ ἐρημώσῃ ἐντὸς μιᾶς ἡμέρας ὁλόκληρον ...ελισσοτροφεῖον, εἶνε αἱ αἰφνίδιαι κακοκαιρίαι καὶ αἱ ...ταιγίδες τῆς ἀνοίξεως καὶ τοῦ θέρους. Ἀλλοίμονον ... τὰς δυστυχισμένας Ἐργάτιδας, ὅσας ἡ φιλοπονία ...ρέσυρε μακρὰν τῆς κατοικίας των! Ἀπὸ τοιαύτην

καλοκαιρινὴν καταιγίδα ἓν μόνον μελίσσιον ἠμπορεῖ νὰ χάσῃ τρεῖς καὶ τέσσαρας χιλιάδας μελίσσας.

Ι΄

Ἀσθένειαι τῶν μελισσῶν.

Δὲν εἶνε πολλαὶ αἱ ἀσθένειαι τῶν μελισσῶν, κυρίως δὲ μία μόνη ἀποβαίνει καταστρεπτικὴ διὰ τὰς κυψέλας, ἡ ὀνομασθεῖσα *Λακίς*, (ῥάκος), κατὰ μετάφρασιν τοῦ γαλλικοῦ Loque, ἢ *Σῆψις τῶν νεοσσῶν*, ἐκ τοῦ γερμανικοῦ Faulbrut. Ἡ ἀσθένεια αὕτη ἦτο γνωστὴ καὶ εἰς τοὺς ἀρχαίους, διότι ἀναφέρεται ἀπὸ τὸν Ἀριστοτέλην ὡς «ἀργία τῶν μελιττῶν καὶ δυσωδία τῶν σμηνῶν». Ὁ λαὸς εἰς τὴν Κρήτην τὴν ὀνομάζει ***πανοῦκλαν***, διὰ νὰ φανερώσῃ πόσον εἶνε φοβερά.

Κατὰ τὰς νεωτάτας παρατηρήσεις ἡ ἀσθένεια αὐτὴ προέρχεται, ὅπως καὶ τῶν ἀνθρώπων αἱ περισσότεραι ἀσθένειαι, ἀπὸ ἓν βακτηρίδιον, δηλαδὴ μικρόβιον, τὸ ὁποῖον ἔχει σχῆμα μικροσκοπικῆς ῥάβδου.

Εἰς τὴν ἀρχὴν προσβάλλονται οἱ σκώληκες ἐντὸς τῶν κελλίων, κατόπιν ὅμως μεταδίδεται ἡ ἀσθένεια εἰς ὁλόκληρον τὸ μελίσσιον καὶ εἰς τὰς γειτονικὰς κυψέλας. Συνήθως πρώτην πηγὴν ἔχει ἡ ἀσθένεια τὰς κυψέλας ἐκείνας, ὅπου τυχὸν ἐγκατελείφθησαν οἱ σκώληκες ἀπὸ τὰς μελίσσας ἐπάνω εἰς τὰς κηρήθρας καὶ ἀποθνήσκουν ἀπὸ τὴν πεῖναν. Αἱ ἐρημωμέναι αὐταὶ κυψέλαι ἀναδίδουν δυσωδίαν, ἡ ὁποία ὁμοιάζει μὲ τὴν ὀσμὴν χαλασμένου κρέατος. Ἐκεῖ, ἂν τύχῃ νὰ εἰσέλθῃ

τὸ μικρόβιον, εὑρίσκει μέρος εὐνοϊκὸν καὶ ἀμέσως ἀναπτύσσεται.

Ἡ σῆψις προέρχεται ἀκόμη ἐκ τῆς ἀποτόμου μεταβολῆς τοῦ καιροῦ ἀπὸ θερμοῦ εἰς ψυχρὸν ἢ ἕνεκα ἐλλείψεως τροφῆς.

Τὸ περίεργον εἶνε ὅτι ἐνῷ αἱ μέλισσαι ῥίπτουν ἔξω ἀπὸ τὴν κυψέλην τοὺς σκώληκας, ὅσοι ἀποθνήσκουν εἰς τὰς κηρήθρας, δὲν ἐγγίζουν ποτὲ τὰ θύματα τῆς ἀσθενείας ταύτης. Διὰ νὰ ἐννοήσῃ κανεὶς πόσον μικρὰ εἶνε τὰ βακτηρίδια τῆς σήψεως, ἀρκεῖ νὰ μάθῃ ὅτι εἰς ἕνα νεκρὸν μελισσοσκώληκα εὑρέθησαν **ἓν δισεκατομμύριον**.

Ἄλλη ἀσθένεια τῶν μελισσῶν εἶνε ἡ δυσεντερία. Προέρχεται ἀπὸ τὴν κακοπέρασιν τοῦ μελισσίου κατὰ τὸ διάστημα τοῦ χειμῶνος, ἰδίως ἀπὸ τὴν ὑγρασίαν.

Κἄποτε αἱ μέλισσαι προσβάλλονται καὶ ἀπὸ ἓν εἶδος ζάλης· τρέχουν καὶ γυρίζουν, γυρίζουν ὡσὰν μεθυσμέναι. Ἡ ζάλη αὐτὴ προέρχεται ἴσως ἀπὸ τὸ νέκταρ ναρκωτικῶν ἀνθέων, καὶ εἶνε κἄποτε θανατηφόρος.

Ἀποθνήσκουν ἀκόμη αἱ μέλισσαι καὶ ἀπὸ ἄλλην ἀσθένειαν, τὴν ***ἀσθένειαν τοῦ Μαΐου***, ὅπως τὴν ὀνομάζουν οἱ ξένοι μελισσοκόμοι. Ἡ κοιλία των φλογίζεται καὶ φουσκώνει, αἱ ἀσθενεῖς μέλισσαι σύρονται μὲ κόπον, καὶ ὕστερον ἀπὸ ὀλίγας ὥρας πίπτουν νεκραί.

Ὁλόκληρον μελίσσιον ἠμπορεῖ ν᾿ἀποθάνῃ ἀπὸ τὴν πολλὴν ζέστην ἢ νὰ πάθῃ ἀσφυξίαν κατὰ τὸ θέρος, ἂν δὲν ἀερίζεται ἀρκετὰ ἡ κυψέλη.

ΙΑ′

Ἡ μελισσοκομία.

Ἡ μέλισσα ἦτο γνωστὴ εἰς τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους. Ἀλλὰ ποῖος ἄνθρωπος, εἰς ποῖον μέρος, καὶ μὲ ποῖον τρόπον ἐτρύγησε τὸ πρῶτον ἄγριον μελίσσιον καὶ ἔφαγε τὸ πρῶτον μέλι, δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἐξακριβωθῇ ἱστορικῶς. Δὲν εἶνε ἐπίσης ἐξηκριβωμένον ποῖος πρῶτος ἐπεχείρησε νὰ διατηρήσῃ μελίσσας, ποῖος δηλαδὴ εἶνε ὁ ἀληθινὸς θεμελιωτὴς τῆς μελισσοκομίας.

Ὁπωσδήποτε, οἱ ἐντομολόγοι παραδέχονται τὴν μέλισσαν ὡς γέννημα τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἢ τῆς Ἑλλάδος, καὶ φρονοῦν ὅτι ἐκεῖθεν μετεδόθη καὶ εἰς τὴν λοιπὴν Εὐρώπην καὶ εἰς τὰ ἄλλα μέρη τοῦ κόσμου.

Ὥστε ἡ μέλισσα δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς Ἑλληνοποῦλα καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες δὲν σφάλλουν ἀποδίδοντες τὸ ὄνομα τοῦ *Μελισσέως*, ἱδρυτοῦ καὶ προστάτου τῆς μελισσοκομίας, εἰς τὸν Ἀρισταῖον, τὸν υἱὸν τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Κυρήνης καὶ θεὸν τῆς εὐφορίας.

Ἡ ἑλληνικὴ φαντασία συνέδεσε τὰς μελίσσας μὲ ἄλλους μύθους καὶ ἐπλάσθη ἐκ τούτων ἡ ἀρχαία δοξασία ὅτι αἱ μέλισσαι γεννῶνται ἀπὸ τὸ αἷμα νεκροῦ ταύρου.

Ἀπὸ τὴν δοξασίαν αὐτὴν ὁ Βεργίλιος ἐνεπνεύσθη τοὺς θαυμασιωτέρους στίχους τοῦ τετάρτου βιβλίου τῶν Γεωργικῶν του, τὸ ὁποῖον εἶνε ὁλόκληρον ἀφιερωμένον

εἰς τὴν ἐξύμνησιν τῶν μελισσῶν μὲ θερμὴν ἀγάπην, ἀλλ' ὄχι καὶ μὲ περισσοτέρας γνώσεις παρ' ὅσας εἶχεν ὁ Ἀριστοτέλης καὶ ὁ Πλίνιος.

Ὁ βοσκὸς Ἀρισταῖος, λέγει ὁ Βεργίλιος, εἶδε τὴν καταστροφὴν τῶν μελισσῶν ἀπὸ ἀσθένειαν καὶ ἀπὸ πεῖναν, καὶ ἔτρεξεν ἀπελπισμένος εἰς τὴν μητέρα του τὴν Κυρήνην, κόρην τοῦ ποταμοῦ Πηνειοῦ, διὰ νὰ μάθῃ τὴν αἰτίαν τῆς ἐναντίον του καταδρομῆς.

Ἡ νύμφη συγκινεῖται ἀπὸ τὰς ἐπικλήσεις τοῦ ἀγαπημένου της υἱοῦ καὶ παραγγέλλει εἰς τὸν Πηνειὸν νὰ παραμερίσῃ τὰ νερά του διὰ νὰ ἔλθῃ πλησίον της ὁ Ἀρισταῖος.

Τότε ἡ Κυρήνη τὸν ὁδηγεῖ πῶς καὶ ποῦ νὰ εὕρῃ τὸν Πρωτέα, νὰ τὸν δεσμεύσῃ καὶ νὰ τὸν ἀναγκάσῃ νὰ τοῦ ἀποκαλύψῃ τὴν αἰτίαν τῆς ἐναντίον του καταδρομῆς. Καὶ διὰ νὰ τοῦ δώσῃ θάρρος καὶ δύναμιν τὸν λούει καὶ τὸν ἀλείφει μὲ θεῖα μύρα.

Ὁ Ἀρισταῖος φθάνει εἰς τὸ σπήλαιον τοῦ Πρωτέως, ὅπου τὸν παρακολουθεῖ καὶ ἡ Κυρήνη, κρυμμένη μέσα εἰς σύννεφον, καὶ κατορθώνει νὰ δεσμεύσῃ τὸν πολύμορφον γέροντα. Ἐκεῖνος ἀλλάσσει μορφὰς διὰ νὰ ἠμπορέσῃ νὰ διαφύγῃ· γίνεται πῦρ, γίνεται θηρίον, γίνεται κῦμα. Ἐπὶ τέλους ὅμως ἀπελπίζεται καὶ ὑποτάσσεται εἰς τὸν ἀνδρεῖον υἱὸν τῆς νύμφης. Ἀποκρίνεται εἰς τὰς ἐρωτήσεις του καὶ τοῦ φανερώνει ὅτι τὸν καταδιώκει ἡ κατάρα τοῦ Ὀρφέως, διότι αὐτὸς εἶνε ὁ αἴτιος τοῦ θανάτου τῆς Εὐρυδίκης του. Τοῦ ἐξιστορεῖ ὅτι μίαν ἡμέραν παρηκολούθει καὶ παρηνώχλει μὲ λόγους ἀγάπης τὴν

πιστὴν σύζυγον τοῦ Ὀρφέως. Ἐκείνη διὰ νὰ τὸν ἀποφύγῃ ἔτρεχεν εἰς τὴν ἄκραν τοῦ ποταμοῦ μέσα εἰς τὰ χόρτα καὶ δὲν παρετήρησεν ἐκεῖ κρυμμένον μεγάλον ὄφιν, ὁ ὁποῖος τὴν ἐδάγκασε καὶ τὴν ἐθανάτωσεν.

Ἡ μήτηρ του τότε τὸν παρηγορεῖ καὶ τοῦ λέγει :

— Υἱέ μου, ἐλάφρωσε τὴν καρδίαν σου ἀπὸ τὰς λύπας, αἱ ὁποῖαι σὲ βαρύνουν. Ἔμαθες τὴν αἰτίαν τῶν ἀτυχημάτων σου· αἱ νύμφαι τῶν δασῶν, τῆς Εὐρυδίκης αἱ σύντροφοι, κατέστρεψαν τὰς μελίσσας σου. Πήγαινε νὰ ἐπικαλεσθῇς τὴν χάριν των καὶ νὰ τὰς ἐξιλεώσῃς. Ἀλλὰ μάθε πρῶτον μὲ ποῖον τρόπον πρέπει νὰ τὸ κάμῃς. Ἔκλεξε ἐπάνω εἰς τὰς χλοερὰς κορυφὰς τοῦ Λυκαίου ὄρους, ὅπου βόσκουν τὰ ποίμνια, τέσσαρας ὑπερηφάνους ταύρους καὶ ἄλλας τόσας δαμάλεις, τῶν ὁποίων ἡ κεφαλὴ δὲν ἐδοκίμασεν ἀκόμη ζυγόν. Στῆσε τέσσαρας βωμοὺς πλησίον τοῦ ἱεροῦ τῶν νυμφῶν, βύθισε τὴν ἱερὰν μάχαιραν εἰς τὸν λαιμὸν τῶν θυμάτων καὶ κατόπιν ἄφησε τὰ σώματά των εἰς τὸ ἱερὸν ἄλσος. Καὶ ὅταν ἡ ἐνάτη αὐγὴ προβάλῃ εἰς τὸν ὁρίζοντα, θὰ προσφέρῃς εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Ὀρφέως παπαρούνας, σύμβολον τῆς λήθης· θὰ καταπραΰνῃς τὴν Εὐρυδίκην μὲ τὴν θυσίαν μιᾶς δαμάλεως, καὶ ἀφοῦ σφάξῃς ἓν μαῦρον ἀρνίον, θὰ εἰσέλθῃς πάλιν εἰς τὸ ἄλσος.

Ὁ Ἀρισταῖος, εὐπειθὴς εἰς τὰς συμβουλὰς τῆς μητρός του, ἐκτελεῖ ἀκριβῶς ὅλα ὅσα τοῦ παρήγγειλε καὶ τὴν ἐνάτην πρωΐαν εἰσέρχεται εἰς τὸ ἄλσος.

Ἔξαφνα, ὢ τοῦ θαύματος ! Μέσα ἀπὸ τὰ ἐντόσθια

καὶ τὰ σπαραγμένα πλευρὰ τῶν βοῶν βλέπει νὰ πετοῦν ἀμέτρητοι μέλισσαι, νὰ σκορπίζωνται εἰς τὸν ἀέρα ὡς μεγάλον σύννεφον, καὶ ἐπὶ τέλους νὰ κρεμῶνται ὡς σταφύλια ἀπὸ τοὺς κλάδους ἑνὸς δένδρου.....

Μ' ὅλα ταῦτα δὲν ἔχομεν διδόμενα νὰ πιστεύσωμεν ὅτι ἡ μελισσοκομία ἦτο γνωστὴ κατὰ τοὺς ἡρωϊκοὺς χρόνους τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ Ὅμηρος, μολονότι δανείζεται ζωηροτάτας εἰκόνας ἀπὸ τὸν βίον τῶν μελισσῶν, δὲν ἀναφέρει τίποτε περὶ διατηρήσεως αὐτῶν εἰς τεχνητὰς κυψέλας. Καὶ θὰ εἶνε πολὺ τολμηρὸν νὰ ὑποθέσῃ κανεὶς ὅτι εἰς τὸ Β τῆς Ἰλιάδος λέγων **γλαφυρῆς πέτρης** ἐννοεῖ χειροποίητον κυψέλην ἀπὸ πηλὸν καὶ ὄχι σχισμάδα βράχου ὅπου κατοικεῖ ἄγριον μελίσσιον.

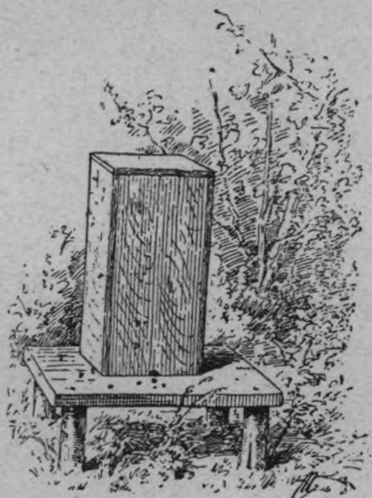
Πρῶτος ὁ Ἡσίοδος εἰς τὴν «Θεογονίαν» του ἐξυμνεῖ τὴν φιλοπονίαν τῶν μελισσῶν καὶ ἀναφέρει τὰς τεχνητὰς κατοικίας των, τὰς ὁποίας ὀνομάζει **ἐπηρεφέας σίμβλους**, δηλαδὴ «σκεπαστὰς κυψέλας».

Εἶνε δὲ γνωστὸν ὅτι μεταξὺ τῶν νόμων τοῦ Σόλωνος ὑπῆρχαν καὶ εἰδικαὶ διατάξεις διὰ τὴν ἀκμάζουσαν περὶ τὸν Ὑμηττὸν μελισσοκομίαν.

Ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας ἡ μελισσοκομία ἔμεινεν εἰς στασιμότητα. Οἱ ἄνθρωποι κατεσκεύαζαν μίαν κυψέλην ἀπὸ χονδρὸν κορμὸν δένδρου, ἐσωτερικῶς κενόν, ἢ πλασμένην ἀπὸ πηλὸν ἢ καὶ πλεγμένην μὲ κλάδους λυγαριᾶς ὡς καλάθιον. Καὶ τώρα ἀκόμη εἰς τὴν Ἑλλάδα αἱ κυψέλαι κατὰ τοὺς τρεῖς τούτους τρόπους

μερικὰς κατασκευασμένας ἀπὸ τέσσαρας σανίδας πλα-
τείας, καρφωμένας ὀρθὰς εἰς σχῆμα τετράγωνον, ὅπ
εἶνε αἱ καπνοδόχοι ἐπάνω εἰς τὰς στέγας.

Εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ Ἀφρικήν, καθὼς καὶ εἰς μερ
κὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου, μεταχειρίζονται πηλίν
κυψέλας, τὰς ὁποίας τοποθετοῦν πλαγίως. Εἰς τ
περισσοτέρας εὐρωπαϊκὰς χώρας αἱ κυψέλαι τῶν χωρ

25. Κυψέλη ἀπὸ σανίδας.

κῶν εἶνε καμωμέναι ἀπὸ λυγαριὰν καὶ ἔχουν τὸ κλα
σικὸν σχῆμα τῆς θολωτῆς κυψέλης.

Ἡ μελισσοκομία ἤρχισεν ἀπὸ τὸν 17ον αἰῶνα
γίνεται ἀντικείμενον σοβαρωτέρας σπουδῆς καὶ ἐπ
στημονικῆς μελέτης. Ἄνδρες πολυμαθεῖς ἐπεδόθησαν
ἀφοσίωσιν καὶ ἀγάπην εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς ζωῆς τ
μελισσῶν, καὶ εἰς τὴν ἐξακρίβωσιν τῶν τρόπων,

τοὺς ὁποίους ἠμπορεῖ νὰ κατορθωθῇ ἡ εὐδοκίμησις καὶ ἡ ἀνάπτυξις τῶν μελισσίων.

Ἡ σημερινὴ καταπληκτικὴ πρόοδος τῆς μελισσοκομίας χρεωστεῖται εἰς πολλοὺς τοιούτους, μεταξὺ τῶν ὁποίων κατέχουν θέσιν ὑπέροχον ὁ Ὁλλανδὸς Σβάμμερδαμ, ὁ Ἑλβετὸς Οὐμπέρ, ὁ Ἀμερικανὸς Λαγγστρόθ, ὁ Γερμανὸς Δζίερζον καὶ ἄλλοι, οἱ ὁποῖοι ἀφιέρωσαν ὁλόκληρον τὴν ζωήν των καὶ ἐθυσίασαν τὴν ὑγείαν των χάριν τῶν μελισσῶν.

Ὁ Σβάμμερδαμ, κατὰ τοὺς βιογράφους του, τόσον κατεβλήθη ἀπὸ τὴν κουραστικὴν μελέτην καὶ τὴν σπουδὴν τῆς ζωῆς τῶν μελισσῶν, ὥστε ποτὲ πλέον δὲν ἀνέκτησε τὴν ὑγείαν καὶ τὴν ἀκμήν, τὴν ὁποίαν εἶχε πρίν. Ὅλην τὴν ἡμέραν ἦτο προσηλωμένος εἰς παρατηρήσεις καὶ ὅλην τὴν νύκτα ἐπροσπάθει νὰ ἐξηγήσῃ τὰ διάφορα φαινόμενα καὶ νὰ τὰ σχεδιογραφήσῃ. Ἡ ἐργάσιμος ἡμέρα ἤρχιζε δι' αὐτὸν εἰς τὰς ἓξ τὸ πρωΐ, ὅτε τὸ φῶς ἦτο ἀρκετὸν διὰ τὴν ἐξέτασιν τῶν ἀγαπητῶν του ἐντόμων. Ἕως τὴν μεσημβρίαν ἐξηκολούθει χωρὶς διακοπὴν τὴν ἐργασίαν, ἐκτεθειμένος εἰς τὰς θερμὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου, μὲ τὴν κεφαλὴν ἀσκεπῆ διὰ νὰ βλέπῃ καλήτερα, μὲ τὸ μέτωπον λουσμένον ἀπὸ ἱδρῶτα. Διέκοπτε τὸ ἔργον του μόνον καὶ μόνον διότι οἱ ὀφθαλμοί του ἐκουράζοντο ἀπὸ τὴν λάμψιν τοῦ ἡλιακοῦ φωτὸς καὶ ἀπὸ τὴν χρῆσιν τοῦ μικροσκοπίου καὶ δὲν διέκριναν πλέον τὰ ἀντικείμενα. Διὰ τοῦτο ἐξέφραζε πάντοτε μίαν ἐπιθυμίαν: νὰ εἶχεν εἰς τὴν διάθεσίν του ἓν ὁλόκληρον ἔτος μὲ διαρκῆ καλο-

καιρίαν καὶ ἔπειτα μίαν ἀτελείωτον πολικὴν νύκτα διὰ νὰ περιγράψῃ τὰς ἀνακαλύψεις του καὶ νὰ τὰς σχεδιογραφήσῃ.

Καὶ τοῦ Οὐμπὲρ τοῦ Ἑλβετοῦ φυσιοδίφου, τὸν ὁποῖον γενικῶς ἀνακηρύττουν ἡγεμόνα τῆς μελισσοκομίας, ἡ ζωὴ ἀφιερώθη εἰς τὰς μελίσσας. Ἀλλὰ συγχρόνως αἱ μέλισσαι τοῦ ἐχρησίμευσαν ὡς μόνη παρηγορία καὶ εὐχαρίστησις. Ὁ ἀτυχὴς ἔχασε τὸ φῶς του εἰς νεαρὰν ἡλικίαν, ἐνῷ μάλιστα ἦτο ἀρραβωνισμένος. Μ' ὅλον τὸ συμβὰν δυστύχημα καὶ ἐναντίον τῆς γνώμης τῶν συγγενῶν της, ἡ μνηστή του δὲν ἐπείσθη νὰ διαλύσῃ τὸν ἀρραβῶνα. Ἔγεινε σύζυγος τοῦ ἀτυχοῦς τυφλοῦ καὶ πρότυπον γυναικὸς πιστῆς καὶ ἀφωσιωμένης. Μὲ τὴν ἀγάπην της ἐξησφάλισε τὴν οἰκογενειακὴν γαλήνην εἰς τὸν Οὐμπὲρ καὶ ἔζησε μαζί του ἐπὶ μακρὰ ἔτη, κατὰ τὰ ὁποῖα κατώρθωσεν, ὅσον ἦτο δυνατόν, νὰ ἐλαττώσῃ τὴν λύπην καὶ τὴν στενοχωρίαν του.

Τυφλὸς αὐτὸς ἔκαμε τὰς πολυετεῖς καὶ θαυμασίας παρατηρήσεις του μὲ τὴν βοήθειαν τῆς γυναικός του καὶ ἑνὸς ὑπηρέτου. Μποῦρνενς ἐλέγετο ὁ ἁπλοϊκὸς αὐτὸς χωρικός, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα ἀναφέρεται πάντοτε μαζὶ μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Οὐμπέρ. Καὶ ἦτο ἐκ φύσεως πολὺ νοήμων, ἐνεργητικώτατος καὶ ἐμπνευσμένος τόσον ἐνθουσιασμὸν ἀπὸ τὸν κύριόν του, ὥστε ἔκαμε διὰ τὴν μελισσοκομίαν, ὅ,τι κανεὶς ἄλλος δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ κάμῃ.

Διηγοῦνται ὅτι κάποτε διὰ νὰ ἐξακριβωθῇ μία παρατήρησις ἔπρεπε νὰ ἐξετασθοῦν ἀνὰ μία χωριστὰ ὅλαι

ὲ τόσον ζῆλον, ὥστε ἐπὶ ἕνδεκα ἡμέρας κατὰ συνέ-
ειαν δὲν διέκοψε τὴν ἐργασίαν αὐτήν, παρὰ μόνον διὰ
ὰ ξεκουράσῃ τοὺς ὀφθαλμούς του, ὅταν τὸ φῶς του
θαμβώνετο καὶ δὲν ἔβλεπε πλέον.

Μὲ ὄχι ὀλιγώτερον ζῆλον καὶ πρὸς μέγα ὄφελος

26. Μελισσοκόμος ἐξετάζων κυψέλην.

ῆς μελισσοκομίας ἀφιερώθη εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν
ελισσῶν ὁ Ἀμερικανὸς Λαγγστρόθ, ὁ θεωρούμενος
ς θεμελιωτὴς τῆς Ἀμερικανικῆς μελισσοκομίας. Αὐ-
ὸς μὲ τὴν ῥιζικὴν μεταρρύθμισιν τῆς παλαιᾶς κυψέ-
ης ἔφερεν ἀληθινὴν ἐπανάστασιν εἰς τὸν κόσμον τῶν
ελισσοτρόφων.

Ἡ ἐπανάστασις αὐτὴ προῆλθεν ἀπὸ τὴν ἐφεύρεσιν τῆς νέας κυψέλης μὲ τὰ κινητὰ πλαίσια, ὅπου αἱ κηρῆθραι προσαρμόζονται ἀπαράλλακτα καθὼς αἱ εἰκόνες εἰς τὰς κορνίζας των.

Ἡ πρώτη ἰδέα τοῦ νὰ εὑρεθῇ τρόπος, ὥστε ν' ἀποσπᾶται μ' εὐκολίαν ἡ κηρήθρα ἀπὸ τὴν κυψέλην, χωρὶς νὰ κόπτεται καὶ νὰ κομματιάζεται, φαίνεται ὅτι ἔχει ἑλληνικὴν τὴν ἀρχὴν καὶ ἦλθεν εἰς τὸν νοῦν τῶν κατοίκων τῶν Κυκλάδων νήσων.

Ὁ Δελλαρόκκας εἰς τὸ περὶ μελισσῶν βιβλίον του, κατὰ τὸ 1790, περιγράφει κυψέλην, τὴν ὁποίαν εἶδεν εἰς τὰς Κυκλάδας. Ἡ διαφορὰ τῆς κυψέλης αὐτῆς ἀπὸ ἄλλας ἦτο ὅτι ἀντὶ νὰ ἔχῃ ἐπάνω μίαν μονοκόμματον σανίδα ὡς σκέπασμα, εἶχε πολλὰ στενώτατα σανίδια, ὡς πήχεις κατὰ σειρὰν, χωρισμένα εἰς σχῆμα ἐσχάρας.

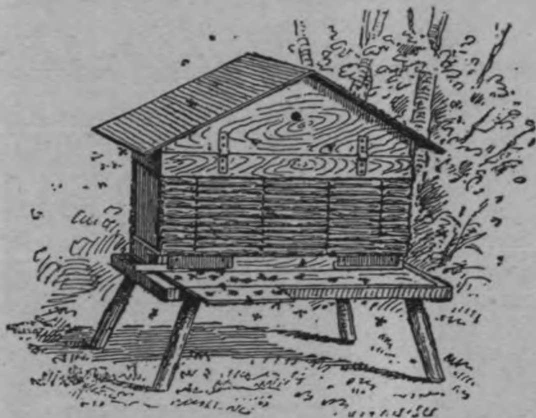
Αἱ μέλισσαι ἀρχίζουν τὰς κηρήθρας των ἀπὸ τὸ ἐπάνω μέρος καὶ τὰς οἰκοδομοῦν κατ' ἀνάγκην χωριστὰ εἰς τὰ διάφορα σανίδια. Ἀλλὰ μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν χωρίζεται μόνον τὸ ἐπάνω μέρος τῆς κηρήθρας, τὰ πλάγια ὅμως εἶνε κολλημένα εἰς τὰς πλευρὰς τῆς κυψέλης καὶ πρέπει νὰ κοποῦν.

Μὲ τὰ κινητὰ πλαίσια ὁλόκληρος ἡ κηρήθρα εἶνε χωρισμένη καὶ ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ τὴν μετατοπίσῃ, νὰ τὴν βάλῃ εἰς ἄλλην κυψέλην, νὰ τὴν ἐξετάσῃ μὲ τὴν ἡσυχίαν του, ἀφοῦ παραζαλίσῃ ὀλίγον μὲ τὸ κάπνισμα τὰς μέλισσας.

Μὲ τὰ κινητὰ πλαίσια ἀφαιρεῖ τὸ μέλι ἀπὸ τὴν

ὶ ἔχει χιλίας εὐκολίας διὰ τὴν προκοπὴν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν μελισσῶν, τὰς ὁποίας μόνον εἷς μελισσοκόμος ἠμπορεῖ νὰ ἐννοήσῃ.

Κυψέλαι μὲ κινητὰ πλαίσια ὑπάρχουν σήμερον πολλαὶ εἰς κοινὴν χρῆσιν καὶ καθημερινῶς τροποποιοῦνται καὶ τελειοποιοῦνται. Ὅλαι ὅμως ἔχουν ὁμοιότητα

27. *Νέα κυψέλη.*

μεταξύ των. Ἀποτελοῦνται ἀπὸ ἓν εἶδος κιβωτίου καὶ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ὑπάρχουν πλαίσια κατὰ σειρὰν κρεμασμένα καὶ στερεωμένα ὥστε νὰ μὴν κινοῦνται ὅταν ἐργάζωνται αἱ μέλισσαι. Τὰ πλαίσια αὐτὰ ἔχουν τὸν ἐπάνω πῆχυν μακρότερον πρὸς τὰ πλάγια, διὰ νὰ στηρίζωνται εἰς τὸ ἐπάνω μέρος τῶν πλευρῶν τῆς κυψέλης, ἀπαράλλακτα ὅπως στηρίζονται ἐπάνω εἰς τοὺς τοίχους τῶν οἰκοδομῶν τὰ ξύλα τῆς στέγης.

Τὰ πλαίσια ἔχουν διαφορετικὰς διαστάσεις εἰς ἕκα-

στον σύστημα κυψέλης, εἶνε ὅμως πάντοτε τετράγωνα. Μερικὰ ἔχουν μεγαλήτερον πλάτος, ἄλλα μεγαλήτερον ὕψος, καὶ ἄλλα ἴσον ὕψος καὶ πλάτος. Τὰ ξύλα τῶν πλαισίων ἔχουν τόσον πλάτος ὅσον ἀρκεῖ διὰ νὰ στερεώνεται μέσα ἡ κηρήθρα, καὶ τοποθετοῦνται εἰς ἀπόστασιν ἑνὸς δακτύλου τὸ ἓν ἀπὸ τὸ ἄλλο διὰ νὰ κυκλοφοροῦν ἐλεύθερα αἱ μέλισσαι εἰς τὸ μεταξὺ διάστημα.

Εἰς πολλὰς κυψέλας προστίθεται δεύτερον πάτωμα, ἢ καὶ τρίτον, ὅπου ἀποθηκεύουν αἱ μέλισσαι τὸ περισσεῦον μέλι. Ἄλλαι ἔχουν στέγην τριγωνικὴν καὶ ὑπερῷον μὲ τρίγωνα πλαίσια. Ἐν γένει αἱ νέαι κυψέλαι ὁμοιάζουν ὡς μικραὶ καλύβαι σκεπασμέναι μὲ ψάθαν ἢ μὲ προεξέχουσαν στέγην, καὶ ὅταν εἶνε πολλαὶ μαζὶ ἀποτελοῦν γραφικώτατον θέαμα.

Μὲ τὰς κινητὰς κηρήθρας ἡ παραγωγὴ τῶν μελισσῶν ἀνεπτύχθη εἰς βαθμὸν ἀπίστευτον διὰ τοὺς συνηθισμένους εἰς τὰς παλαιὰς καὶ πρωτογενεῖς κυψέλας. Ἀλλὰ καὶ ἡ διατήρησις μελισσοκομείου ἔγεινεν ἐνασχόλησις ὅσον ἐπικερδής, τόσον καὶ εὐχάριστος. Διὰ τοῦτο σήμερον ἐκτὸς τῶν ἐξ ἐπαγγέλματος ἐμπειρικῶν μελισσοτρόφων καὶ τῶν χωρικῶν, πολλοὶ ἄνθρωποι, ἀνεπτυγμένοι, ἐπεδόθησαν εἰς τὴν μελισσοκομίαν ἀπὸ ἀγάπην πρὸς τὰς μελίσσας. Μερικοὶ μάλιστα ἵδρυσαν εὐρύτατα μελισσοκομεῖα ἐπιστημονικῶς ὠργανωμένα κατὰ τὰς μεγάλας φυσιολογικὰς ἀνακαλύψεις τῶν τελευταίων χρόνων.

Ὑπάρχουν σήμερον εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ εἰς τὴν Ἀμερικὴν πολλοὶ σύλλογοι καὶ ἑταιρίαι μελισσοκόμων

καὶ διεθνῆ συνέδρια συγκροτοῦνται πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς μελισσοκομίας. Περιοδικὰ εἰδικὰ ἐκδίδονται εἰς ὅλας τὰς γλώσσας τοῦ πολιτισμένου κόσμου καὶ τὰ περὶ μελισσῶν βιβλία ἠμποροῦν ν' ἀποτελέσουν ὁλόκληρον βιβλιοθήκην.

Ἐργοστάσια μεγάλα λειτουργοῦν, τὰ ὁποῖα κατασκευάζουν ἀποκλειστικῶς κυψέλας διαφόρων συστημάτων καὶ ἄλλα ἐργαλεῖα χρήσιμα διὰ τὴν διατήρησιν τῶν μελισσῶν καὶ τὴν ἐκμετάλλευσιν τῆς κυψέλης. Ὑπάρχουν καὶ μελισσέμποροι ἐμπορευόμενοι μελίσσας διαφόρων εἰδῶν καὶ προμηθεύοντες μελίσσια ὁλόκληρα ἢ μόνον Βασιλίσσας.

Ἐν γένει ἡ καλλιέργεια τοῦ μικροῦ αὐτοῦ ἐντόμου ἐπασχολεῖ σημαντικὰ κεφάλαια εἰς τὸν βιομηχανικὸν καὶ ἐμπορικὸν κόσμον τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς. Εἶνε δὲ ἀπίστευτα τὰ ποσά, ὅσα κερδίζουν πολλοὶ μελισσοκόμοι.

Δύο ἀκόμη ἐφευρέσεις συνεπλήρωσαν τὴν νέαν κυψέλην καὶ ηὔξησαν τὰ ἐκ τῆς μελισσοκομίας κέρδη. Ἡ μία εἶνε ἡ ἀποστράγγισις τοῦ μέλιτος ἀπὸ τὰς κηρήθρας μὲ μηχανικὸν μέσον καὶ ἡ ἄλλη εἶνε αἱ τεχνηταὶ κηρῆθραι.

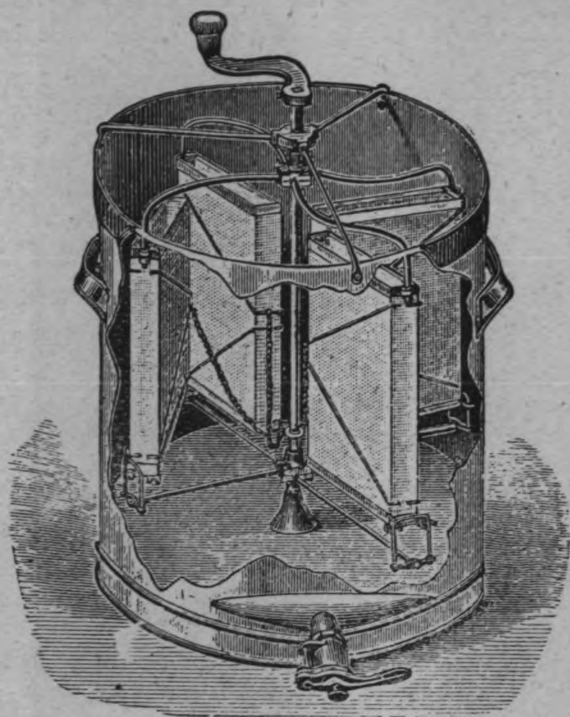
Τὸ μηχάνημα, μὲ τὸ ὁποῖον κενώνουν τὸ μέλι ἀπὸ τὰς κηρήθρας, στηρίζεται εἰς τὴν μαθηματικὴν ἀρχὴν τῆς κεντρόφυγος δυνάμεως, καὶ ἐφευρέθη κατὰ τύχην ἀπὸ ἕνα Βενετὸν ταγματάρχην (Hruschka). Αὐτὸς εἶχε δώσῃ εἰς τὸν υἱόν του ἓν τεμάχιον κηρήθρας γεμᾶτον μέλι μέσα εἰς πινάκιον. Τὸ παιδίον ἔθεσε

τὸ πινάκιον εἰς καλάθιον καί, διὰ νὰ παίξῃ, ἤρχισε νὰ τὸ στρέφῃ γύρω του γρήγορα. Ὁ πατήρ του παρετήρησε τότε μὲ ἀπορίαν ὅτι ὅλον τὸ μέλι εἶχε τρέξῃ ἀπὸ τὴν κηρήθραν. Ἐσυλλογίσθη λοιπὸν νὰ χρησιμοποιήσῃ τὴν κεντρόφυγα δύναμιν διὰ νὰ στραγγίζουν αἱ κηρῆθραι χωρὶς νὰ καταστρέφωνται. Πρὶν ἐφευρεθῇ ὁ τρόπος αὐτός, διὰ νὰ ἀφαιρεθῇ τὸ μέλι, ἐπιέζοντο αἱ κηρῆθραι. Τοῦτο γίνεται ἀκόμη εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ παντοῦ, ὅπου δὲν ἔχουν εἰσαχθῇ αἱ κυψέλαι μὲ τὰ κινητὰ πλαίσια. Διότι κηρῆθραι κομμέναι ἀπὸ κοινὰς κυψέλας δὲν ἠμποροῦν νὰ τεθοῦν εἰς τὸ εἰδικὸν μηχάνημα.

Τὸ κέρδος ἀπὸ τὴν ἐφεύρεσιν αὐτὴν εἶνε σημαντικόν. Ἡ κηρήθρα ἀκεραία, μὲ τὸ πλαίσιόν της, ἀφοῦ ἀφαιρεθῇ τὸ μέλι, τοποθετεῖται εἰς τὴν κυψέλην καὶ αἱ μέλισσαι τὴν γεμίζουν πάλιν εἰς ὀλίγον χρονικὸν διάστημα, ἐνῷ, ἂν κατεστρέφετο ἡ κηρήθρα, θὰ ἦσαν ὑποχρεωμέναι νὰ κάμουν ἄλλην κηρήθραν καὶ νὰ ἐξοδεύσουν ιὰ τὴν κατ ασκευὴν κηρίου ἀκριϐῶς τὸ μέλι αὐτό, τὸ ὁποῖον τώρα δίδουν ὡς κέρδος εἰς τὸν μελισσοκόμον. Ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ ποσοῦ καὶ ἡ ποιότης τοῦ μέλιτος εἶνε πολὺ καλητέρα, διότι σταλάζει ἁγνὸν ἀπὸ τὰ κελλία καὶ ὄχι ζυμωμένον μὲ κηρίον καὶ γῦριν.

Αἱ τεχνηταὶ κηρῆθραι εἶνε λεπταὶ πλάκες κήριναι. Ἐπάνω εἰς αὐτὰς χαράσσονται καὶ σκαλίζονται μὲ μηχάνημα, ἀπὸ τὸ ἓν μέρος καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο, αἱ βάσεις τῶν κελλίων. Κόπτεται ἓν τεμάχιον, ὅσον εἶνε ἀρκετὸν διὰ νὰ τεθῇ μέσα εἰς τὸ πλαίσιον, καὶ προσκολλᾶται εἰς

... μέλισσαι δέχονται μὲ πολλὴν εὐχα-
στησιν τὰς τεχνητὰς κηρήθρας καὶ τὰς συμπλη-
ονουν. Τὸ περίεργον εἶνε ὅτι παρακολουθοῦν μὲ
οσοχὴν τὰ χαραγμένα κελλία.

28. *Μηχάνημα διὰ τὴν ἐξαγωγὴν μέλιτος.*

Οἱ μελισσοκόμοι ἔχουν καὶ ἄλλα ὠφελήματα ἀπὸ
ς τεχνητὰς κηρήθρας. Τὸ κυριώτερον εἶνε ὅτι
ονται πλέον στρωταὶ καὶ ὁμαλαί. Ἀκόμη δὲ
ιορίζεται πολὺ ὁ ἀριθμὸς τῶν κελλίων διὰ τοὺς
φῆνας, διότι τὸ χαραγμένον δίκτυον ἀποτελεῖ-

ται ἀπὸ μικρὰ κελλία διὰ τὰς Ἐργάτιδας, καὶ αἱ μέλισσαι δὲν τὸ ἀλλάσσουν.

ΙΒ΄

Ἐγκατάστασις μελισσοκομείου.

Διὰ νὰ ἐγκαταστήσῃ κανεὶς ἓν μικρὸν μελισσοκομεῖον ἀπὸ δύο ἢ τρεῖς κυψέλας μὲ κινητὰς κηρήθρας δὲν χρειάζεται οὔτε κεφάλαια μεγάλα οὔτε γαίας ἐκτεταμένας, ἀφοῦ αἱ μέλισσαι τοῦ πτωχοῦ βόσκουν ἐλεύθεραι εἰς τὰ κτήματα τοῦ πλουσίου.

Ἐὰν ἔχῃ σκοπὸν νὰ μὴ πολλαπλασιάσῃ τὰς κυψέλας του, οὔτε νὰ ἀναλάβῃ τὴν διατήρησιν μελισσῶν ὡς ἐπιχείρησιν, ἀλλὰ μόνον ὡς εὐχάριστον ἐνασχόλησιν, τότε καὶ εἰς τὴν πόλιν, ἐπάνω εἰς τὴν στέγην τῆς οἰκίας του, ἠμπορεῖ νὰ στήσῃ ὀλίγας κυψέλας.

Ἀμερικανοὶ κάτοικοι μεγάλων πόλεων διατηροῦν τοιαῦτα μελισσοκομεῖα καὶ παράγουν ὄχι ὀλίγον μέλι. Εἷς κάτοικος τῶν Κιγκινάτων, πόλεως κατοικουμένης ἀπὸ 400 χιλιάδας ψυχάς, κατώρθωσε μὲ 22 κυψέλας, τοποθετημένας ἐπάνω εἰς τὴν στέγην τῆς οἰκίας του, νὰ παράγῃ εἰς τὸ διάστημα τοῦ ἔτους ἕως 1000 ὀκάδας μέλι!

Μίαν κυψέλην μόνην ἠμπορεῖ νὰ ἔχῃ κανεὶς καὶ εἰς τὸ παράθυρον τοῦ δωματίου του, μὲ τὴν εἴσοδον πρὸς τὰ ἔξω, ὥστε αἱ μέλισσαι νὰ πηγαινοέρχωνται ἐλεύ-

κίας. Ὑπάρχουν μάλιστα κυψέλαι μικραὶ ὑαλόφρακτοι, ἐπίτηδες διὰ τὸν σκοπὸν αὐτόν. Αἱ ὑαλόφρακτοι ψέλαι εἶνε πολὺ διασκεδαστικαὶ καὶ διδακτικαὶ συγόνως, διότι ἠμπορεῖ νὰ βλέπῃ κανεὶς ὅ,τι συμβαίνει σα καὶ νὰ παρακολουθῇ τὰς διαφόρους φάσεις τῆς ῆς τῶν μελισσῶν. Αἱ κυψέλαι αὐταὶ ἔχουν πρόσθετα

29. Μελισσοκομεῖον μὲ νέας κυψέλας.

επάσματα ἀπὸ σανίδας, ὥστε τὸ διαρκὲς φῶς νὰ ἡ τρομάζῃ τὰς μελίσσας. Βαθμηδὸν ὅμως καὶ χωρὶς έπασμα συνηθίζουν αἱ μέλισσαι καὶ δὲν ἐνοχλοῦνται θόλου.

Ἡ συνηθεστέρα τοποθέτησις τῶν κυψελῶν εἶνε εἰς ὕπαιθρον καὶ κοντὰ εἰς τὴν γῆν. Ὅλα τὰ έρη εἶνε κατάλληλα, ἀρκεῖ νὰ μὴ συχνάζωνται ἀπὸ

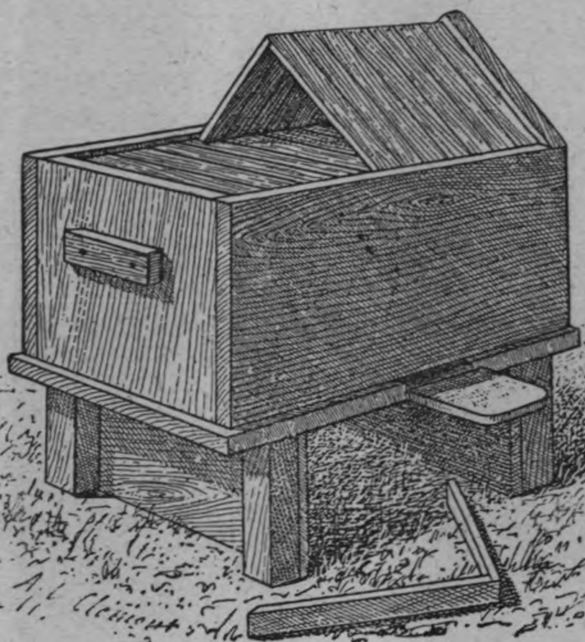
κόσμον καὶ νὰ μὴ κινδυνεύουν οἱ διαβάται καὶ τὰ ζῷα ἀπὸ τὴν ὀργὴν τῶν μελισσῶν. Πρέπει ἀκόμη νὰ εἶνε αἱ κυψέλαι προφυλαγμέναι ἀπὸ τοὺς δυνατοὺς ἀνέμους καὶ ἀπὸ τὰ νερὰ τῶν βροχῶν. Τὸ ἔδαφος κάτω καὶ ἐμπρὸς ἀπὸ τὴν κυψέλην στρώνεται μὲ σκόνην καρβούνων ἢ μὲ ἄμμον καὶ διορθώνεται, ὥστε νὰ εἶνε ὀλίγον κατηφορικὸν καὶ νὰ μὴ κρατῇ ὑγρασίαν. Ἡ εἴσοδος τῆς κυψέλης πρέπει νὰ βλέπῃ πρὸς ἀνατολὰς ἢ πρὸς μεσημβρίαν. Ἡ κυψέλη δὲν τοποθετεῖται ἐντελῶς κάτω εἰς τὸ χῶμα, ἀλλ' ἐπάνω εἰς ξύλινον σκαμνίον ὑψηλὸν ἕως δύο σπιθαμάς.

Αἱ κυψέλαι δὲν πρέπει νὰ εἶνε πολὺ πυκναὶ διὰ νὰ ἠμπορῇ νὰ τὰς ἐπισκέπτεται ὁ μελισσοκόμος μ' εὐκολίαν, ἀκόμη δὲ καὶ διὰ νὰ διακρίνῃ ἑκάστη μέλισσα τὴν κατοικίαν της. Κἄποτε ὅμως συγκεντρώνουν πολλὰς κυψέλας μαζί, χάριν ἀσφαλείας ἰδίως, καὶ σχηματίζουν πολὺ γραφικὰ κιόσκια. Ἀλλ' εἰς τὴν περίστασιν αὐτὴν συνηθίζουν νὰ βάφουν μὲ χωριστὸν χρῶμα τὴν εἴσοδον ἑκάστης κυψέλης, ὥστε αἱ μέλισσαι νὰ γνωρίζουν τὸ χρῶμα τῆς κυψέλης των καὶ νὰ μὴ πηγαίνουν κατὰ λᾶθος εἰς ἄλλην γειτονικήν.

Διὰ νὰ κάμῃ κανεὶς τὴν πρώτην ἀρχὴν μελισσοκομείου πρέπει νὰ φέρῃ ἔξωθεν, ἀπὸ τὴν Γαλλίαν, τὴν Ἑλβετίαν, τὴν Ἰταλίαν, τὴν Γερμανίαν ἢ τὴν Ἀγγλίαν, μίαν κυψέλην μὲ κινητὰ πλαίσια ὡς δεῖγμα, καὶ σύμφωνα πρὸς αὐτὴν νὰ κάμῃ ὅσας θέλει, διότι ἡ κατασκευή των εἶνε πολὺ εὔκολος. Οἱοσδήποτε ξυλουργὸς ἠμπορεῖ νὰ κάμῃ κυψέλας, ἀρκεῖ μόνον νὰ κρατῇ

α μέτρα τοῦ δείγματος ἀμετάβλητα, διότι ἔχουν τὸν λόγον των. Οἱ Εὐρωπαῖοι καὶ οἱ Ἀμερικανοὶ μελισσοκόμοι συνήθως κατασκευάζουν μόνοι τὰς κυψέλας των κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ χειμῶνος.

Ἀλλὰ ποῖον σύστημα νὰ προτιμήσῃ κανείς, ἀφοῦ εἶνε πολλὰ καὶ διάφορα; Συνήθως ὅπου εὐδοκιμεῖ τὸ ἓν

30. Νέα κυψέλη ἀνοικτή

(Σύστημα Σαγό).

σύστημα θὰ εὐδοκιμήσῃ καὶ τὸ ἄλλο, ὥστε δὲν ἔχει μεγάλην σημασίαν ἡ ἐκλογή. Ἂς ἐκλέξῃ ὅπως δήποτε ν ἀπὸ τὰ μᾶλλον διαδεδομένα συστήματα, ὅπως εἶνε ὸ τοῦ Ἀμερικανοῦ Λαγγστρὸθ (Langstroth), τῶν Γάλλων Λαγιὰν (Layens) καὶ Σαγὸ (Sagot), ἡ

ἑλβετικὴ κυψέλη τοῦ Βερτρὰν (Bertrand) καὶ ἡ γερμανικὴ τοῦ Δζῖρζον (Dzierzon). Ἡ ἀξία μιᾶς τοιαύτης κυψέλης δὲν ὑπερβαίνει τὰς 35—40 ἑλληνικὰς δραχμάς, αἱ δὲ κατόπιν κατασκευαζόμεναι δὲν θὰ στοιχίζουν περισσότερον ἀπὸ 10 δραχμάς.

Εἰς τὰς κυψέλας αὐτὰς λοιπὸν πρόκειται νὰ μεταφέρῃ ὁ νέος μελισσοκόμος τὰ μελίσσια ἀπὸ ἄλλας κοινὰς κυψέλας, τὰς ὁποίας θὰ προμηθευθῇ γεμάτας ἀπὸ μελίσσας. Ἡ μεταφορὰ γίνεται κατὰ πολλοὺς τρόπους, ἀλλ' οἱ εὐκολώτεροι εἶνε δύο:

Πρῶτος τρόπος εἶνε ἡ τοποθέτησις τῆς νέας κυψέλης χωρὶς σκέπασμα εἰς τὴν θέσιν τῆς παλαιᾶς. Ἐπάνω εἰς τὴν νέαν κυψέλην τοποθετεῖται ἡ παλαιά, ἀφοῦ ἀφαιρεθῇ τὸ πάτωμά της καὶ κλεισθῇ ἡ εἴσοδός της. Αἱ δύο κυψέλαι ἑνώνονται καλά, ὥστε νὰ μὴν ὑπάρχῃ πουθενὰ ἄνοιγμα, καὶ ὅπου ὑπάρχει φράσσεται. Αἱ μέλισσαι λοιπὸν διὰ νὰ ἐξέλθουν ἀπὸ τὴν κυψέλην των ἢ διὰ νὰ εἰσέλθουν, εἶνε ὑποχρεωμέναι νὰ περάσουν ἀπὸ τὴν νέαν κυψέλην, ὅπου μετ' ὀλίγον καταβαίνουν καὶ κάμνουν ὁριστικὴν ἐγκατάστασιν. Διὰ νὰ τὰς προσελκύσουν μάλιστα ταχύτερον θέτουν **δολώματα** εἰς τὴν νέαν κυψέλην, δηλαδὴ τεμάχια κηρήθρας δεμένα μὲ λεπτὸν σύρμα εἰς τὰ μεσαῖα πλαίσια, καὶ εἰς τὰ ἄλλα τεχνητὰς κηρήθρας, τὰς ὁποίας ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ προμηθευθῇ ἔξωθεν μαζὶ μὲ τὴν κυψέλην.

Ὁ ἄλλος τρόπος εἶνε ὁ ἀντίθετος: νὰ σκάψῃ κανεὶς καὶ νὰ παραχώσῃ τὴν παλαιὰν κυψέλην ἀναποδογυρισμένην εἰς βάθος μιᾶς σπιθαμῆς, ν' ἀφαιρέσῃ τὸ πάτωμά

ς καὶ νὰ θέσῃ ἐπάνω τὴν νέαν κυψέλην χωρὶς πάτωμα, μεταξὺ δὲ τῶν δύο μίαν σανίδα μὲ μικρὰν τρῦπαν, ὥστε νὰ συγκοινωνοῦν αἱ δύο κυψέλαι. Ὅλα τὰ λοιπὰ χάσματα πρέπει νὰ φραχθοῦν καλά, ὅπως εἰς τὸν πρῶτον τρόπον. Ἡ νέα κυψέλη καὶ πάλιν θὰ ἔχῃ **δολώματα**. Αἱ μέλιτσαι δὲν ἀργοῦν νὰ ἀλλάξουν κατοικίαν.

31 Μετάγγισις ἀπὸ παλαιὰν κυψέλην εἰς νέαν μελισσίου.

Ἡ μεταφορὰ γίνεται κατὰ τὴν ἄνοιξιν, πρὶν ἀρχίσῃ ἡ μεγάλη συγκομιδὴ τοῦ μέλιτος, καὶ αἱ δύο κυψέλαι πρέπει νὰ μείνουν ἑνωμέναι ἕως τὸ φθινόπωρον.

Ἐκτὸς τῆς κυψέλης, τὴν ὁποίαν θὰ προμηθευθῇ ὡς δεῖγμα ὁ νέος μελισσοκόμος, ἔχει ἀνάγκην καὶ ἀπὸ μερικὰς πλάκας τεχνητῆς κηρήθρας. Χρειάζεται ἀκόμη μερικὰ ἀπαραίτητα ἐργαλεῖα: ἓν καπνιστήριον, ἕνα πέπλον διὰ νὰ προφυλάττει τὴν κεφαλήν του ἀπὸ τὰς

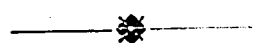
μελίσσας καὶ ἓν ζεῦγος χειροκτίων. Ἀργότερα, ἂν εὐδοκιμήσῃ καὶ ἀναπτυχθῇ τὸ μελισσοκομεῖόν του, θὰ λάβῃ ἀνάγκην καὶ ἑνὸς μικροῦ μηχανήματος διὰ νὰ ἀφαιρῇ τὸ μέλι ἀπὸ τὰς κηρήθρας, ἀξίας ὄχι ἀνωτέρας τῶν 70 — 80 δραχμῶν.

Μὲ τὰ μέσα αὐτὰ ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ αὐξάνῃ ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὰς διαστάσεις τῆς ἐργασίας του, χωρὶς νὰ ἐκτεθῇ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, ἢ ἀπὸ ἀπειρίαν ἢ ἀπὸ κανὲν ἔκτακτον ἀτύχημα, εἰς ζημίας καὶ ὡς ἐκ τούτου εἰς πλήρη ἀποθάρρυνσιν.

Μία νέα κυψέλη δίδει, ἂν ὁ καιρὸς εὐνοήσῃ, περὶ τὰς 25 ὀκάδας μέλι κατ' ἔτος. Σχετικῶς πρὸς τὰ κεφάλαια καὶ τοὺς κόπους, τοὺς ὁποίους ἀπαιτεῖ ἓν μελισσοκομεῖον ἀπὸ 10 — 15 κυψέλας, δικαίως ἠμπορεῖ νὰ θεωρηθῇ ἡ διατήρησις τῶν μελισσῶν τόσον ἐπικερδὴς ὡς ἐπιχείρησις, ὅσον εἶνε τερπνὴ καὶ ἄκοπος ὡς ἐνασχόλησις.

Ἡ Ἑλλὰς καὶ ὡς ἐκ τοῦ κλίματός της, τόσον καταλλήλου διὰ τὴν εὐδοκίμησιν τῶν μελισσῶν, καὶ ὡς ἐκ τῆς βλαστήσεώς της, τόσον προσφόρου διὰ τὴν κατασκευὴν ἐκλεκτοῦ μέλιτος, ἠμπορεῖ ν' ἀναπτύξῃ εὐρύτατα μελισσοκομεῖα, ὠργανωμένα κατὰ τὰς νέας μεθόδους, καὶ νὰ πορίζεται κατ' ἔτος σημαντικὰ κέρδη ἐκ τῆς παραγωγῆς αὐτῶν.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

[*Αἱ κατωτέρω σημειώσεις προσετέθησαν χάριν ἐκείνων, ὅσοι, ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ μικροῦ τούτου βιβλίου παρακινούμενοι, θελήσουν νὰ ἐπεκτείνουν τὰς περὶ μελισσῶν γνώσεις καὶ μελέτας των καὶ πέραν τῶν στενῶν ὁρίων αὐτοῦ. Οἱ λοιποὶ ἀναγνῶσται ἠμποροῦν καὶ νὰ τὰς παραλείψουν χωρὶς ζημίαν*].

Α′

Σελ. 6, στ. 13. — Ὁ Ἀριστοτέλης ἔχει ἀφιερώσῃ εἰς τὰς μελίσσας τὸ 27 κεφ. τοῦ 9 βιβλ. τοῦ «Περὶ ζώων ἱστορίας». Ὁ Αἰλιανὸς τοῦ «Περὶ ζῴων ἰδιότητος» πολλὰ κεφ. ἐκ τοῦ 1, 2, 5, 8, 11, 12, 14, 15 καὶ 16 βιβλ. Ἐκ τῶν Λατίνων ὁ Πλίνιος τῆς Φυσικῆς Ἱστορίας τὰ κεφ. 5-23 τοῦ 11 βιβλ., ὁ Βάρρων τὸ κεφ. 16 τοῦ 3 βιβλ., ὁ Κολουμέλλας τὰ κεφ. 2-16 τοῦ 9 βιβλ., ὁ Παλλάδιος τὰ κεφ. 37-39 τοῦ 1 βιβλ. τῶν Ἀγρονομικῶν των.

Σελ. 7, στ. 11.—Ὁ Λῶμποκ εἰς τὰς περὶ μυρμήκων, μελισσῶν καὶ σφηκῶν παρατηρήσεις του ἀποκλίνει ὑπὲρ τῆς ἰδέας ὅτι αἱ μέλισσαι δὲν ἀκούουν. (J. Lubbock: Fourmis, abeilles et guêpes. (Paris, T. 2, σ. 49).

Σελ. 7, στ. 28. — Ἡ λεπτομερὴς περιγραφὴ τοῦ στόματος καὶ τῆς γλώσσης τῆς μελίσσης εἶνε δυσκολωτάτη, καθὼς καὶ τοῦ πεπτικοῦ συστήματος, καὶ ἀπαιτοῦνται γενικαὶ γνώσεις εὐρεῖαι διὰ νὰ ἐννοήσῃ κανεὶς τὴν λειτουργίαν τῶν διαφόρων ὀργάνων. Τὸ γαλλικὸν βιβλίον τοῦ M. Girard

«Les Abeilles» καὶ τὸ ἀγγλικὸν τοῦ Langstroth «The Hive and Honey-Bee» περιέχουν πλήρη φυσιολογίαν τῆς μελίσσης.

Σελ. 9, στ. 14. — Lubbock, Fourmis, Abeilles et guêpes. T. 2, σ. 50.

Β΄

Σελ. 10, στ. 6.—Ὁ Πλίνιος ἔπλαττε τὴν κυψέλην κατὰ τὸ πρότυπον ῥωμαϊκοῦ στρατοπέδου. (Nat. Hist. XI, 17). Ὁμοίως καὶ ὁ Βάρρων (Rer. Rust. III, XVI, 9). Ὁ Αἰλιανὸς φαντάζεται καὶ ἰδιαιτέρους δορυφόρους τοῦ Βασιλέως τῶν μελισσῶν, (Περὶ ζῴων ἰδιότητος 1,59).

Σελ. 10, στ. 7.—«Γεμονιᾶς» εἰς τὴν Σῦρον κατ' ἀνακοίνωσιν ἐκ Νάξου τοῦ κ. Μ. Ι. Μαρκόπολι.

Σελ. 12, στ. 3.—Ὁ Αἰλιανὸς ἀμφέβαλλεν ἂν ἔχῃ κέντρον ὁ Βασιλεὺς (Περὶ ζῴων ἰδιότητος 1,60).

Σελ. 14, στ. 9. — Ὁ Ἀριστοτέλης τὰ ὀνομάζει «κυττάρους» ἢ «κηρία» καὶ τὰ τῶν κηφήνων ἰδιαιτέρως «κηφήνια». Ὁ Αἰλιανὸς «θαλάμους». Κοινῶς ὀνομάζονται «κουκούλια» «φωλιὲς» καὶ εἰς τὴν Κρήτην «βουτακίδες».

Γ΄

Σελ. 18, στ. 10. — Ὁ Οὐμπὲρ παρετήρησεν ὅτι ὁσάκις κάμνουν λᾶθος εἰς τὴν ἐργασίαν τοῦ κηρίου αἱ νέαι καὶ ἄπειροι μέλισσαι, τὰς διορθώνουν αἱ πρεσβύτεραι. (Michelet: L'insecte. Paris 1867. σ. 332).

Σελ. 18, στ. 16. — Ἀριστοτέλους: Περὶ ζῴων ἱστορίας Θ'. κζ', 14.

Σελ. 20, στ. 28.—Ὁ Παλλάδιος συνιστᾷ νὰ εἶνε καθαρὸς ὁ μελισσοκόμος (De re rust. I, XXXVII).

Σελ. 21, στ. 3. — Θεοφράστου: Περὶ φυτῶν αἰτίων τὸ Ζ, 5, 1. καὶ Warronis: Rer. Rust. III, XVI, 6.

Σελ. 22, στ. 14. — Della Rocca: Traité complet sur les Abeilles (Paris 1790).

Δ΄

Σελ. 25, στ. 10. — Κατ' ἀνακοίνωσιν τοῦ κ. Ἀγ. Κοσμῆ.

Σελ. 25, στ. 23.—Πλάτωνος: Πολιτείας 7,552 «ὥςπερ κηφῆνες δαπάνῃ μόνον ζημιοῦν τοὺς κοινωνούς»· Ξενοφῶντος: Κύρου Παιδείας 2,2,25 «ποῦ γαίας δουλεύσω γραῦς ὡς κηφήν».

Ε΄

Σελ. 27, στ. 11. — Ἀριστοτέλους: Περὶ ζῴων Ἱστορίας Θ' κζ', 5. Ἡ λέξις «Πρόπολις» εἶνε ἀρχαία (Varronis Rer. Rust. III, XVI). Παραγομένη ἀπὸ τὴν πρόθεσιν «πρὸ» καὶ τὸ «πόλις» ἀρχικῶς=προάστειον. Κοινῶς τὴν ὀνομάζουν καὶ «πρόκολλη» ἢ «τρόπολη». Δι' αὐτῆς λιβανίζονται οἱ μεταξοσκώληκες εἰς τὴν Κρήτην.

Σελ. 29, στ. 13. — Plinius: Nat. Hist. XI, 1.

Σελ. 32, στ. 3.—Κατὰ τὴν μετάφρασιν τοῦ κ. Ἀλ. Πάλλη. Ἰλιάδος Β, 87:

ἠύτε ἔθνεα εἶσι μελισσάων ἀδινάων,
πέτρης ἐκ γλαφυρῆς αἰεὶ νέον ἐρχομενάων·
βοτρυδὸν δὲ πέτονται ἐπ' ἄνθεσιν εἰαρινοῖσιν·
αἱ μέν τ' ἔνθα ἅλις πεποτήαται, αἱ δέ τε ἔνθα . . .

ϛ'

Σελ. 32, στ. 21.—Τὸ ἐνόμιζε καὶ ὁ Ἀριστοτέλης. Περὶ ζῴων Ἱστορίας Θ', κξ', 7 «Τὸν δὲ κηρὸν ἀναλαμβάνουσιν αἱ μέλισσαι ἀριχώμεναι πρὸς τὰ βρύα ὀξέως τοῖς ἔμπροσθεν ποσίν».

Σελ. 32, στ. 14.—Τὰς κηρήθρας κοινῶς ὀνομάζουν «μελόπηττες» καὶ ὅταν δὲν περιέχουν μέλι «κουφόπηττες». Εἰς τὴν Κρήτην τὰς ὀνομάζουν καὶ ἁπλῶς «κεριὰ» καὶ διακριτικῶς τὰς κηρήθρας, ὅσαι περιέχουν κελλία κηφήνων (ἀργῶν), ὀνομάζουν «ἀργοκέρια», καὶ ὅσα εἶνε γεμᾶτα ἀπὸ μελισσοσκώληκας «γονιασμένα κεριά».

Σελ. 35 στ. 12.— Λαλὰν (Lalanne) «Σημειώσεις περὶ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς τῶν μελισσῶν» (Annales des Sciences naturelles Tom. XIII). Καὶ ὁ Βάρρων ἐξαίρει τὸ ἑξάγωνον σχῆμα τῶν κελλίων καὶ τὸ ἀποδίδει εἰς τοὺς ἓξ πόδας τῆς μελίσσης. (Rer. Rust. III, XVI), ὡς καὶ ὁ Πλίνιος (Nat. Hist. XI, 12). Καὶ ὁ Αἰλιανὸς θαυμάζει τὴν τέχνην των (Περὶ ζώων ἰδιοτ. 5,13).

Σελ. 38, στ. 7.—Κατ' ἀνακοίνωσιν τοῦ κ. Ν. Β. Πιμπλάκη ἐκ Χανίων, εἰς ὃν ὀφείλεται καὶ ὅλη ἡ περὶ τῆς μελισσοκομίας ἐν Κρήτῃ πολύτιμος συμβολή.

Σελ. 39, στ. 15.— Ὁ Ξενοφῶν εἰς τὴν Κύρου Ἀνάβασιν (5, 8, 21), ἀναφέρει τὸ ἑξῆς συμβάν: «Τὰ δὲ σμήνη πολλὰ ἦν αὐτόθι, καὶ τῶν κηρίων ὅσοι ἔφαγον τῶν στρατιωτῶν, πάντες ἄφρονές τε ἐγίγνοντο καὶ ἤμουν καὶ κάτω διεχώρει αὐτοῖς, καὶ ὀρθὸς οὐδεὶς ἐδύνατο ἵστασθαι. Ἀλλ' οἱ μὲν ὀλίγον ἐδηδοκότες σφόδρα μεθύουσιν ἐῴκεσαν· οἱ δὲ πολύ, μαινομένοις· οἱ δὲ καὶ ἀποθνήσκουσιν...» Ἴδε καὶ Διόδωρον (16,29).

Σελ. 39, στ. 20.— Ὁ Ἀριστοτέλης ἀναφέρει καὶ ἄλλο εἶδος τροφῆς, τὴν ὁποίαν συλλέγουν αἱ μέλισσαι ἀπὸ τὰ ἄνθη

καὶ τὴν ὀνομάζει «κήρινθον». Τοῦτο σήμερον εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου ὀνομάζουν «κέραθον», φαίνεται δὲ ὅτι εἶνε μῖγμα μέλιτος καὶ γύρεως καὶ ὄχι χωριστὴ οὐσία.

Σελ. 40, στ. 6. — Ἐκ τούτου πιθανῶς ἐπλάσθη ἡ βοημικὴ παράδοσις ὅτι, ἐνῷ ὁ Χριστὸς ἐξέπνεεν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, μία μέλισσα ἦλθε καὶ ἐκάθισεν εἰς τὸ μέτωπόν του διὰ νὰ ροφήσῃ τὸν ἱδρῶτα τοῦ μαρτυρίου του.

Ζ΄

Σελ. 40, στ. 12. — Κοινῶς τὰ αὐγὰ τῆς μελίσσης λέγονται «ρίμματα», «γόνος», «φτύσματα» καὶ πιστεύεται ὅτι οἱ Κηφῆνες τὰ γονιμοποιοῦν ἀφοῦ τὰ τοποθετήσῃ ἡ Βασίλισσα εἰς τὰ κελλία.

Η΄

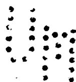
Σελ. 42, στ. 14. E. Jobard: Utilité des abeilles (Dijon).

Σελ. 43, στ. 13. — Apiculture moderne par Clément (Paris) σ. 11 - 12.

Σελ. 45. στ. 6. — Τὸ ἀναφέρει ὁ Dadant (Langstroth: L' Abeille et la Ruche γαλ. μετάφρ. 1896 σ. 593) καὶ ἀνεγράφη ἐπίτηδες ἐνταῦθα, διότι εἰς τὴν Ἑλλάδα ὑπάρχει τοιαύτη ἐσφαλμένη ἰδέα καὶ γίνεται ἀφορμὴ ἀδίκου διωγμοῦ τῶν μελισσῶν.

Θ΄

Σελ. 45. στ. 24. — Ὁ κ. Π. Γεννάδιος τὸ ὀνομάζει ἁπλῶς «σής» (Ἐγκυκλοπαιδ. λεξικὸν Μπάρτ-Χὶρστ λέξις «Μέλισσα»), ἀκριβέστερον ὅμως ὁρίζεται μὲ τὸ ὄνομα «κηρόσκωρος».

Ι'

Σελ. 52, στ. 7. Πιθανῶς αὐτὴ ἦτο ἡ κατὰ τὸν Πλίνιον «βλαψιγονία» (blapsigoniam: Nat. Hist. XI, 18).

Σελ. 53, στ. 22. Τὴν ἀσθένειαν αὐτὴν περιγράφει ὁ Κολουμέλλας (De re rustica IX, XIII).

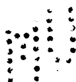
ΙΑ'

Σελ. 54, στ. 24. Ἐκτὸς τοῦ μύθου τοῦ Ἀρισταίου καὶ ἄλλους πολλοὺς μύθους, παραδόσεις καὶ δοξασίας περὶ τῶν μελισσῶν ἔχουν σχεδὸν ὅλοι οἱ ἀρχαῖοι καὶ νέοι λαοί. (Haberland, Biene und Honig im Volksglauben. Globus XXXIX 1881.—Glock, Die Symbolik der Bienen und ihrer Producte Heidelberg 1891.—Tornow, De apium melisque apud veteres significatione et symbolica et mythologica. Berolini, 1893.—L'abeille et le miel dans la symbolique et la poésie. Revue des Revues XIII, 1895.—Kübler, Biene und Honig, ihre Symbolik und Poesie, Deutsche Rundschau LXXXIII 1895).

Οἱ Ἰνδοὶ ἐζωγράφιζαν τὸν θεὸν Βισνοῦ ὡς μέλισσαν κυανῆν καθισμένην εἰς κάλυκα λωτοῦ, καὶ ἡ χορδὴ τοῦ τόξου τοῦ θεοῦ τοῦ ἔρωτος Κάμα ἦτο καμωμένη ἀπὸ μελίσσας.

Τὸ ἔμβλημα τῶν βασιλέων τῆς Κάτω Αἰγύπτου ἦτο μέλισσα, καθὼς καὶ τοῦ οἴκου Βοναπάρτη.

Οἱ πρῶτοι χριστιανοὶ ἐπίστευαν ὅτι ἡ μέλισσα ἔφυγεν ἀπὸ τὸν Παράδεισον εὐθὺς ὡς εἶδε τὸ ἁμάρτημα τῶν πρωτοπλάστων, διὰ νὰ δείξῃ τὴν ἀποστροφήν της. Ὁ Θεὸς τὴν ηὐλόγησε διὰ τοῦτο, καὶ τὸ προϊὸν τῶν κόπων της, τὸ κηρίον, εἰσήχθη ὡς ἀπαραίτητον εἰς τὴν Χριστιανικὴν ἐκκλησίαν.

Ὑπάρχει βλαχικὴ παράδοσις ὅτι ἡ μέλισσα κατ' ἀρχὰς ἦτο λευκή, διὰ τοῦτο καὶ τὴν ὀνομάζουν Albina. Ἀλλὰ τὸ χρῶμά της ἤλλαξε διὰ τὴν ἑξῆς αἰτίαν:

Ὁ Θεὸς συνεβουλεύθη τὸν Διάβολον ἂν ἔπρεπε νὰ δημιουργήσῃ ἕνα μόνον ἥλιον ἢ πολλούς. Ὁ Διάβολος ὅμως ἐσυλλογίσθη ὅτι μὲ τὸ φῶς πολλῶν ἡλίων θὰ γίνωνται πλέον φανεραὶ αἱ πανουργίαι του καὶ ἀκόμη ὅτι θὰ ὠχριάσουν αἱ φλόγες τῆς Κολάσεως. Ἀπήντησε λοιπὸν ὅτι δὲν χρειάζονται πολλοὶ ἥλιοι. Ἀλλ' ἡ μέλισσα ἐκάθητο τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ Διαβόλου, ἐννόησε τὴν σκέψιν του, καὶ ἐπέταξεν ἀμέσως διὰ νὰ τὴν ἀνακοινώσῃ εἰς τὸν Θεόν. Ὁ Διάβολος τὴν ἐπρόλαβεν· ἔρριψεν ἐναντίον της φλόγα καὶ τῆς ἔκαυσε τὰ πτερά. Ἔκτοτε δὲν ἠμπορεῖ πλέον νὰ πετάξῃ εἰς τὰ σύννεφα καὶ ἔλαβε τὸ χρῶμα τῆς φωτιᾶς.

Κατ' ἄλλην παράδοσιν τῶν Κιρκασίων, ὁ κεραυνὸς εἰς ὥραν θυμοῦ κατέστρεψεν ὅλας τὰς μελίσσας, ἐκτὸς μιᾶς μόνης, τὴν ὁποίαν ἡ Μεριμά, ἡ μήτηρ τοῦ Θεοῦ, ἔκρυψεν εἰς τὸν χιτῶνά της. Ἀπὸ τὴν ἁγιασμένην ἐκείνην μέλισσαν κατάγονται ὅλαι αἱ σημεριναὶ μέλισσαι.

Ἀλλὰ μεταξὺ ὅλων αὐτῶν τῶν παραδόσεων ἡ μᾶλλον ἐνδιαφέρουσα ἡμᾶς εἶνε μία ὑπάρχουσα εἰς τὴν Κρήτην, ἡ ἑξῆς: Ἄνθρωπος διατηρῶν μελίσσας μετέλαβε τὸ Πάσχα καί, τὴν Ἁγίαν Μετάληψιν κρατήσας εἰς τὸ στόμα, ἔπτυσεν ἐντὸς κυψέλης. Τότε αἱ μέλισσαι διὰ νὰ μὴ μολυνθῇ τὸ τίμιον σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, ἔπλασαν μὲ κηρίον δισκοπότηρον καὶ τὸ ἐφύλαξαν ἐκεῖ.

Ἡ παράδοσις αὐτὴ συγγενεύει πρὸς τὴν γερμανικὴν παράδοσιν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐπάνω εἰς ἕνα κλαπέντα ἁγιασμένον ἄρτον αἱ μέλισσαι οἰκοδόμησαν ὁλόκληρον ἐκκλησίαν (Kübler, Deutsche Rundschau, LXXXIII 1895 σ. 236).

Ἀλλὰ καὶ αἱ δύο ἐνθυμίζουν τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν παράδοσιν περὶ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος εἰς Δελφούς, τὴν ὁποίαν ἀναφέρει ὁ Παυσανίας (10, 5, 9):

«Λέγουσιν οἱ Δελφοὶ γενέσθαι ὑπὸ μελισσῶν τὸν ναόν, ἀπὸ τοῦ τε κηροῦ τῶν μελισσῶν καὶ ἐκ πτερῶν».

Σελ. 57 στ. 15. — Οἱ σχετικοὶ στίχοι εἶνε οἱ ἑξῆς:

Ὡς δ' ὁπότ' ἐν σμήνεσσι κατηρεφέεσσι μέλισσαι
κηφῆνας βόσκουσι, κακῶν ξυνήονας ἔργων,
αἱ μέν τι πρόπαν ἦμαρ ἐς ἠέλιον καταδύντα
ἠμάτιαι σπεύδουσι, τιθεῖσί τε κηρία λευκά,
οἱ δ' ἔντοσθε μένοντες ἐπηρεφέας κατὰ σίμβλους,
ἀλλότριον κάματον σφετέρην ἐς γαστέρ' ἀμῶνται...

Ἐγκώμιον τῆς φιλοπονίας τῶν μελισσῶν συνέθεσε καὶ ὁ Ἀντίφιλος (Ἀνθολ. 9,404) ἀπολῆγον ὡς ἑξῆς:

Χαίροιτ' εὐαγέες καὶ ἐν ἄνθεσι ποιμαίνεσθε
αἰθερίου πτηναὶ νέκταρος ἐργάτιδες.

Σελ. 57 στ. 19. — «Μελισσῶν σμήνη καθιστάμενον ἀπέχειν τῶν ὑφ' ἑτέρου πρότερον ἱδρυμένων πόδας τριακοσίους». (Πλουτάρχου, Σόλων 23).

Σελ. 58 στ. 13. — Καὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ὑπῆρξαν τοιοῦτοι ἄνδρες ἀφοσιωθέντες εἰς τὴν σπουδὴν τῶν μελισσῶν Ὁ Πλίνιος ἀναφέρει τὸν Ἀριστόμαχον εἰς τὴν Κιλικίαν, ὁ ὁποῖος ἐπὶ 58 ἔτη κατὰ συνέχειαν ἐσπούδασε τὴν ζωὴν τῶν μελισσῶν, καὶ τὸν Φιλίσκον εἰς τὴν Θάσον, ὁ ὁποῖος ἐπωνομάσθη Ἄγριος, διότι ἔζησεν εἰς ἐρημίας, ἀφιερωμένος ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὰς μελίσσας. (Nat. Hist. XI, 9).

Σελ. 59 στ. 3. — Μολονότι τόσον ἀνεπτύχθη σήμερον ἡ μελισσοκομία, ἐν τούτοις διὰ τὸν πολὺν κόσμον ἡ ζωὴ τῶν μελισσῶν εἶνε ἀκόμη ἄγνωστος. Ἀλλ' ἐκεῖ ὅπου δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἐνεργήσῃ ἡ γνῶσις, ἀφίνεται ἐλευθέρα ἡ ἐνέργεια τῆς φαντασίας. Ἀφοῦ ἐφαντάσθησαν οἱ ἄνθρωποι πράγματα ἐντελῶς ἀνυπόστατα διὰ τὰς διαφόρους φάσεις τῆς ζωῆς

τῶν μελισσῶν, ἔδωκαν εἰς αὐτὰς καὶ πολλὰ ἠθικὰ χαρίσματα τὰ ὁποῖα δὲν ἔχουν.

Οἱ χωρικοὶ τῆς Βοημίας πιστεύουν ὅτι αἱ μέλισσαι, ἀφοῦ ἐργάζονται μὲ τόσην προθυμίαν καὶ αὐταπάρνησιν πρὸς ὄφελος τοῦ κυρίου των, δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ μὴν ἐνδιαφέρωνται δι' αὐτὸν καὶ νὰ μὴ μετέχουν τῆς χαρᾶς καὶ τῆς λύπης του. Ὅταν λοιπὸν νυμφεύεται κανεὶς ἀπὸ τοὺς οἰκείους του, στολίζουν μὲ κόκκινον πανίον τὰς κυψέλας, καὶ ἂν τύχῃ ν' ἀποθάνῃ τὰς σκεπάζουν μὲ πένθος

Εἰς πολλὰ μέρη τῆς Γερμανίας μὲ δυσκολίαν πωλοῦνται τὰ μελίσσια μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἰδιοκτήτου, διότι εἶνε φόβος μήπως δὲν ἐπιζήσουν αἱ μέλισσαι ἀπὸ τὴν λύπην των.

Εἰς τὴν Βόρειον Ἀμερικὴν ὑπάρχει κοινὴ πρόληψις ὅτι ἂν ἀποθάνῃ ἄνθρωπος διατηρῶν κυψέλας, αἱ μέλισσαι συνοδεύουν τὴν κηδείαν του καὶ πτερυγίζουν ἐπάνω ἀπὸ τὸ φέρετρόν του.

Καὶ οἱ Ἕλληνες χωρικοί, διὰ τὴν μέλισσαν καθὼς καὶ διὰ τὸν μεταξοσκώληκα, δὲν λέγουν ποτὲ «ἐψόφησεν», ἀλλὰ «ἀπέθανεν», ὡς νὰ πρόκηται περὶ ἀνθρωπίνου πλάσματος. Φοβοῦνται ὅτι ἂν ἐξισώσουν τὰ δύο αὐτὰ εὐεργετικὰ ἔντομα μὲ τὰ κοινὰ ζῷα, ὄχι μόνον τὰ ὑβρίζουν, ἀλλ' ἠμποροῦν νὰ φέρουν καὶ τὴν καταστροφήν των.

Σελ. 62, στ. 12. Τοιαῦται κυψέλαι φαίνεται ὅτι ὑπάρχουν καὶ τώρα ἐν χρήσει εἰς τὴν Κρήτην καὶ εἰς τὴν Πελοπόννησον.

ΙΒ΄

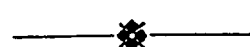
Σελ. 69, στ. 3. Καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ρωμαῖοι ἐδοκίμασαν νὰ κατασκευάσουν κυψέλας διαφανεῖς διὰ νὰ ἠμποροῦν νὰ βλέπουν τὰ ἐντὸς συμβαίνοντα. Ὁ Πλίνιος (Nat. Hist. XI, 16) ἀναφέρει τοιαύτην κυψέλην ἀπὸ διαφανὲς κέρατον.

Σελ. 72, στ. 5. — Δι' ἑκάστην κυψέλην ὑπάρχουν πρακτικαὶ ὁδηγίαι, τὰς ὁποίας δύναται νὰ ζητήσῃ κανεὶς μετὰ τῆς κυψέλης. Ὑπάρχουν ἀκόμη καὶ ἐξαίρετα ἐγχειρίδια μελισσοκομίας, ὡς τοῦ Λαγγστρόθ: The Hive and Honey-Bee (Ἡ μέλισσα καὶ ἡ κυψέλη), τὸ ὁποῖον μετεφράσθη καὶ εἰς τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν, καὶ θεωρεῖται ὡς κῶδιξ τῆς συγχρόνου μελισσοκομίας· τοῦ Ε. Βερτράν: Gonduite du rucher, μεταφρασθὲν εἰς τὴν γερμανικὴν καὶ εἰς τὴν ἰταλικήν, τῶν Layens καὶ Bonnier: Cours complet d'Apiculture, καὶ ἄλλα. Ἑλληνικὸν βιβλίον διὰ τοὺς μελισσοκόμους ἓν μόνον ὑπάρχει, τὰ «Πρακτικὰ μαθήματα μελισσοκομίας» τοῦ Hamet μετεφρασθέντα ἀπὸ τὸν κ. Κ. Βαρβάτην καὶ ἐκδοθέντα δι' ἐξόδων τῆς ἐπὶ τῆς ἐμψυχώσεως τῆς Ἐθνικῆς Βιομηχανίας Ἐπιτροπῆς κατὰ τὸ 1880. Δυστυχῶς ἐπαλαιώθη πλέον, μετεφράσθη δὲ καὶ κατὰ τρόπον ἀπρόσιτον εἰς τὸν πολὺν κόσμον.

Σελ. 74, στ. 28. — Ἡ οἰκτρὰ κατάστασις τῆς μελισσοκομίας εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀποδεικνύεται ἀπὸ ἐπίσημον σημείωσιν τοῦ τμήματος τῆς Ἐμπορικῆς Στατιστικῆς. Κατὰ ταύτην: *ἐξήχθησαν* ἐξ Ἑλλάδος κατὰ τὸ ἔτος 1898 ὀκάδες μέλιτος 2786, κατὰ δὲ τὸ 1899 μόνον 601. Τοῦ δὲ κηρίου *εἰσήχθησαν* κατὰ τὸ 1898 ὀκάδες 26,626 καὶ κατὰ 1899 ὀκάδες 21,601.

Πᾶσα ἀνακοίνωσις ἀναφερομένη εἰς τὰς περὶ μελισσῶν δοξασίας καὶ προλήψεις τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ γίνεται εὐγνωμόνως ἀποδεκτὴ ἀπὸ τὸν γράψαντα.

ΕΙΚΟΝΕΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

UNIVERSITY OF MICHIGAN
3 9015 02500 0434

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΜΗΝΙΑΙΑΙ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ
ΚΑΤΑ ΤΟ 1901

13. **Αἱ Μέλισσαι,** ὑπὸ *Γεωργίου Δροσίνη.*
14. **Ἡ Αἴγυπτος,** ὑπὸ *Κ. Σ. Καραθεοδωρῆ.*
15. **Τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα** (Ἀρχαία Ἑλλὰς) κατὰ τὸν Γάλλον ἀκαδημαϊκὸν *Ἀλφρέδον Κροαζέ.*
16. **Ἥλιος,** *ζωὴ καὶ κίνησις,* ὑπὸ *Π. Ε. Πρωτοπαπαδάκη.*

Τὰ ἑπόμενα θὰ ἀγγελθῶσι προσεχῶς.

ΕΚΔΟΘΕΝΤΑ ΚΑΤΑ ΤΟ 1900

1. **Ὁ Οὐρανός,** ὑπὸ τοῦ καθ. *Δ. Αἰγινήτου* (ἔκδοσις Γ').
2. **Ἡ Ἐκκλησία μας,** ὑπὸ *Δ. Μπαλάνου,* Π. Θ. (ἔκδ. Β').
3. **Ἡ Γῆ τοῦ πυρός,** ὑπὸ *Δ. Βικέλα* (ἔκδοσις Γ').
4. **Ὁ ἄνθρωπος καὶ τὸ σῶμα του,** ὑπὸ *Μιχαὴλ Κωνσταντινίδου* (ἔκδοσις Β')
5. **Τὰ ὠφελιμώτερα πτηνὰ τῆς Ἑλλάδος,** ὑπὸ τοῦ καθ. *Ν. Χ. Ἀποστολίδου.*
6. **Ὁ Στρατιώτης,** ἐκ τῶν τοῦ de Amicis ὑπὸ *Χ. Ἀννίνου.*
7. **Ὁ Ὑλικὸς κόσμος,** ὑπὸ τοῦ καθ. *Α. Δαμβέργη.*
8. **Τὰ καθήκοντα τοῦ πολίτου,** ὑπὸ *Ε. Λυκούδη.*
9. **Ὁ Μικρὸς Πλούταρχος,** ὑπὸ *Α. Μελᾶ.* Μέρος Α'.
10. **Ἡ Εὐρώπη** *κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα,* ὑπὸ τοῦ καθ. *Π. Καρολίδου.*
11. **Ὁ Κὺρ Σῖμος,** κατὰ τὸ Γαλλικόν, ὑπὸ τῆς Κας *Α. Ο.*
12. **Ἡ Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν,** ὑπὸ *Χ. Τσούντα.*

ΑΠΟ ΤΟΥ ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1901

τὰ ἀνωτέρω βιβλία τοῦ Συλλόγου πωλοῦνται πρὸς

ΛΕΠΤΑ 40